UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1714

Caput II. De excommunicatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42682

Visual Library

CAPUT II. 176.

De excommunicatione.

DUBIUM I.

Quid sit & quotuplex.

RESP. Excommunicatio est censura, per» quam quis privatur communione Eccle-» siæ. Estque duplex: Minor, quæ tantùm privat» usu passivo seu receptione Sacramentorum; &» Major, quæ etiam dicitur anathema, ac in Jure» ferè semper nomine excommunicationis intel-» ligitur, privátque omni communione ecclesia-» sticâ, secundùm dicenda. Per hanc Majorem» excommunicatus rursus est duplex: Toleratus,» quem fideles non tenentur vitare; Non tolera-» tus, quem tenentur vitare. Et quidem post *Con-*» *stantiense*, non tolerati sunt hi tantùm,» 1. Notorius Clerici percussor, de quo *infrà*. 2.» Quivis nominatim excommunicatus & specia-» liter ac publicè denuntiatus. *Unde resolves*, »

I. In Germania Catholici securè communi-» cant cum iis, qui notoriè sunt hæretici & con-» sequenter excommunicati, quia non sunt no-» minatim excommunicati ac publicè denun-» tiati. »

II. Non teneris vitare eum, quem scis peccâs-» se contra legem, per quam illi, etiam in parti-» culari, sub pœna excommunicationis aliquid» est vetitum vel præceptum, quia requiritur, ut» per sententiam expressam & specialem, contra» personam in particulari post peccatum com-» missum, censura sit publicata, v. g. ut Joannes» sit denuntiatus excommunicatus, vel saltem» ita exprimatur persona, ut non liceat de ea du-»

bita-

»bitare, v. g. excommunicamus talis loci Deca-
»num, Prætorem.

» III. Licèt dicatur, Excommunicamus Pe-
»trum, v. g. incendiarium & ejus complices, so-
»lus Petrus vitandus est, non verò alii, etsi sint
»notorii, quia sententia quoad illos, est tantùm
»generalis & non specialis contra certam per-
»sonam.

» IV. Non teneris vitare eum, qui privatim in
»conclavi est denuntiatus, quia id non est fa-
»ctum publicè, ad hoc enim requiritur, ut sen-
»tentia legatur vel affigatur aliquo loco celebri,
»v. g. in templo tempore concionis vel aliter
»pro more regionis.

ADDENDA.

177. QUæst. 22. *Quænam excommunicatio intelligi-
tur, si simpliciter dicatur, sub excommunicatio-
ne: & quid, si dicatur, anathema.* ℟. Per excommu-
nicationem simpliciter, intelligitur major &
non minor, sic enim habetur Cap. *Si quem*, 59. De
sent. excomm. & hoc ipsum consuetudo decla-
rat, utì testantur plurimi cum *Castrop.* d. 2. pu.
n. 3. *Dicast.* d. 2. n. 23. *Engel* l. 5. tit. 39. num. 2
Krim. 1855. Per anathema autem, quo nomine
utitur *Trid.* in Canonibus, intelligitur excom-
municatio etiam major, sed simul significatur
major solennitas in ferendo, secundùm dicta
num. 16.

Obji. In pœnalibus & odiosis benigniora sunt
sequenda, ergo quando dicitur *excommunicatio*
intelligi debet minor & non major. ℟. Be-
gniora sunt sequenda, nisi leges & Canones op-
positum declarent, utì, secundùm dicta, fit in
nostro

postro casu: Unde etiam, quando Cap. 1. *De exceptionibus* in 6. dicitur, *Si quis in judicio excommunicationem opponat, illius speciem declarare debet*, intelligitur de majori, an nempe sit ex delicto hoc vel illo, ex violatione ecclesiæ, ex percussione Clerici &c.

Q. 23. Quid notandum sit circa eos, qui dicuntur 178.
notorie excommunicati, denunciati, vitandi. R. §. 1. Notorium Juris impropriè dicitur, quod Jus evidenter præsumit ex conjecturis ab ipso Jure inductis. Notorium Juris propriè est, quod notum est, vel per sententiam Judicis, vel per confessionem Rei in judicio, vel per testium depositionem in judicio. Notorium facti est, quod notum est per magnum numerum personarum, vel per majorem partem communitatis, quæ factum evidenter novit: Et de his fusè disputat *Pignat.* tom. 10. consult. 115.

§. 2. *Suar.* & alii cum *Dicast.* d. 2. n. 425. pu- 179.
tant eum, qui v. g. percussit Clericum, esse notoriè excommunicatum, & consequenter vitandum illi, qui vidit eum percutientem quamvis id necdum sit aliis hominibus notum, ad hoc enim ut vitetur, putant satis esse, si notoriè alicui constiterit, quòd percusserit: sed probabiliùs contradicunt *Castrop.* d. 2. p. 4. n. 7. *Pignat.* n. 49. & alii, quia *Concilium Constantiense* ait, *salvo, si quem pro sacrilega manuum injectione in Clericum, sententiam latam à Canone adeo notoriè constiterit incurrisse, quod factum non possit aliquâ tergiversatione celari, nec aliquo suffragio excusari*, ergo videtur requirere, ut sit simpliciter notorium, quòd in censuram istam inciderit, ergo debet multis esse notum, ita ut in judicio negari non possit: Et cùm hæc interpretatio sit favorabilis animabus,

præ-

præferenda est alteri, quia lex illa pœnalis obligans vitare & vitari, est potiùs restringenda.

180. §. 3. Ex his colligitur, quòd ut ejusmodi percussorem Clerici tenear vitare, non sufficiat esse notorium notoreitate Juris, sed requiratur notoreitas facti. Nec sufficit tres aut quatuor vidisse, quia non ideo est simpliciter notorium & publicum, *Laym.* l. 1. tr. 5. p. 2. c. 4. n. 2. Quid autem dicendum sit, si sit notorium in uno loco, & non alio, colligitur ex dictis n. 144.

181. §. 4. Quamvis factum percussionis Clerici sit notorium, si tamen accedat dubium Juris, non est obligatio vitandi percussorem, v. g. si quis in publico foro coram multis percussit, sed allegat, se ideo non incurrisse excommunicationem, quia dicit se fecisse vim vi repellendo, talis non est vitandus, *Suar. Fill. Avila, Dicast.* n. 421. *Pignat.* tom. 4. cons. 133. inferens regulariter requiri, ut talis percussor per Judicem denuncietur, quia aliàs poterit aliquâ tergiversatione vel excusatione celari.

182. §. 5. Si fama publica esset, Cap. *Cùm desiderabilem* De sent. excomm. dicitur percussorem Clerici esse vitandum: intellige, si fama orta sit à fidedignis & faciat moralem certitudinem, tunc enim sufficit ad notoreitatem facti, uti notat *Castrop* n. 8. Putant tamen *Avila* & *Dicast.* n. 421. non sufficere famam, quòd percusserit, sed requiri famam, quòd publicè percusserit. Imò putant etiam probabiliter *Suar. Mol. Dicast.* à n. 42. non sufficere publicam infamiam, quando hæc non procedit ex evidentia facti per testes oculatos, quia aliàs non dicitur notorium, sed famosum. Addit *Dicast.* n. 427. si quid fiat in domo privata coram septem, non esse notorium, si ea

em fiat in foro, censeri notorium, & si fiat in conventu Religiosorum, non ideo esse simpliciter notorium: sed de his satis dixi l. 3. p. 2. n. 1190. in. 1219. l. 4. n. 786. l. 6. p. 3. à n. 869. possuntque de omni genere notorii adhuc plura videri apud *Pignat.* tom. 10. cons. 115. & 120.

§. 6. Quamvis aliquis fuerit per sententiam damnatus & publicè denunciatus de crimine, cui notorjè est annexa excommunicatio, uti de hæresi, tamen *Nav.* & alii cum *Dicast.* d. 2. n. 393. dicunt hoc non sufficere, ut sit vitandus, sed requiri denunciationem de ipsa excommunicatione, quia debet esse denunciatus non tantùm criminosus sed excommunicatus, per hoc autem, quòd denuncietur crimen, non ideo denunciatur excommunicatio, potuisset enim illam ignorâsse, & sic non incurrisse, aut saltem aliqui possent nescire excommunicationem esse annexam: Imò *Cón. Regin. Sanch.* in Decal. l. 2. c. 9. n. 4. & *Dian.* p. 5. tr. 9. R. 62. putant non sufficere, quòd declaretur commisisse tale crimen, & omnes pœnas illi annexas incurrisse, per hoc enim necdum dici potest esse denunciatus excommunicatus, cùm de excommunicatione non fiat mentio: è contra *Suar. Henriq. Avila* & alii dicunt satis esse, quòd denunciatus sit tale crimen admisisse, quando enim excommunicatio certò & indubitanter est annexa, qui declarat crimen esse commissum, æquivalenter declarat excommunicationem esse contractam. Utraque sententia est probabilis. 183.

§. 7. Quamvis non teneamur vitare excommunicatum non denunciatum, possumus tamen eum etiam publicè vitare, qui publicè scitur esse excommunicatus, nulla enim ei fit injuria, ita 184.

Avila

Avila & *Dicast.* n. 395. & iterum n. 418. In Germania tamen & quibusdam aliis locis repell non possunt hæretici à contractibus publicis similibus, utì rectè *Laym.* & *Dicast.* suprà, nam consuetudo vel tacita saltē fœdera jus dederunt

185. §. 8. Ut aliquis sit vitandus, non est satis quòd excommunicatio sit publicata, id est, nota, ut omnes sciant vel scire possint eam esse latam, sed requiritur, ut auctoritate Judicis notificata in loco à populo frequentato, aut loco publico affixa, unde in omnium notitiam facilè venire possit, *Suar. Gutt. Henriq.* aliique cum *Dicast.* n. 397. Non autem est denunciandus, si priùs citetur & audiatur secundùm dictam

186. §. 9. De quo dubium est, an sit denunciatus non necessariò debet vitari, quamvis sciatur excommunicatus, quia ex utraque parte est possessio pro libertate communicandi inter se, cum aliis *Dicast.* n. 403. & 597. excipe, ubi periculum scandali vel irritandi Sacramenti autem quis teneatur vitare, non est opus, si se audiêrit denunciationem, sed satis est, si de ea constet ipsi per fide dignos, etiam unum gravis omnino auctoritatis, vel per famam publicam, major enim in rebus moralibus non requiritur certitudo, *Nav.* aliique cum *Dicast.* n. 405.

187. §. 10. Denunciatum uno loco esse vitandum in omni loco docent *Henriq. Fill.* aliique cum *nac.* d. 2. q. 2. p. 6. quia *Conc. Constant.* vult omnes denunciatos vitari, sine restrictione ad locum. Alii apud *Steph. à S. Paulo* tr. 5. d. 5. n. 266. dicunt in loco, ubi non est denunciatus, esse vitandus in occulto, sed non in publico, quia videtur retinere jus ad famam in publico; &. con-

D

Dicast. n. 411. E contrà *Sanch. Avil. Castrop.* d. 2 p. 4. n. 9. *Burgh.* cent. 1. cas. 14. absolutè dicunt non esse altero loco vitandum, quia ubi hæc denunciatio non est notoria, ipse non est ibi excommunicatus publicus & denunciatus, ergo non est ibi vitandus. V. dicta n. 144.

§. 11. Postquam quis semel scitur esse denunciatus, semper est vitandus, donec vel per famam publicam vel per testimonium fide dignum probabiliter credatur jam esse absolutus, uti habetur Cap. *Sicut*, 39. De sent. excomm. potestque ipsimet excommunicato adhiberi fides, si alias est fide dignus & bonæ conscientiæ, ac dicat se absolutum, aut exercitè se gerat tanquam non excommunicatum, *Nav. Henriq. Avila*, Dicast. n. 406. 188.

DUBIUM II. 189.

Ob quam causam incurratur, & quem effectum habeat excommunicatio minor.

Resp. Incurritur ob unicam tantùm causam, » si quis nimirum cum excommunicato ma- » iore excommunicatione communicet iis casi- » bus, quibus non licet. Effectus ejus est, privatio » Sacramentorum perceptionis. *V. Laym. lib. 1. tr. 5.* » *p. 2. c. 3. Unde resolves*, »

I. Cùm Jura dicunt, communicantem cum » excommunicato incurrere similem excommu- » nicationem, sensus est, quòd similiter, id est, » verè excommunicetur, licèt minore. »

II. Propter communicationem cum excom- » municato minore excommunicatione, etiam » nominatim denuntiato, nulla incurritur cen- » sura. »

III. Etsi excommunicatus minore excom- »

»municatione, recipiendo aliquod Sacramen-
»tum non incurrat irregularitatem, graviter ta-
»men peccat: administrando verò, probabile
»est nec venialiter peccare.

» IV. Incurritur hæc censura, etsi quis propter
»levitatem materiæ tantùm venialiter peccet, v.
»g. confabulando nominatim excommunicato,
»quando non licet; secus, si sit veniale propter
»imperfectum usum rationis, quia pœna infligi-
»tur propter actum, qui quantùm est ex se, suffi-
»cit ad mortale.

» V. Etsi peccatum veniale possit omitti in con-
»fessione, non tamen illud, cui hæc censura est
»annexa, ne Sacramentum in ea recipiatur: Un-
»de etiam Confessarii ordinariè priùs absolvunt
»fideles ab omni vinculo excommunicationis,
»etiam minoris, deinde à peccatis.

» VI. Ab hac excommunicatione lata à Jure
»absolvere potest Parochus, & quisquis potest
»mortalibus, cùm non sit reservata. An verò qui
»potest absolvere à veniali habente annexam
»hanc excommunicationem, possit etiam ab
»ipsa, quidam affirmant, ùt *Nav.* & *Tol.* alii pro-
»babiliùs negant, ùt *Suar. Kon.* quia sicut hæc ab-
»solutio est distincta à Sacramentali, ita etiam
»ad eam requiritur distincta jurisdictio, quæ
»nusquam conceditur omnibus Sacerdotibus.
»*V. Laym. c. 3.*

ADDENDA.

190. QUæst. 24. *Quid præterea sit hìc notandum.* Seqq. §. 1. *Sot. Med. Covarr. Tol. Less. Lep. Castrop.* & alii multi apud *Mendo* diss. 13. q. 7. dicunt administrantem Sacramenta in excom-

ricatione minore peccare venialiter, quia est aliqua irreverentia, non tamen gravis. *Vasq.* dicit peccare mortaliter, probátque ex Cap. *Si celebret*, De Clerico excommunicato, ubi dicitur, *peccat autem conferendo Ecclesiastica Sacramenta*: quando autem in Jure dicitur *peccat*, intelligitur mortale. *Mendo* dicit, vel mortaliter vel nullo modo peccare, si enim est irreverentia, est mortalis; si est prohibitio, est gravis: concludit tamen cum *Nav. Suar. Fill. Diana, Busenb. Krimer* n. 1010. aliisque multis nullo modo peccare, Ecclesia enim solam receptionem prohibet, unde in Cap. *Si celebret*, dicitur talis peccare, non quia præcisè confert Sacramenta, sed quia celebrat, ut sibi ipsi conferat, dum enim celebrat, conficit & suscipit, hinc mortaliter peccat.

§. 2. An excommunicatus excommunicatione minore, sed ignorans vel oblitus excommunicationis suæ validè recipiat Sacramentum Pœnitentiæ, si bonâ fide accedat, colligi potest ex dictis l. 6. p. 2. n. 1568. nam licèt negent *Hurt.* & alii; probabiliùs tamen affirmant alii cum *Bonac.* d. 2. q. 3. quia Ecclesia removet eum à Sacramentis, non irritando, sed tantùm prohibendo eorum receptionem. V. dicenda num. 200. 191.

§. 3. Communicans cum excommunicato à Papa, incurrit excommunicationem majorem, Cap. *Significavit*, 8. De sent. excomm. Quamvis autem *Pignat.* tom. 1. cons. 491. doceat *sacram Congreg.* immunitatis 18. Jul. 1628. censuisse laicum, qui alterum laicum percutit in ecclesia, incurrere excommunicationem minorem, tamen de hoc nihil invenio in aliis Auctoribus. 192.

§. 4. Docent communiter Auctores, & insi- 193.

nuavi l. 4. n. 777. ex Cap. *Si celebret* De Cler. excomm. Ministr. quòd effectus indirectus excommunicationis minoris sit privatio juris ad Beneficia, cùm enim sic excommunicatus privetur susceptione Ordinum, Beneficia autem ex intentione Ecclesiæ tendant ad Ordines, consequenter etiam privatur jure ad electionem, collationem vel præsentationem pro tali Beneficio, utì probant *Decius, Sayr. Covarr. Henriq. Sot. Cón. Laym. Avila* aliique cum *Castrop.* d. 2. p. num. 12.

194. §. 5. Peccat mortaliter tam conferens quam recipiens Beneficium in excommunicatione minore, quia violant legem ecclesiasticam in gravi materia, nullam tamen pœnam incurrunt, utì habet *Castrop.* n. 20. putántque *Cord. Nav.* & alii collationem tali excommunicato factam ipso Jure esse irritam, quia fit persona indignæ & inhabili: è contrà *Felin. Sot. Cón. Laym.* & alii cum *Castrop.* n. 15. *Krim.* n. 20. probabiliùs dicunt non esse ipso facto irritam, quia Jus expressè dicit esse irritandam seu irritari debere, quod propriè intelligi debet de ipsa collatione vel electione, neque persona talis est inhabilis quoad valorem acquirendi, sed tantùm quoad usum.

195. §. 6. *Vasq. Regin. Bon. Avila* & alii dicunt hanc irritationem tum tantùm esse faciendam, quando talis excommunicatus scienter est electus, quòd expressè habeatur in Jure, *Si scienter*; contrà *Suar. Cón.* & alii dicunt irritationem fieri posse, sive scienter, sive ignoranter sit facta; putant enim particulam illam *scienter* hunc sensum, quod irritatio fieri debeat, quando vìs scienter elegissent, absolutè volentes,

leat non obstante tali excommunicatione : sed *Laym.* & alii cum *Castrop.* n. 19. & *Krim.* n. 2023. probabilius dicunt irritationem tum tantùm esse faciendam, quando electio facta est excommunicato suæ excommunicationis conscio, quamvis l. 4. n. 777. insinuaverim etiam tum esse irritandam, si soli conferentes hoc sciverint: Ratio est, quia, si ipse scivit, verum est, quòd scienter sit electus, si autem ipse nesciverit se excommunicatum, quamvis electores vel conferentes id sciverint, electio vel collatio defendi potest, quia ignorantia eum excusat, ut possit suscipere Sacramenta, ergo etiam ut possit suscipere Beneficium in ordine ad Sacramenta.

DUBIUM III. 196.

Quos effectus habeat excommunicatio major.

RESP. Habet duplices, Mediatos & Immediatos. Mediati sive remoti sunt hi. »

I. Irregularitas, quam excommunicatus incurrit, exercendo actum alicujus Ordinis. »

II. Si excommunicatus toto anno in excommunicatione contumaciter persistat, & ùt Jura loquuntur, insordescat, fit suspectus de hæresi, & contra eum, ùt talem, procedi potest ex *Trid. sess. 25. cap. 3.* ideóque si crimen grave & Beneficii privatione dignum commisit, privandus est Beneficio: imò etsi crimen non sit adeo grave, si tamen ad hæresis suspicionem purgandam citetur, tanquam hæreticus privari debet, *Bonac. d. 2. q. 2 p. ult.* ex *Rebuff. Dian. Navar. &c.* »

Immediati effectus sunt sequentes: »

I. Privat susceptione & usu passivo Sacramentorum; unde nullus excommunicatus sive tole-

»toleratus sive non, potest ea licitè recipere sub-
»mortali, nisi excuset ignorantia invincibilis
»metus mortis, infamiæ, jacturæ bonorum, &c.
»quia censura non obligat cum tanto rigore
»*Laym. l. 1. t. 5. p. 2. cap. 2.*

» Dixi *licitè*, quia validè suscipit omnia, saltem
»quoad substantiam, præter Pœnitentiæ; cui
»etiam hoc, si adsit ignorantia inculpabilis
»dummodo cætera ad essentiam Sacramenti re-
»quisita non desint, quia per censuram non fit
»incapax absolutionis, etsi prohibeatur eam
»recipere, priusquam absolvatur à censura
»*Bon. p. 2.* ex *Vill. Suar. Kon. &c.* Nec obstare, si
»amsi excommunicatio sit reservata, vel Con-
»fessarius sciens peccata habere annexam ex-
»communicationem, tamen ex malitia absolvat
»docet *Dian. p. 3. t. 4. R. 78.* ex *Kon. Suar. &c. &*
»*1. 9. R. 53.*

» II. Privat (saltem non toleratos) commu-
»bus Ecclesiæ suffragiis, orationibus & fru-
»Indulgentiarum, non tamen privatis: Uni
»non tantùm quivis privatus, sed etiam Sa-
»dos potest, tanquam persona privata, pro
»communicatis orare, etiam in publicis pre-
»bus & Sacro; imò actionem sacrificandi, pro
»pendet è merito privato operantis, offerre
»ejus in *Memento* in particulari meminisse.

» Dixi, *tanquam privata*: quia ut minister Ec-
»siæ non potest: Hinc irritæ sunt ac nullæ o
»preces, quas pro excommunicato in per
»Ecclesiæ intercedentis pro ipso, Deo offe
»adeóque privatur omnibus bonis, quæ in
»tiam Ecclesiæ Deus concessurus fuisset.

» III. Privat usu activo Sacramentorum &
»ministratione. Quæ tamen excommunicato
ip

ferato, & ad id requisito, & se non ingerenti,»
quandoque est licita, v. g. si sit Pastor, cujus»
subditi teneantur audire Sacrum, nec sit alius,»
qui celebret: imò si etiam non Parochus fortè»
rogetur & invitetur ad celebrandum. Ac licèt»
communis doctrina sit apud *Laym. c.* 4. Peccare»
fideles, si sine causa necessitatis vel magnæ uti-»
litatis talem inducant ad Sacramentorum ad-»
ministrationem, quando alius Minister haberi»
potest, contrarium tamen est probabile ob fa-»
cultatem concessam à *Conc. Constant.* cum talibus»
communicandi: & hinc nec illum, qui petit à»
tali Sacramentum, nec ipsummet excommuni-»
catum, si conferat, præcisè ob censuram pecca-»
re, *Laym. n.* 5. ex *Soto & Sanch. l.* 7. *de Matr. d.* 9. *n.* 8.»
Idem docet *Bon.* §. 2. ex *Vasq. Suar. &c.* Non»
tolerato autem illicita est Sacramenti admini-»
stratio, præterquam in casu extremæ necess-»
itatis; extra quam validè illud administrat,»
præterquam pœnitentiam, quia hæc requirit»
jurisdictionem, quâ ipse caret. *Vid. Laym. c.* 2.»
Bon. l. c. »

IV. Privatio usûs divinorum officiorum: ita»
ut non tantùm careat eorum fructu, sed etiam»
sub mortali iis nequeat interesse, parte notabi-»
li, ita ut moraliter censeatur cum aliis commu-»
nicare; nisi excuset ignorantia, vel necessitas»
vitandi scandali aliáve justa causa, *Bon. p.* 3.»
§. 1. ex *Suar. Fill. &c.* Similiter peccant etiam»
alii, qui cum excommunicato vitando eidem»
Missæ intersunt, ùt ex communi docet *Bonac.*»
n. 9. contra *Dur.*, quia participant cum illo»
in divinis. Aliud tamen esset, si transiens per»
ecclesiam aliud tractaret, vel breviter priva-»
tim aut omnino separatim oraret, aut si aliis»

»unum Sacrum audientibus ipse aliud audiret,
»quia sic moraliter non censeretur commu-
»care cum aliis, nec conjungi ad unam oratio-
»nem fundendam, *Bon. n. 16.* ex *Suar. Henr. Fil.*
»*Kon. &c.* Ac licèt peccatum hoc ex genere suo
»sit mortale, ex parvitate tamen materiæ sub-
»inde tantùm est veniale, ùt si exigua pars Mis-
»sæ, v.g. usque ad Evangelium tantùm cum illo
»audiatur, *Avila, Dian. part. 5. t. 5. R. 21.* vel si Horæ
»privatim cum eo recitentur, *Dian. t. 9. R. 89.* ex
Suar. & aliis 9. Porrò per divina officia intelli-
»guntur Sacrificium Missæ, publica oratio, pro-
»cessio, cantus Horarum, benedictio olei, aquæ
»candelarum & cætera annexa Ordini Clericali
»quæ solenniter fiunt, (exceptâ concione) in qui-
»bus licèt alii fideles non teneantur vitare tol-
»ratum, tenentur tamen non toleratum sed
»mortali vitare, nisi vel levitas materiæ vel igno-
»rantia aut simile quid excuset: Unde si tale
»præsens sit, moneri debet, ut recedat; si nolit
»debet extrudi vel exportari, licèt sit Sacerdos
»nisi tamen inde gravius timeatur incommo-
»dum, ob quod, si expelli non possit, omittendum
»dum est officium, etiam die festo, & celebrato
»nondum inchoato Canone debet abrumpere
»Missam; si inchoavit, potest cæteris abeuntibus
»Sacrum prosequi vel abrumpere, ob sententiam
»utriusque probabilitatem: si consecravit, de-
»bet solo Ministro manente pergere usque ad
»Communionem inclusivè, & reliqua perficere
»in Sacristia vel alio decenti loco. Quòd si
»communicatus negligat procurare absolutio-
»nem eo fine, ut non audiat Sacrum die festo
»peccat mortaliter omissione Sacri; secus si
»de causa negligat. Quòd si etiam obligatus

ad Horas, non excusatur ab illis (etsi non de-» beat dicere, *Dominus vobiscum*, sed, *Domine exaudi*» &c.) quas si cum alio privatim legat, veniali-» ter tantum videtur peccare. »

V. Collatio Beneficii facta excommunicato» nulla est, utì & præsentatio vel electio, institutio» & confirmatio. Ratio, quia excommunicatus,» etiam toleratus, non potest communicare in» officio, proindéque incapax est Beneficii, quod» datur propter officium. Idque, licèt ignoretur» excommunicatio, quæ ignorantia invincibi-» lis etsi excuset à culpa, non tamen supplet de-» fectum conditionis requisitæ ad valorem» actûs. *V. Less. l. 2. c. 34. d. 22.* Imò probabile est» excommunicatum, quamvìs Beneficio antè obtento non privetur, fructus tamen & distri-» butiones non facere suas, ideóque eas teneri» restituere, etiam ante sententiam Judicis, quia» est privatus officio; fructus autem dantur pro-» pter officium, velut merces propter opus; Ita» *Suar. & alii* contra *Sanch. & Kon.* qui probabili-» ter putant, ex consuetudine non teneri ante» sententiam, modò per se vel alium inserviat» Beneficio. »

VI. Privat communicatione forensi. Unde» excõmunicatus nequit esse Judex, Advocatus,» Procurator, licèt pro semetipso respondere» possit ipse. (*Kon. Præp. Dian. p. 5. t. 9. R. 111.*) actor», tabellio, testis &c. Ita ut contra excommuni-» catum, etiam toleratum, semper possit reus» excipere. Quòd si non faciat nec Judex eum» repellat, valida ejus acta erunt, si sit toleratus:» secus est de Judice non tolerato, cùm sit priva-» tus jurisdictione. *V. Laym. c. 2. Dian. R. 112. 113.*» Non potest etiam esse Tutor aut Curator, *Dian.*»

»R. 115. ex *Sylv.* Neque testamenti executor, Dian.
»p. 8. t. 5. R. 2. ex *Carp. &c.* contra *Sanch. Lugo, &c.*
»Si tamen non fiat oppositio, validè exequitur,
»*Ib.* Nec potest ipse testari licitè, etsi faciat vali-
»dè, etiam cum excommunicatum instituit hæ-
»redem, *Suar. Fill. Merc. &c.* cum *Dian. p. 5. t. 3.*
»129. Denique contractus omnes ab eo facti (et.
»si sint illiciti, & ratione eorum non detur actio
»in foro externo durante executione) valent, si-
»si fiant ab eo ùt personâ publicâ, vel Minister
»ratione muneris vel Beneficii, quia tunc spe-
»ctant ad jurisdictionem, quæ suspensa est, Dian.
»R. 128. ex *Con. Fill. Merc. &c.*

» VII. Excommunicatus non toleratus priva-
»tur usu jurisdictionis: Unde non potest valide
»eligere, conferre, præsentare, ferre leges vel
»sententiam: & qui sic Beneficium à non tolera-
»to accepit, dicendus est intrusus, ac proinde te-
»netur, sine alia Juris declaratione, Beneficium
»unà cum fructibus relinquere.

» Dixi, *non toleratus*: quia acta tolerati proba-
»bile est esse valida, ob bonum commune: gra-
»viter tamen peccat, si absque necessitate talia
»exerceat.

» VIII. Non toleratus privatur ecclesiasticâ se-
»pulturâ, ut non possit in loco sacro seu benedi-
»cto sepeliri: & si contrarium fiat, ac corpora
»discerni possint, debet exhumari, nec in eo lo-
»co divina peragi ante reconciliationem.

» Dixi, *non toleratus*: quia Ecclesia non prohibe-
»tur, etsi hæreticus, non speciatim denuntiatus
»in ea sepeliatur, ùt docet *Suar. Lay.* & alii. Ju-
»nihilominus id prohibent Episcopi in Germa-
»nia, eò quòd inter cæteras pœnas non commu-
nicati-

nicantium in Paſchate etiam ſtatuatur priva-»
tio ſepulturæ eccleſiaſticæ. »

IX. Excommunicatus privatur omni aliâ»
civili communicatione fidelium, ita ut ipſe»
non poſſit cum aliis, & ſi non ſit toleratus, eti-»
am alii cum ipſo non poſſunt communicare: »
idque in caſibus hoc verſu comprehenſis: »

Os, orare, vale, communio, menſa negatur:

Dicitur I. *Os*, per quod intelligitur oſculum»
& omne colloquium, etiam privatum. Item»
per nutus, literas, internuntium; & quodvis»
ſignum benevolentiæ. »

Dicitur II. *Orare*, id eſt, omnis communi-»
catio in divinis, de qua *ſuprà*. »

Dicitur. III. *Vale*, quod comprehendit om-»
nem ſalutationem, (ſaltem honorificam) ver-»
bo vel ſigno vel amplexu; & ſecundùm quoſ-»
dam, etiam reſalutationem, eò quòd ſit actus»
obſervantiæ: Sed contrarium videtur verius; »
quia eſt ſolutio debiti: Imò *Sayr. &c.* cum *Dia.* »
p. 5. t. 9. R. 16. putant probabile, quòd ſola ver-»
balis ſalutatio ſit prohibita, non autem alia ſi-»
gna, v. g. aperiendo caput, &c. quæ urbanitatis»
causâ fieri ſolent. »

Dicitur. IV. *Communio*, quæ comprehendit»
omnem contractum (qui tamen validus eſt, ſi»
fiat) item cohabitationem, cooperationem, ſo-»
cietatem, v. g. in contractibus, ita ut moraliter»
cenſeatur communicare; quod prudens æſti-»
mabit: unde nec iter cum eo tanquam cum ſo-»
cio facere licet. »

Dicitur. V. *Menſa*, per quam intelligitur o-»
mnis convictus & convivia, per modum ſocie-»
tatis & commercii, qualis non eſt, ſi caſu inci-»

das

»das in idem hoſpitium, iter, menſam, imò le-
»ctum. *Vid. Bon. d. 2. q. 2. p. 6. §. 1. & 2.*

» *Quæres.* I. Quale peccatum ſit communica-
»re cum excommunicato non tolerato.

» *Reſp.* Communicatio in divinis cenſetur
»mortale, propter gravitatem materiæ: in ci-
»vilibus autem (etſi inducat minorem excom-
»municationem) ſecluſo tamen contemptu, tan-
»tùm eſt veniale regulariter, *Suar. Bauny. &c. Dian.*
»*p. 7. t. 11. R. 47.* Quod addo, quia aliquando eſt
»mortale, ut ſi quis cum excommunicato com-
»municet in eodem crimine, v. g. ſi quis concu-
»binam excommunicatam cognoſcat.

» *Quæres.* II. An aliquando liceat cum non to-
»lerato communicare.

» *Reſp.* Quòd ſic, extra divina in his quinque
»caſibus, 1. In caſu utilitatis ſive ſpiritualis ip-
»ſius excommunicati, v. g. ut convertatur, ſive
»alterius, ut ab excommunicato conſilium pe-
»tat, quod ab alio habere non poteſt; ſive etiam
»utilitatis temporalis, v. g. ut ab eo reſtitutio
»vel debitum ex contractu petatur. Contractus
»tamen novos cum ipſo inire non licet, etſi, ſi
»ineantur, ſint validi, cùm nulla ſit lex irritans.
»2. In caſu legis matrimonialis: quomodo uxo-
»ri licet communicare cum marito, & contrà,
»niſi factum ſit divortium, *Dian. p. 5. t. 9. R. 122.*
»Non tamen ſponſo de futuro cum ſponſa, *Dian.*
»*R. 136.* ex *Sayr. Sanch. & Fill.* 3. In caſu ſubjectio-
»nis: quomodo poſſunt Filii etiam emancipati
»(addit *Dian. R. 118. 119.* ex *Con. Fill. Hurt. &c.* Eti-
»am adoptivi vel illegitimi, imò etiam nepotes,
»pronepotes & in eodem genere affines, com-
»municare parenti, ſervi & ancillæ Domino, ſi
»ante excommunicationem fuerint in ſervitio.

Simi-

similiter religiosi Prælato: non tamen nisi quo-»
ad eam communicationem, quæ ab habitanti-»
bus in eadem familia evitari non potest, *Dia, R.*»
17. contra *Sotum. Vid. Fill. t.* 12. *n.* 203. *Lay. & Bon.*»
l. 4. In casu ignorantiæ Juris vel facti. 5. In»
casu necessitatis, sive animæ, sive corporis, si-»
ve bonorum temporalium: qui casus hoc versu»
comprehenduntur, »

Utile, lex, humilis, res ignorata, necesse.

ADDENDA.

QUæst. 25. *Quid præterea sit notandum circa effe-* 197.
ctus excommunicationis majoris, & specialim cir-
ca usum passivum & activum Sacramentorum, quo pri-
vatur excommunicatus. Rz. §. 1. Novendecim horrendos effectus excommunicationis majoris recenset *Nav.* in Man. c. 27. à n. 17. & ex illo *Brandem* ad concordata Germaniæ post q. 12. Not. 7. de quibus in sequentibus aliqua addam. Multa autem, quæ hìc strictim habet *Busenb.*, explicavi fusiùs in antecedentibus, ad quæ remittam, nam 1. Dixi l. 6. p. 1. à n. 211. ex causa rationabili & quando deest alius, licitum esse suscipere aut etiam petere Sacramentum à Ministro tolerato, qui, si velit, possit dignè ministrare: attamen addidi ibidem n. 215. excommunicatum toleratum non posse se ingerere, quamvìs possit conferre Sacramentum, si requiratur: Potéstque de hoc etiam videri *Sanch.* De Matr. l. 7. d. 9. n. 7. & 8. Ibidem n. 620. dixi Viaticum peti debere ab hæretico excommunicato, suspenso, si alius desit; & utì aliqui tenent, quamvìs esset etiam denunciatus, & foret occasio suscipiendi alia Sacramenta. 2. Dixi l. 6. p. 1. n. 209. eum peccare, qui

qui extra necessitatem extremam petit administrationem Sacramenti à Ministro non tolerato: probabiliter autem censeri extremam necessitatem, si quis non potens confiteri deberet decedere sine Viatico vel extrema Unctione: Et de hoc iterum dicam paulò pòst. 3. Dixi l. 6. p. 1. n. 538. & p. 2. n. 1569. excommunicato contrito etiam vitando licitum esse in necessitate sumere Eucharistiam, & idem est de aliis actionibus: Quænam sit talis necessitas, dixi l. 6. p. 1. à n. 535. & p. 2. n. 1569. extra necessitatem tamen, quamvìs se submitteret & retractaret delictum, non potest accedere ad Sacramenta, nisi acceperit absolutionem, secundùm dicta l. 6. p. 2. n. 1570. & hìc n. 127. 4. Dixi l. 1. n. 794. & l. 6. p. 1. n. 626. excommunicatum teneri, quamprimum potest, tollere hoc impedimentum Confessionis annuæ, aut etiam Communionis Paschalis: quamvìs fortè non teneatur tollere ex vi Præcepti Missæ audiendæ, attamen ibidem l. 1. n. 790. dixi Sacerdotem, qui ex justitia, v. g. ex stipendio accepto tenetur celebrare Missam, etiam teneri procurare absolutionem ab excommunicatione, aut alteri committere celebrationem. 5. Dixi l. 6. p. 2. à n. 1564. excommunicatum non toleratum esse privatum omni jurisdictione; ideóque Parochum ita excommunicatum non posse jurisdictionem delegare alteri ad audiendas confessiones suorum. Ibidem dixi toleratum posse absolvere, si requiratur & contritus sit. Item dixi ibidem pœnitentem debere priùs absolvi ab excommunicatione, quàm à peccatis. 6. Cùm Parochus non sit Minister Matrimonii, nec per hanc excommunicationem privetur Officio Parochi, quamvìs sit excommuni-

municatus & vitandus, validè assistit, & licentiam dat assistendi Matrimonio suorum, uti dixi l. 6. p. 3. n. 729. Et si sit toleratus ac requiratur, etiam licitè, quia requisitus licitè communicat cum requirentibus, secundùm ante dicta. 7. Dixi l. 4. n. 774. validè excommunicatum excommunicatione majore, etiam ab homine, & injustè, etiamsi sit toleratus & occultus, aut nesciat se excommunicatum, aut putetur esse absolutus, nihilominus esse inhabilem ad omne Beneficium & pensionem quomodocunque acquirendam: quid autem dicendum sit, si provisio facta sit ante, sed possessio capiatur in excommunicatione; Item si electio vel præsentatio facta sit tempore excommunicationis, sed acceptatio, confirmatio aut institutio extra, dixi ibidem à n. 775. 8. An excommunicatio creditoris vel debitoris excuset à restitutione, dixi l. 3. p. 2. n. 466.

§. 2. Qui in excommunicatione recipit Sacramentum Ordinis, manet suspensus: si autem alia Sacramenta recipiat, peccat quidem mortaliter, sed nullam incurrit pœnam ecclesiasticam *Dicast.* d. 2. n. 635. An autem validè ordinetur excommunicatus si Episcopus ante ordinationem edicat se nolle tales ordinare, dixi l. 6. p. 2. n. 2231. 198.

§. 3. Si volens recipere Sacramentum nesciat se esse excommunicatum vitandum, ministrans autem hoc sciat, recipiens excusatur per ignorantiam, sed Minister peccat mortaliter, quia agit contra gravem prohibitionem Ecclesiæ, *Bonac.* d. 2. q. 2. pu. 1. §. 2. qui n. 4. idem dicit, quamvis excommunicatus sit toleratus & non vitandus, quia cooperatur actioni de se illicitæ, 199.

sed

sed contradicit *Dicast.* n. 641. quia nulla circa hunc est prohibitio, cum Ecclesia permittat etiam in divinis communicationem cum eo, neque ex ullo capite apparet obligatio talem excommunicatum admonendi, præsertim si ex officio non teneatur, neque commodè facere possit. Rectè autem notant *Suar.* & *Castrop.* d. 2. pu. 7. ex eo, quòd talis excommunicatus non vitandus sciatur fuisse excommunicatus, non posse judicari indignè accedere, nisi certò constet non esse absolutum, si enim sciatur esse consentiæ non malæ, præsumi non debet peccare velle.

200. §. 4. *Silv. Sot. Vasq. Hurt.* & alii putant excommunicatum, qui ex ignorantia vel oblivione non manifestat censuram, non posse valide & fructuosè recipere Sacramentum Pœnitentiæ, quia Ecclesiæ talem separat à participatione Sacramentorum, quantùm potest. Oppositum affirmant *Suar.* d. 10. l. 3. *Castrop.* d. 2. p. 7. n. 3; nullo enim Jure Sacramentum est irritum, nec separat Ecclesia eum, quantùm potest, cùm communionem cum illo, si denunciatus non sit, permittat fidelibus, & orationem privatam concedat etiam pro denunciato, & ideo etiam putat *Dicast.* hunc validè absolvendum, si ita ignoranter & bonâ fide accedat. Vide dicta l. 6. p. 2. n. 150.

201. §. 5. Si moribundus recepisset Sacramentum Pœnitentiæ, *Avila* & alii putant excommunicatum vitandum non posse illi ministrare Eucharistiam vel extremam Unctionem, quia hæc media ita sunt necessaria ad salutem: sed *Suar. Castrop.* 7. *Dicast.* n. 666. & 667. probabiliùs dicunt licere, sunt enim utilissima & veluti necessaria animæ in periculosissimo articulo constitutæ; unde si licitum sit in necessitate ab excommunicato vitando

vitando petere cibum corporis & arma, quibus defendas vitam, multò magìs cibum animæ & robur pro extremo agone, si tamen Pœnitentiam & Eucharistiam suscepisset, putat *Castrop.* n. 8. non esse illi ab excommunicato vitando ministrandam extremam Unctionem.

§. 6. An Episcopus excommunicatus validè consecret Ecclesiam, dixi l. 6. p. 2. n. 280. Putat autem *Less.* in Auct. v. *Absolutio*, casu 11. valdè probabile esse, si quis inculpatè ignoret suam excommunicationem, validè ipsi delegari potestatem audiendi confessiones, ita ut post absolutionem ab excommunicatione possit eâ licitè uti absque nova delegatione. 202.

§. 7. Parochus, qui occultè excommunicationem vel suspensionem incurrit, si nequeat priùs impetrare absolutionem, potest elicitâ priùs contritione audire confessiones subditorum justa de causa confiteri petentium, excusat enim eum jus conservandæ famæ suæ, *Barb.* & alii multi cum *Lohner.* 203.

Q. 26. *Quid addendum sit circa suffragia Ecclesiæ & divina officia, quibus privatur excommunicatus.* Et. 204.

§. 1. Quando dicitur excommunicatum privari communibus Ecclesiæ suffragiis, sensus est, quòd privetur suffragiis ex illis actionibus, quæ fiunt ab Ecclesiæ Ministris nomine Ecclesiæ. Hinc non ideo privatur fructu, qui venit ex intentione Ministri operantis nomine suo: neque ideo privatur fructu v. g. satisfactionis, qui provenit ex intentione Ministri operantis in persona & nomine Christi, de illis enim fructibus Ecclesia non disponit, sed privatur fructu illo, qui respondet operanti ùt agenti nomine Ecclesiæ, Ecclesia enim non vult, ut hoc, quod nomine

suo fit, ei applicetur, ideóque applicaretur invalidè, *Gibal. Krim.* n. 1875. Prohibentur autem Ministris Ecclesiæ sacrificium & actiones publicæ, etiam eæ, quas nomine suo vel Christi ponunt, directè offerre pro excommunicatis vitandis, hinc si offerrent, fieret validè secundùm dicta l. 6. p. 2. n. 32. sed illicitè, *Krim.* n. 1881. Pro excommunicatis toleratis validè & licitè offerri etiam publicè & directè, dixi l. 6. p. 2. n. 34. Et pro vitandis etiam sub memento orari potest privatim.

205. §. 2. Si excommunicatus vitandus sit contritus, & per eum non stet, quominus absolvatur, plures, quos citavi l. 6. p. 2. n. 31. præsumunt de pia matre Ecclesia, quòd nolit privari suffragiis; sed meliùs contradicunt alii, quos ibidem secutus sum, & consentiunt *Laym. Hurt. Castrop. Gibal. Krim.* n. 1880. quia id videtur decidi Cap. *Anobis* 28. De sent. excomm. quod etiam ibidem retuli. Docet tamen probabiliter *Krim.* n. 1884. in casu necessitatis, quo talis licitè celebraret Missam, etiam licitè ac validè offerre eum nomine Ecclesiæ pro seipso, quod enim ei non prosit alienum sacrificium, est, quia Ecclesia non vult, ut alius communicet cum ipso, Ecclesia autem non prohibet, ut ipse secum ipso communicet.

206. §. 3. Dixi l. 6. p. 2. à n. 1355. Indulgentias non prodesse excommunicatis, seu vivis seu defunctis, quod intelligitur de vitandis, ac etiam de toleratis, ita ut ipsimet lucrari non possint. E contrà si indulgentia esset applicabilis tolerato etiam vivo, & ei applicaretur, putat *Krim.* n. 1886. huic profuturam, quia licitum est cum eo communicare.

§.

§. 4. Si excommunicatus vitandus interfit v.g. Missæ, putat *Castrop.* eum incurrere excommunicationem minorem; sed probabilius negat *Krim.* n. 1904. quia non ideo communicat cum aliquo excommunicato vitando. Excipit 1. nisi esset Sacerdos coram se celebrari faciens. 2. Nisi monitus nollet exire, tum enim incurrit excommunicationem Papæ reservatam, Cap. *Eos*, De sent. excomm. & Clement. 2. eod. tit. Si autem Sacerdos à potestate Episcopi exemptus, celebraret coram excommunicato vitando, præter minorem excommunicationem incurreret interdictum ab ingressu ecclesiæ, Cap. *Episcopum* De privil. in 6. Et qui cum excommunicato vitando pergunt audire Missam, secundum communem peccant mortaliter, quamvis *Henriq. Sayr. Fill. Krim.* n. 1905. dicant probabile esse, quod venialiter tantùm, si non sint ei causa manendi. 207.

§. 5. Etiam excommunicatus toleratus prohibetur interesse Missæ, nisi fortè requireretur, ut ministraret in defectu alterius, Cap. *Illud*, De Cleric excomm. ministr. Cap. ult. De sent. excomm. in 6. *Suar. Castrop.* d. 2. pu. 9. n. 2. *Dicast.* d. 2. nu. 696. 697. 208.

§. 6. Si excommunicatus profugerit ad templum, & ibi hæreat, ne capiatur, non attendens ad divina, potest Missa ibi celebrari & ab aliis audiri, quia non censetur communicare illis divinis, *Dicast.* n. 694. 209.

§. 7. Excommunicati vitandi possunt ingredi templa, ut privatim soli orent, item orare possunt, quando datur commune signum ad salutandam B. Virginem, quamvis enim plerique tum orent, tamen unusquisque censetur o- 210.

rare pro se; similiter possunt uti sacris reliquiis, aquâ benedictâ &c. hæc enim omnia nullo Jure ipsis prohibentur, utì cum communi docent *Castrop.* n. 14. *Dicast.* tamen n. 740. dissentit de aqua benedicta, quia benedicitur, ut prosit fidelibus, & utens illâ, quantùm potest, facit se participem suffragiorum Ecclesiæ, quod excommunicato est prohibitum.

211. §. 8. Excommunicatum etiam vitandum teneri orare Horas, dicetur n. 224. Si autem famulus cum domino suo excommunicato privatim recitet Horas, non peccat, quia hoc non est ministerium ecclesiasticum, sed privatum obsequium, ad quod tenetur famulus, si dominus velit, nec famulus privatur communicatione domini sui in illis, in quibus deservire tenetur. Cap. *Quoniam multos*, 11. q. 3. *Suar. Dicast.* n. 714. An autem excommunicatus possit concionari vel docere: item interesse concioni aut lectioni alicui dicetur n. 281.

212. *Q. 27. Quid addendum sit circa communicationem forensem & usum jurisdictionis, quibus privatur excommunicatus.* R. §. 1. Per communicationem forensem intelligitur quilibet actus pertinens ad judicium fori externi: potéstque semper fieri exceptio contra excommunicatum vitandum, qui talem actum exercuit, dummodo fiat ante executionem sententiæ, *Castrop.* d. 2. pu. 14. n. 1. Attamen reus excommunicatus potest trahi in judicium, neque ideo potest se excusare, quòd sit excommunicatus, alioquin reportaret commodum ex sua excommunicatione, *Castrop.* n. 3.

213. §. 2. Testamentum ab excommunicato vitando factum nullo Jure irritum est, *Castrop.* Hinc moribundus, qui non potest obtinere ab-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

solutionem, etiam licitè facit testamentum, quia censetur actus necessarius, quem non negabit Ecclesia, *Avila, Dicast.* d. 2. n. 822. Imò *Con.* & alii, teste *Krim.* n. 2005. excommunicatus vitandus validè instituitur hæres. Attamen tam activa quàm passiva testamenti confectio interdicitur sequentibus, 1. hæreticis eorúmque fautoribus: 2. Percutientibus & insequentibus Cardinalem. 3. Reis læsæ Majestatis. 4. Usurariis manifestis, nisi cautionem præstent, *Krim.* adducens Jura.

§. 3. Parochum etiam vitandum vilidè assistere & delegare potestatem assistendi Matrimonio, dixi l. 6. p. 3. n. 729. similiter admissio ad professionem religiosam, aut commissio admittendi facta à Prælato excommunicato est valida, quia non actus jurisdictionis propriæ, sed usus cujusdam Superioritatis competens etiam fœminis & laicis, *Suar. Laym. Castrop.* p 15. n. 4. *Krim.* n. 1997. 214.

§. 4. Si subditus faciat aliquid animo obediendi suo Superiori laico, qui est excommunicatus vitandus, peccat mortaliter, quia est quædam communicatio in divinis, quæ cadit sub directam prohibitionem, per hoc enim agnoscit in eo jurisdictionem, quam tamen sustulit censura: si tamen faciat tantùm ex urbanitate vel verecundia, non erit mortale, *Suar. Dicast.* n. 828. *Leand, Krim.* n. 1980. Nequidem Religiosum posse obedire Prælato excommunicato docent *Suar. Leand. Krim.* n. 1980. 215.

§. 5. Quomodo excommunicatus vitandus privetur usu jurisdictionis, pluribus explicat *Pignat.* tom. 9. cons. 160. Et quamvis ipso facto non privetur officio, tamen secundùm com- 216.

munem sensum & consuetudinem Ecclesiæ censetur inhabilis ad acquirendam novam jurisdictionem, *Dicast.* n. 747. 872. Intelligunt autem hoc *Suar. Hurt. Castrop.* pu. 10. n. 11. *Krim.* n. 1937. de jurisdictione in muneribus & officiis ecclesiasticis, pro temporalibus enim putant valere nominationem aut electionem, quamvis sit prohibita & veniat irritanda. Admittunt etiam omnes, si quis ab intestato acquirat aliquod dominium temporale, cui annexa est jurisdictio, tunc validè acquirere jurisdictionem, quia accessorium sequitur naturam principalis, Jura enim non annullant acquisitionem dominii temporalis, ergo nec jurisdictionis illi annexæ, quamvis usus illius prohibeatur tempore excommunicationis, *Dicast.* n. 748. *Castrop.* n. 12.

217. §. 6. Excommunicatus toleratus non amittit jurisdictionem, hinc valida sunt, quæ agit etiam irrequisitus, cùm hoc sit in favorem & utilitatem fidelium, *Suar. Cón. Laym.* Si autem agat requisitus, etiam licitè agit, quia tum ei licita est communicatio secundùm antè dicta a *Krim.* n. 1983.

218. *Q. 28. Quid addendum sit circa collationem Beneficii, privationem fructuum, & Rescripta respectu excommunicatorum excommunicatione majore.* R. §. 1. *Nav. Less. Hurt.* & alii cum *Krim.* n. 1932. putant collationem Beneficii factam excommunicato tolerato esse validam, quod *Suar. Felin. Dicast.* d. 2. n. 772. dicunt esse probabile, quia *Conc. Constant.* permisit communicationem cum illo, ideóque videtur sustulisse dispositionem Juris positivi, quâ talis electio reddebatur invalida. Docet propterea *Dicast.* n. 756. eum, qui innocens est, & tamen debet sustinere sententiam excommu-

communicationis secundum allegata & probata justam, reipsa autem injustam, esse capacem Beneficii: sed sententiæ oppositæ sunt probabiliores & conformiores dictis l. 4. à n. 774. Jura enim dicunt excommunicatum esse incapacem novi juris ecclesiastici acquirendi, nec distingunt inter vitandum & toleratum, & cùm etiam injustè excommuncatus debeat se in foro externo gerere tanquam excommunicatum, acceptare non poterit Beneficium. An autem excommunicatio habeat similem effectum circa collationem in Canonessarum præbendis, quæ propriè beneficia non sunt, colligi potest ex dictis l. 4. n. 230.

§. 2. Etiam permutatio Beneficii vel resigna- 219.
tio facta existenti in excommunicatione majore est irrita, quia Jus irritat omnem pro illo acquisitionem Beneficii, *Nav. Cón. Laym. Castrop.* d. 2. pu. 10. n. 2. *Krim.* n. 1946. Attamen dixi l. 4. n. 1088. talem permutationem esse irritam tantùm respectu excommunicati, non autem alterius, qui novæ collationis capax est. Nec juvat, quòd excommunicatus fortè nesciêrit se excommunicatum, quia privata ignorantia non potest dare valorem actui, sed relinquit inhabilitatem, uti probabiliùs tenent Auctores cum *Dicast.* n. 744. & *Krim.* n. 1934. contra alios, quorum sententiam *Less.* De just. l. 2. c. 34. dub. 22. putat esse probabilem: Neque etiam juvat, quòd permutatio vel resignatio fiat authoritate Superioris, qui utrique posset conferre Beneficium, quia de facto non confert, sed tantùm vult dispensare circa illud ex causa permutationis vel resignationis, ergo cum excommunicatus ab altero nequeat jus obtinere, actus erit nullus, *Dicast.* n.

758. Quòd si excommunicatus vitandus Beneficium resignet in manus Episcopi, ut conferat, cui volet, *Suar.* & *Castrop.* pu. 13. n. 25. putant fieri validè, quia actus ille non est usus ullius potestatis vel juris ecclesiastici sed propriæ voluntatis, neque sic resignans concurrit ullo modo ad collationem faciendam, sed solùm ad se exspoliandum, quod facere potest, cùm sit actio privata, & meritò debet, cùm exercere non possit officium: Si autem resignet in favorem tertii, *Suar. Vill. Dicast.* n. 871. putant fieri invalidè, quia aliquo modo concurrit ad collationem, eò quòd restringat voluntatem conferentis ad hanc precisè personam. Sed contradicunt probabiliùs *Bonac. Castrop.* n. 26. *Krim.* n. 1970. quia, quamvis in tantùm concurrat, ipse tamen nullum jus confert, nec exercet actum jurisdictionis.

220. §. 3. Putant *Cõn.* & alii excommunicatum posse acquirere pensionem, quia Jus tantùm irritat acquisitionem Beneficii, quale non est pensio, eò quòd non sit jus perpetuum percipiendi fructus. *Leuren.* De Benef. q. 524. contradicit, nam ideo præmittitur absolutio pensionariũ censuris. *Castrop.* n. 6. dicit, si pensio sit in perpetuum extracta ex fructibus Beneficii, habere rationem Beneficii seu præstimonii, adeóque invalidè conferri excommunicato, utì & tum, quando assignatur propter aliquod munus spirituale exercendum, cùm enim excommunicatus prohibeatur munus spirituale exercere, consequenter est incapax pensionis propter illud assignatæ: si autem esset pensio merè temporalis, qualis etiam laicis assignatur, excommunicatus esset illius capax. Denique si sit partim temporalis, partim spiritualis, utì est pensio concessa Cleri-

clerico Beneficium resignanti vel permutanti, aut relicta Parocho seni ad sustentationem, *Suar. Vasq. Bon.* aliique multi cum *Dicast.* n. 752. dicunt excommunicatum esse illius incapacem, quia excommunicatus est incapax omnis clericalis privilegii, quale hoc est, sed *Laym.* l. 1. tr. 5. p. 2. c. 2. n. 8. cum aliis probabiliter dicit capacem esse, quia nullus textus Juris reddit illum incapacem istius privilegii.

§. 4. Si Beneficium sit alicui collatum, quando erat in excommunicatione, ipse verò procuret absolutionem ab eâ, & tum acceptet Beneficium, præter citatos l. 4. n. 776. putant *Less. Laym.* & alii probabile esse, quòd acceptatio sit valida, quia voluntas collatoris censetur permanere, ergo si interea se reddat capacem Beneficii, non est ratio, cur acceptare non possit: Sed oppositum ibidem tenui, & præter ibi relatos idem tenent *Con. Castrop.* n. 20. *Dicast.* n. 780. quia collator tantùm permanet in prima voluntate, quàm habuit, quando conferebat, neque habet voluntatem novam iterum conferendi, utì suppono, cùm non sciat primam collationem fuisse invalidam, ergo cùm illa prima voluntas fuerit invalida, voluntas illa perseverans manet invalida, ideóque debet moneri collator, ut nunc iterum conferat: Similiter docent *Dicast.* n. 761. si quis in excommunicatione existens sit præsentatus à Patrono, etiamsi collatio fiat post obtentam absolutionem, hanc tamen collationem esse invalidam, quia est facta ex vi præsentationis irritæ, ergo & ipsa collatio est irrita, non aliter, atque si facta esset ex præsentatione patroni excommunicati. Addit *Avila* etiam impetrationem litterarum ad Beneficia vacatura esse nullam, si 221.

obtineatur ab excommunicato, quamvis postea ipsi absoluto conferatur Beneficium, quia confertur ex vi impetrationis, quæ erat nulla, ut *Dicast.* n. 762. Quòd si è contrà electio vel collatio Beneficii facta sit ante excommunicationem, sed Beneficium acceptetur vel possessio capiatur post contractam interea excommunicationem, *Avila, Nav. & Covarr.* dicunt esse validam, *Suar. & Laym.* l. 1. tr. 5. p. 2. c. 2. n. 11. negant, quia si acceptatio esset valida, jam posset excommunicatus acquirere jus in Beneficio ecclesiastico, quod est contra statuta eccles. Vide dicta l. 4. n. 775.

222. §. 5. Absolutio generalis à censuris, quæ ad cautelam præmitti solet collationibus Beneficiorum, non prodest illis, qui se opponunt rei judicatæ, seu sententiæ à Judice ecclesiastico latæ; neque violatoribus ecclesiasticæ libertatis; falsificantibus seu falsificari curantibus litteras & supplicationes Apostolicas; utì neque iis, qui talibus litteris utuntur; Similiter neque iis, qui ausu temerario Apostolicis mandatis non obtemperant, & Nuntios vel Executores Sedis Apostolicæ & ejus Officialium ipsis commissa exequentes impediunt; utì neque iis, qui propter promissa vel aliquid eorum à Jure vel homine per 4. menses scienter excommunicationis sententiam sustinuerunt; & generaliter nulli suffragatur, qui ligatus censurâ aliquâ, quæcunque ea fuerit, per annum continuum in eâ insordescet, *Sayr. Bonac. Pelliz.* tr. 7. c. 1. n. 127. addit *Castrop.* suprà n. 27. & *Dicast* n. 700. etiam illis non prodesse, qui sunt excommunicati ob hæresim.

223. §. 6. Occultus excommunicatus tenetur manifestare suam excommunicationem, quando aliter non potest se excusare ab acceptatione Be-

neficii,

neficii, dummodo ea manifestatio fieri possit sine probabili periculo scandali vel infamiæ, quia usque tenetur obedire Ecclesiæ & servare effectus censuræ, quando potest: si tamen immineat periculum scandali vel infamiæ, potest permittere, & statim dispensationem petere, quia præcepta Ecclesiæ non obligant cum tanto incommodo, *Suar. Dicast.* n. 785. Imò putat *Dicast.* n. 765. acceptantem in excommunicatione non peccare, dummodo non habeat animum exercendi officium, usque dum absolvatur: & addit n. 766. si absolvatur, hoc ipso acquirere jus in Beneficio, sed standum est antea dictis, & videnda dicta l. 4. n. 781.

§. 7. Excommunicatus etiam vitandus tenetur orare Horas, quamvis ad illas obligaretur a solo titulo Beneficii, cujus fructus jam non perciperet, quia retinet Beneficium, ipsius autem culpa est, quòd non percipiat fructus, ideóque hæc privatio est pœna, quam illi Ecclesia imponit, *Nav. Covarr. Avila, Suar. Laym. Bonac. Castrop. Dicast.* n. 714. *Krim.* n. 1907. Et quamvis communis dicat debere loco *Dominus vobiscum* dicere, *Domine exaudi orationem meam*, eò quòd prior oratio sit actus personæ publicæ, *Avila* tamen & *Hurt.* dicunt per hoc nequidem venialiter peccaturum, quia adhuc potest censeri oratio privata, & alioquin deberet abstinere à pluribus orationibus in Breviario. 224.

§. 8. Si ille, qui conferre debet Beneficium, eligere, instituere, confirmare, sit excommunicatus vitandus, invalidè agit, quia ad ista requiritur jurisdictio, quâ privatus est, uti habent Jura apud *Krimer* à n. 1966. & colligitur ex dictis: idémque dicit *Krim.* de Clerico excommunicato 225.

to vitando, si ex officio ecclesiastico præsen
quia conferre debet aliquod jus spirituale
rem: Electio tamen Papæ ab excommunica
facta valet, Cap. *Romani*, §. *Cæterum* De el
Putat etiam *Castrop.* pu. 13. n. 17. probabilius
contra *Covarr. Vasq. Hurt.* quòd præsentatio
Beneficium facta à laico vitando, vel à Cle
titulo Patrimonii, aut alio sæculari, valida
ideo enim irritatur præsentatio ecclesiastica
quia confert jus præsentato, præsentatio au
laica non confert jus illud, nam collatio ab
persona ecclesiastica fieri debet, collator ta
aut qui instituere debet, potest, imò tenetur
lam præsentationem repellere, ne cum exco
municato communicet, *Krim.* n. 1989.

226. §. 9. Excommunicatus toleratus valide
licitè confert, eligit &c. si requiratur à non
communicato, quia privatus non est jurisdi
ne, *Suar. Laym. Castrop. Krim.* n. 1983. & req
tus post *Conc. Constant.* licitè communicat
fidelibus.

227. §. 10. Si quis titulo Patrimonii sit ordina
certum est non privari fructibus sui tituli,
bona illa manent omnino temporalia, ne
circa illa quicquam disponit Ecclesia, pos
que etiam vendi sine simonia, ita cum ali
cast. n. 788.

228. §. 11. Qui bonâ fide acquisivit Benefi
quando existebat in excommunicatione, &
rim Beneficio inservivit, probabile est pos
tinere fructus perceptos correspondentes
servitio, etiamsi Beneficium non esset cura
quia tum non retinet illos ex titulo Bene
sed ex titulo obsequii præstiti, *Nav. Henriq.*
Côn. aliique cum *Castrop.* pu. 11. n. 1. & D

13. iterúmque ex profeſſio à n. 792. ubi re-
ondet argumentis *Suarii* in contrarium. No-
que etiam *Laym.* l. 4. tr. 2. c. 15. n. 4. talem
ſſe ſaltem uſucapione triennali talium fru-
um dominium acquirere, nec teneri reſtitue-
, niſi ad ſummum extantes, vel quatenus eſt
ſtus ditior.

§. 12. Qui injuſtè eſt excommunicatus, 229.
quamvis abſtinere debeat à Choro, retinet jus
d fructus & diſtributiones omnes, quia ubi non
præceſſit culpa, ſequi non debet pœna, commu-
is cum *Dicaſt.* n. 804. Si autem talis injuſtè ex-
communicatus etiam ante excommunicatio-
nem non ſolebat intereſſe Choro, *Nav.* adhuc di-
cit deberi ipſi diſtributiones, quia poterat mu-
tare voluntatem & aſſiſtere: Oppoſitum tamen
videtur probabiliùs cum *Dicaſt.* n. 805. quia ex
conſuetudine emanendi prudenter judicatur ad-
huc fuiſſe emanſurus, ergo nullo titulo videtur
poſſe jus habere ad diſtributiones: aliud eſt de
infirmo, etiamſi hic ſoleret abeſſe, probabile
enim eſt Eccleſiam abſolutè jus ad diſtributio-
nes dare illis, qui propter infirmitatem abſunt.

§. 13. Qui ſciens injuſtè excommunicavit 230.
vel dedit cauſam excommunicationis, tenetur
excommunicato reſtituere has diſtributiones,
quia eſt injuſta cauſa damni; ſi autem ex nulla
parte intervenerit formalis injuſtitia, tenebun-
tur ex re accepta reſtituere illi, qui participâ-
runt, in hoc enim caſu non cenſetur domi-
nium illarum irrevocabiliter eſſe in eos transla-
tum: qui tamen diſtributionem percepiſſet,
v. g. ratione Miſſæ cantatæ, quam canere de-
buiſſet excommunicatus, non videtur, tene-
ri hanc reſtituere, quia, qui laborem poſuit,

juſtè

justè fruitur fructu, ita AA. probabiliter apud *Dicast.* à n. 809.

231. §. 14. Quando excommunicatus recedit à contumacia, & tamen absolutionem obtinere nequit, si hæc absolutio injustè negetur, fructus & distributiones illi debentur, uti deberentur illi, qui injustè vinculis ligaretur domi, ne Choro assisteret & præstaret officium: si autem absolutio negetur non injustè, sed v. g. quia exspectatur satisfactio, vel abest ille, qui deberet absolvere, gravissimi AA. putant illi deberi fructus & distributiones, quia legitimè censetur impeditus, non aliter ac ille, qui ob infirmitatem emanet è Choro, & hanc sententiam *Dicast.* n. 815. defendit velut probabilem; è contrà *Sanch. Bon. & Castrop.* n. 14. probabiliùs dicunt eis non deberi, quia excommunicatio privat illis, ergo quamdiu justè perdurat excommunicatio, tamdiu durat illa privatio: neque simile est in infirmitate, hæc enim non est de se impedimentum culpabile, quominus percipiatur fructus, quod impedimentum est excommunicatio. Quòd si aliquis dedìsset causam infirmitati in fraudem legis, & ad declinandam obligationem assistendi, docet pariter *Dicast.* n. 817. non posse percipere fructus & distributiones, poterit tamen, quamvis fuisset causa morbi, dummodo non egerit fraudulenter, utì communiter tenent AA. quia Ecclesia absolutè facit gratiam infirmo, non tamen fraudulentis, eò quòd nolit alicui suam fraudem prodesse. Vide dicta l. 4. n. 121.

232. §. 15. Fructus, quos percepit ille, qui justè excommunicatus, restitui debent fabricæ ecclesiæ vel pauperibus; distributiones autem quotidianæ, illis, qui interfuerunt Choro, non ab

ubi alia esset consuetudo, ita cum aliis *Dicast.* d. 18.

§. 16. Rescriptum Sedis Apostolicæ & quæ- 233.
cunque Bulla ab excommunicato impetrata in
lo, quàm excommunicationis vel appellatio-
is articulo, est ipso Jure irrita, nisi ad cautelam
serta fuerit absolutio à censuris, Cap. 1. *De Re-*
ipts in 6. *Laym.* suprà n. 12. *Dicast.* n. 754. *Ca-*
rop. pu. 12. n. 1. notans contra *Archid. Nav. Suar.*
alere etiam de excommunicato tolerato, sed
on esse extendendum ad concessiones ab alio,
uàm à Papa factas, & consentit *Krim.* n. 1974.

§. 17. Si Rescriptum, quo à Pontifice con- 234.
fertur Beneficium, sit in forma gratiosa, valet
collatio, quia illi inseritur absolutio ad illum
effectum. Idem dicunt *Gibal.* & *Krim.* n. 1975.
contra *Castrop.* p. 10. n. 28. quamvis esset in for-
ma commissoria, si tamen post acceptum Rescri-
ptum inciderit in novam excommunicationem,
dicunt opus fore novâ absolutione.

Q. 29. Quid notandum sit circa negationem sepul- 235.
turæ ecclesiasticæ. R. Hæc pœna incurritur per de-
fectum Baptismi, per duellum, per excommu-
nicationem, per interdictum aliásque causas: &
quia nullus est proprius locus in Morali, in quo
universaliter tractetur de juribus & privatione
sepulturæ, nonnulla hìc apponam, quæ servire
poterunt ad praxin.

§. 1. Electio sepulturæ, ut fiat, v. g. in hoc 236.
vel illo loco, nequit impediri à Parocho, dum-
modo ei detur 4ta pars funeralium, id est, por-
tio ob mortem alicujus ei debita secundùm con-
suetudinem cujusvis Parochiæ, unde potest quis
alibi sepeliri, licèt Parochus id nolit, ideóque
recuset comitari, *Barbosa* De off. Parochi p. 3. c.
26.

26. n. 19. *Lohn.* & alii cum *Gob.* in Quin. tr. 5. c. 50. n. 74. & 81. peccántque graviter Parochi & excommunicantur per *Clementem* & *Urbanum VIII.* qui ideo plùs petunt, quia sepelitur apud Religiosos, *Pignat.* tom. 4. cons. 208. *Pelliz.* De Regul. tr. 8. c. 5. n. 173. E contrà tamen etiam peccant Religiosi, qui inducunt personas sæculares ad jurandum vel vovendum, quòd eligere velint sepulturam in ipsorum ecclesiis, aut quòd talem electionem nolint immutare, est enim contra gravem prohibitionem *Bonifacii VIII.* *Pelliz.* n. 175. & *Steph. à S. Paulo* tr. 4. d. 9. n. 43. Quòd si inducant ad eligendum, non peccant, *Pelliz.* c. 2. n. 100. & *Steph.* suprà, prohibetur tamen, ne ullus intra Monasterium Monialium sepeliatur, bene autem intra ecclesiam exteriorem, *Pelliz.* c. 5. n. 174. De quo multa videri possunt apud *Pignat.* tom. 4. cons. 177. qui tom. 1. cons. 118. rectè dicit posse esse justas causas concedendi, ut filia cujusdam Principis etiam intra clausuram Monialium sepeliatur. Dubitatur autem, an peccetur, si cadaver alicujus defuncti occultè transferatur de uno in alium locum, ubi sepeliatur, non persolutâ 4tâ parte funeralium illis Parochis, per quorum Parochias transit: *Pelliz.* c. 177. dicit nullum fore peccatum, quia usus etiam timoratorum habet, ut ideo sibi non faciant scrupulum, unde talis lex non censetur habere locum pro foro conscientiæ, attamen notat *Abnigavt* in praxi Pastorali pag. 1098. ex declaratione *S. Congreg.* 12. Januarii 1604. nullos Regulares invito Parocho posse efferre funus è Parochia

237. §. 2. Si quis sepeliatur in ecclesia Regularium exemptorum, Parochum non tantùm posse prosequi, sed etiam cum Cruce, superpelliceo &

adstare funeri in ecclesia Regulari, attamen officium sepulturæ peragendum esse à Regularibus, latè probat *Pignat.* tom. 3. cons. 48. Quòd in ecclesiis Regularium vel quibuscunque aliis funeralia non peragantur, his non competit pars illa funeralium, sed soli Parochiæ, *Pignat.* tom. 3. cons. 88. Possunt etiam Regulares concordare cum Parochis, ut hi officium illud peragant in ecclesia Regulari, utì probat idem *Pignat.* tom. 3. cons. 50. sed Parochi non possunt petere 4tam partem funeralium, si quis sepeliatur apud Regulares ab eo onere privilegiatos, si apud hos etiam fiant funeralia; utì fusè habet *Pignat.* tom. 3. cons. 145. Et è contrà Regulares non possunt cum stola funus apud se sepeliendum prosequi, quia stola denotat jurisdictionem externam, quam ad hoc non habent, nisi deleget Parochus, *Pignat.* tom. 5. cons. 54. n. 1. Statutum etiam est à *S. Congregatione*, ut in funeralibus unica tantum Crux deferatur, non Regularium, sed solius Parochiæ, vel certè solius Capituli cathedralis, si hoc comitetur, nisi alia alicubi sit consuetudo, utì notat *Pignat.* tom. 6. cons. 59. à n. 13. & iterum cons. 74. Plura adhuc circa controversias inter Parochos, Confraternitates & Regulares ratione præferendæ Crucis, gestandæ stolæ, & habendi funeralia, videri possunt etiam per declarationes *S. Congregationis* decisa apud *Pignat.* tom. 8. cons. 73.

§. 3. Pro contrahenda Parochia, præsertim 238.
in ordine ad funeralia, requiri verum domicilium, id est, cum animo perpetuò ibi habitandi, docent *Pignat.* tom. 7. cons. 63. *Pontius* De Matr. l. 5. c. 13. §. 2. & alii, ideóque putant ecclesiæ domicilii deberi quartam partem funeralium,

sed ſtandum eſt dictis l. 6. p. 3. à n. 721. nempe per animum alicubi habitandi per majorem anni partem acquiri quaſi domicilium ſufficiens ad omnia Sacramenta, excepto Ordine; itemque ad funeralia, & docet quotidiana praxim his partibus, ſi hìc moriatur externus ſtudiosus vel ancilla, quòd hìc ſepeliatur, nec quicquam ideo ſolvatur Parocho proprii domicilii. Atque hanc ſententiam latè cum aliis tenet *Sperell.* deciſ. 87. ubi etiam docet, ſi Titius domum propriam in Parochia S. Petri elocet, & conducat domum in Parochia S. Martini animo hìc habitandi per majorem anni partem, ſi hìc moratur, eſſe hìc ſepeliendum. Infantes ſepeliuntur in ſepulchris majorum, & præcipuè Patris. Vidua in ſepulchro ultimi mariti, etiamſi alibi habitâſſet, utì fusè *Sperell.* deciſ. 88. niſi alibi elegiſſet ſepulchrum.

239. §. 4. Si ſæcularis homo iviſſet ad Monaſterium ibi tantùm habitaturus, relicto proprio domicilio, putat *Pignat.* ſuprà n. 12. jus ſepulturæ ſpectaturum ad Parochum illius Parochiæ in qua eſt Monaſterium, & ſi alibi petierit ſepeliri, ſoli Parochiæ deberi quartam partem funeralem, quia exempti habent juriſdictionem tantùm quoad perſonas ſubditas Monaſterii non quoad alias, Cap. *Per exemptionem*, De priv. leg. in 6. *Rota* ſæpius, *Anchar.* & alii: licèt etiam Monaſteria non ſint de Parochia, tamen ſunt de Parochia. Et idem dicit de puellis & familiis Monaſterio habitantibus: Sed contrà eſt, imprimis, ſi ad Monaſterium iverint animo perpetuò habitandi, fatentur *Pignat.* & Pon. ſuprà contrahi Parochiam, ergo etiam jus ſepulturæ: deinde docet abſolutè *De Luca* De Paro-

sect. 23. si quis moriatur in hospitali intra Parochiam constituto, & in ejus ecclesia vel cœmeterio sepeliatur, nihil deberi Parocho: si autem sepeliatur in alio loco extra hospitale, tum tantum debetur Parocho saltem 4ta pars funeralis. Præterea per Bullam *Pauli III.* habemus, prout refertur in Comp. privil. V. *Familiares*, §. 1. quòd in nostris cœmeteriis sepelire possimus omnes, qui in nostris morantur obsequiis, quod etiam notant *Mol. Rodriq. Dicast.* n. 210. quamvis *Gob.* in Quin. tr. 5. c. 42. n. 170. hoc intelligat de illis familiaribus tantùm, qui serviunt & habitant constanter in domiciliis nostris, alii tamen cum *Diana* p. 8. tr. 7. R. 95. & p. 9. tr. 1. R. 27. 28. & p. 11. tr. 4. R. 14. intelligunt etiam illos domesticos, qui perpetuò commensales sunt, hi enim etiam sunt de familia: Refert tamen *Pignat.* tom. 1. cons. 306. declarationem S. *Congreg.* non licere Regularibus alicui per aliquot tantùm dies commoranti in suo Conventu Sacramenta ministrare aut mortuum sepelire absque licentia Parochi, cui etiam 4ta funeralis debeatur.

§. 5. Si quis in testamento disposuerit, ut se- 240.
peliatur in Parochia, in qua fuerit moriens, & casu moriatur in aliena Parochia, non debet in hac, sed in Parochia domicilii sui sepeliri, quia per istum egressum vel brevem absentiam non amiserat eam Parochiam, nec alteram acquisiverat, *Pignat.* tom. 4. cons. 151. Notátque *Schiara* l. 4. diff. 44. legatum, quod quis fecit pro ecclesia, sub conditione, si ibi sepeliatur, valere & ab hæredibus solvendum esse, si quid accidat, ob quod non possit vel non debeat ibi sepeliri, quia talis dispositio ad piam causam, secundùm Jura & mentem disponentis, est favorabilis & dispo-

nentis, est favorabilis & disponenti, & illi, pro quo disposuit, ergo cùm sit utile disponenti dari ecclesiæ legatum pro sua anima, & per ecclesiam non stet, quominus impleatur conditio, favor ille relinqui debet & disponenti & ecclesiæ, pro qua disposuit.

241. §. 6. Si quis habitet in confinio, id est, si domus sit partialiter in fundo duarum Parochiarum, notant *Bartol. Bald. Barb.* De off. Episc. allegg. 3. n. 71. *De Justis*, l. 2. c. 10. n. 64. *Pignat.* tom. 8. cons. 8. n. 7. *Kugler* De Matr. n. 298. pertinere ad illam Parochiam, ex qua est ingressus in domum, adeóque inquilinos esse in ea sepeliendos. Si autem sint duæ portæ, ex qua Parochia est porta principalis sive anterior facies domûs, quia hæc censetur nobilior. Quòd si tota domus erat in fundo Parochiæ A. & adjungantur ædificia secundaria fundata in vicina Parochia B. hoc ædificium adjectum accedit ad principale, & est ejusdem Parochiæ A.

242. §. 7. Sepultura debet fieri tribus saltem cubitis ab altari in tumba profunda, & non in sepulchro supra terram exstructo, potéstque, quem vult Parochus, in ecclesia sua Parochiali sepelire, *Nav. Barb.* suprà, *Pellizz.* c. 5. n. 1174. Missa non est celebranda in altari, sub quo, vel sub cujus gradibus humata sunt defunctorum cadavera, utì ex decreto *S. Congreg.* dixi l. 6. p. 2. n. 2067.

243. §. 8. Impubes ob consiliii imbecillitatem non potest sibi sepulturam eligere, nisi malitia suppleat ætatem, *Sperell.* decis. 89. n. 2. Ubi est consuetudo legitimè præscripta, posset ei eligere pater aut mater, utì fusè deducit *Sperell.* à n. 3. quod intelligit *Pignat.* tom. 7. cons. 21. vivens adhuc

huc, non autem mortuo filio, per se loquen-
, qui tom. 4. conſ. 208. à n. 7. hoc extendit
iam ad proles naturales, ſpurias, adoptatas.

§. 9. Solus Epiſcopus, & non Parochus (niſi 244.
alicubi alia conſuetudo) poteſt alicui conce-
re jus proprium & perpetuum ſepulturæ in
rto loco, è quo alios poſſit excludere, & hac
iidem conditione additâ, quam ſtatuit *Pius V.*
i cadavera profundè inſepeliantur, *Barb.* ſuprà,
b. in Inſtr. 4. Paroch. p. 5. membro 23. Ha-
ens jus Patronatûs non ideo habet jus ſepultu-
r in eccleſia, *Barb.* n. 13. An ſit ſimonia vendere
ut emere jus ſepulturæ in loco ſacro, dixi l. 3.
. à n. 185.

§. 10. Canonicus Cathedralis habitans pri- 245.
vatim in Parochia urbis, eò quòd Curiam in
campo Cathedrali non habeat, debet Sacramen-
ta recipere à Parocho domicilii, quia licèt Cathe-
dralis eccleſia ſit matrix pro illis, qui ad eam
volent accedere pro Sacramentis recipiendis,
non tamen ita, ut Parochus Cathedralis poſſit
ea adminiſtrare in aliis Parochiis. Hoc non ob-
ſtante, ſi ibi moriatur talis Canonicus, debet ſe-
peliri in Cathedrali, ſi in hac ſit locus ſepulchri
proprius Canonicorum: ſi autem talis non ſit,
ſepeliri debet in ſepulchro majorum, quia ſe-
pulchrum Parochiale ultimo loco ſuccedit, tan-
tum in defectu tum proprii ſepulchri Canoni-
calis, tum ſepulchri majorum, tum electæ alibi
ſepulturæ: His tamen iterum non obſtantibus,
ubicunque ſepeliatur, debebitur tali eccleſiæ
Parochiali ſaltem 4ta pars funeralis, quia jus
4æ funeralis conſequitur ad jus adminiſtrandi
Sacramenta, ita cum communi *Pignat.* tom. 8.
conſ. 5. qui tom. 6. conſ. 59. probat Canonicos

ecclesiæ Cathedralis vel Collegiatæ non posse levare alia corpora defunctorum ex alienis Parochiis, sine horum Parochorum consensu.

246. §. 11. Advenæ & viatores, qui Clerici non sunt, si alicubi casu morianrur, secundum *Pignat.* tom. 1. cons. 145. & tom. 4. cons. 138. etiam ex declaratione *S. Congregationis*, debent sepeliri in Cathedrali; sed rectè cum aliis contradicit *Sperell.* decis. 87. à n. 13. sepeliuntur enim, saltem ex consuetudine, in Parochia, in qua moriuntur, & in qua acceperunt extrema Sacramenta, si ignoretur paternum sepulchrum, vel eò commodè deferri non possint.

247. §. 12. Moriens in carcere, secundùm aliquos sepeliri deberet in Parochia sui antiqui domicilii, quod non deseruit, ideóque putant huic ecclesiæ deberi 4tam funeralem, si alibi elegisset sepulturam; Neque est idem, quod de famulis & studiosis, nam hi liberè habitando alibi acquirunt quasi domicilium, incarceratus autem non liberè ibi detinetur. Oppositum tamen probabiliùs tenent alii cum *Pignat.* tom. 7. cons. 86. quia quamvìs ibi contra voluntatem detineatur, attamen spectat ad Parochiam carcere quoad Sacramenta recipienda; quod certum videtur saltem de alibi damnatis ad perpetuum carcerem, vel in exilium involuntarium missis, ubi enim mori vel exulare debent, ibi censentur etiam inviti habere domicilium, L. *Filii*, 22. & *Relegatus* 3. ff. Ad municip. Videri potest *Kugler* De Matr. à n. 299.

248. §. 13. Clericus, qui administrationem habuit in ecclesia, vel ex alio titulo tenebatur ibi residere, sepeliri debet in ecclesia, *Barb.* & alii. Alius Clericus peregrinus alicubi moriens, de-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ret sepeliri in Cathedrali, *Sperell.* decis. 87. n. 15. Religiosus, si commodè deferri non possit ad Monasterium, sepeliri debet à Parocho loci non aliter ac peregrinus, & in ecclesia quidem, si commodè fieri potest, *Lohn.* suprà. Novitius etiam in domo paterna moriens cum habitu religioso, sepelietur in Monasterio sine obligatione solvendi canonicam Parocho, quia gaudet juribus & privilegiis Ordinis, *Sanch. Dicast.* De matr. l. 2. tr. 19. d. 3. n. 209. & pluribus declarat *Pignat.* tom. 7. cons. 70. De cætero Religiosus non potest sibi eligere locum sepulturæ, cùm careat voluntate propriâ, Cap. ult. *De sepult.* & communis cum *Sperell.* decis. 89. n. 1. Sacerdotes autem posse sepeliri in vestibus sacerdotalibus sacris, latè demonstrat *Pignat.* tom. 3. cons. 35. Plura de sepulturis Regularium videri possunt apud *Pignat.* tom. 4. cons. 199. Plura adhuc circa electionem sepulturæ videri possunt apud eundem *Pignat.* tom. 1. cons. 17. & 337. Circa quartam autem partem funeralium Parocho debitam, tom. 4. cons. 215. tom. 7. cons. 36. & specialiter quoad urbem Romanam, tom. 8. cons. 3.

§. 14. Si Religiosus contra statuta sui Ordinis inveniatur retinuisse pecuniam, Cap. *Super quodam* De statu Monach. statuitur, ut sepeliatur in sterquilinio cum pecunia; non est autem opus, ut tota pecunia cum ipso sepeliatur, sed satis est, si pars; Quod si jam esset sepultus, si absit scandalum, extrahi debet, & in sterquilium deferri, *Castrop.* tr. 16. d. 3. pu. 24. 249.

§. 15. Si catechumenus vel infans alicujus infidelis sepeliatur in ecclesia vel cœmeterio, an hæc ideo polluantur, dixi l. 6. p. 2. n. 287. Et tenet 250.

net *Gob.* De Bapt. n. 620. catechumenum posse loco sacro sepeliri, quia *Inn.* III. *Apostolicam*, De Presbyt. non baptiz. vult pro tali offerri preces & hostias: sed meliùs contradicunt alii cum *Suar.* & *Laym.* quia non baptizati simpliciter excluduntur ab hoc favore sepulturæ sacræ. Si autem quis moriatur cum Baptismo dubiè valido, *Schild.* tr. 6. c. 2. n. 17. dicit non posse sepeliri loco sacro, quia hìc sepeliri est favor seu privilegium, quo qui gaudere vult, probare debet se habere conditiones ad illo fruendum requisitas, inter quas est susceptio Baptismi: Et ideo pastorale Mechliniense prohibet eum infantem sepeliri loco sacro, qui in pede vel manu ex utero protensa est baptizatus, si postea in eo non sint animadversa signa vitæ: Nihilominus etiam probabile est, quòd talis infans, de quo certum non est esse invalidè baptizatum, possit in loco sacro sepeliri, nam privari sacrâ sepulturâ non tantùm est negatio favoris, sed in æstimatione hominum est veluti pœna, in dubio autem, an adsit causa pœnæ, non est infligenda pœna, melior est enim conditio negantis, hinc Ecclesia meritò permittit sepeliri in loco sacro: Et ratio ulterior est, quia pro ipso est Baptismus, quamvìs autem de ejus valore dubitetur, tamen Ecclesia non vult contra eum in isto rigore procedere, ita *Diana*, p. 4. tr. 3. R. 69. *Gob.* n. 653. *Steph.* tr. 4. d. 9. n. 45. & ideo etiam *Homobonus*, *Diana*, *Schild.* ipse concludunt eum, qui juxta probabilem aliquorum sententiam est validè baptizatus, posse monito priùs Episcopo sepeliri in loco sacro. Sententia tamen *Silvestri*, qui dicit, si baptizandus moriatur ante prolatam totam formam, adhuc esse sepeliendum loco sacro, meri-

rejicitur à *Mendo*, diſſ. 9. n. 14. quia certum eſt, ſi tota forma non ſit prolata infante vivo, Baptiſmum non valere. Aliud eſt, ſi dubitaretur, an exiſſet uſque ad finem, uti ſemper dubium eſſe poterit, ſi ſub principium formæ vixerit.

§. 16. De quo dubium eſt, an ullo modo ſit baptizatus, ſepeliri debet loco profano, quia ad fruendum favore ſeu privilegio Chriſtianis proprio, prærequiritur probatio ſaltem aliqua, quòd adſit conditio requiſita, conditio autem, quam Eccleſia prærequirit ad ſepulturam eccleſiaſticam, eſt Baptiſmus, qui ſaltem dubiè probari debet, *Schild.* ſi tamen certum ſit prolem in utero matris eſſe mortuam, ſepelitur cum matre, quia fœtus adhuc conjunctus, eſt pars matris, *Dicaſt.* ſuprà n. 215. *Sperell.* deciſ. 88. n. 19. notans, ſi fœtus ſit extractus & non baptizatus, ſepeliri extra locum ſacrum. 251.

§. 17. Si dubitetur, an quis reipſa ſit homo, ideóque baptizetur ſub conditione, videtur ſepeliendus loco ſacro, quia per Baptiſmum talem acquirit jus, & ita in libro anno 1701. Herbipoli impreſſo, cui titulus, *Jubilæum ſæculare Eccleſiæ Catholicæ* &c. parte tertiâ ad annum Chriſti 1403. habentur ſequentia: *Mulier quædam aquatica, ſive ſiren, hoc anno ad Eridanum fluvium Hollandiæ capta eſt, quæ veſte venuſtè induta, ducta eſt Harlamum, nere etiam didicit, pane & lacte victitans, ſemper muta, & Crucifixum adorans, ideóque poſt mortem ritu Chriſtiano ſepulta, habita tum grande miraculum ſine omni periculo feſtivis, & res probata teſtibus omni exceptione majoribus.* 252.

§. 18. Qui non eſt ſemel in anno confeſſus, aut non communicavit in Paſchate, privatur eccleſiaſticâ ſepulturâ, Cap. *Omnis utriuſque ſexûs,* 253.

De pœnit. & remiſſ. Hæc tamen pœna prærequirit ſententiam Judicis, & eſt ferendæ tantùm ſententiæ, *Caſtrop.* tr. 21. p. 5. n. 14. *Gob.* in Exp. t. 4. n. 49. *Tambur.* de Communione c. 4. n. 65. Et addit n. 66. *Cùm igitur nunc vix in uſu ſit, ut contra aliquem ſimilis ſententia fulminetur, nunquam ex hoc capite erit fidelis à ſacra ſepultura depellendus.* Nec pœna illa infligi ſolet, ſi quis intra annum communicârit in Parochia, quamvìs id non fecerit in Paſchate. Addit *Dicaſt.* ſuprà n. 218. ut infligatur, debere abeſſe omnem probabilem cauſam excuſationis ſeu impedimenti.

254. §. 19. Si quis moriatur, de quo dubitetur, an ſit confeſſus in anno vel communicârit in Paſchate, non ideo eſt privandus ſepulturâ in loco ſacro, quia ipſe per Baptiſmum eſt in poſſeſſione juris, nec delicta debent præſumi, *Tamb.* ſuprà

255. §. 20. Omnes, de quibus publicè conſtat, quòd in peccato mortali obiêrint, privandi ſunt ſepulturâ eccleſiaſticâ Cap. *Quibus* & ſeqq. 13. 2. *Gloſſa* ad c. 3. De uſuris, & communis cum *Dicaſt.* n. 224. Undè ſi conſtaret aliquem in formali ebrietate eſſe mortuum, ſepeliri deberet loco profano: quia tamen id vix unquam conſtat, nec quòd ſciri non poſſit, an peccatum interiùs fuerit grave, deliberatum, plenè liberum, an ebrietas fuerit prævisa &c. item an homo interiùs ſibi tem non retractârit, non facilè poterit aliquis quacunque præſumptione privari ſepulturâ, ut in exemplis oſtendit *Lezana* apud *Gobat.* ſuprà n. 33. ſed exſpectanda ſemper erit ſententia Judicis, aut ſequenda erit conſuetudo diœceſis, in qua quis eſt, ita cum aliis *Gob.* in Quin. tr. 5. c. 5. n. 2. Et communis ſententia eſt, ſi quis teſtetur Titium in ultimo vitæ articulo pœnituiſſe, eum

non censeri impœnitentem, nec privandum esse sepultura in loco sacro, sed ad tollendum scandalum publicari debet, quòd eum pœnituerit, adeóque implicitè revocârit delicta, & proposuerit vivere meliùs. De cætero notat *Dicast.* suprà, si quis in facto, quod nullo modo excusari potest à mortali, occisus deprehendatur, non præsumi decessisse contritus, mutatio enim animi est quid facti, quod non præsumitur, sed probari debet.

§. 21. Ad evitandas graves querelas propin- 256.
quorum, & ad servandam defuncto famam, potest sacra sepultura permitti illi, qui repertus est mortuus vel in laqueo vel in puteo, nisi obstet consuetudo loci, vel positivè constet eum mortem sibi liberè intulisse, & non ex alienatione mentis, *Trullench. Burgh.* cent. 3. cas. 20. *Barb.* suprà p. 3. c. 26. n. 4. cum aliis multis; Signum autem sufficiens suspicandi, quòd adfuerit alienatio mentis est, si antea animadversus est desigi in melancholia, *Gobat.* suprà n. 15. Item si mane sit confessus, communicârit, & postea inveniatur mortuus cum laqueo in collo, *Nav. Rodriq.* & *Gob.* n. 53. Putat tamen *Lohner*, si commodè fieri potest, & sit suspicio voluntariæ cædis, quòd meliùs exspectetur judicium Episcopi. An cadaver Rei in carcere mortui inventi, privari debeat sepulturâ sacrâ, dixi l. 4. n. 1477.

§. 22. Etiam privatur manifestus usurarius, 257.
Cap. *Quia*, De usuris, Cap. *Quanquam* De usuris in 6. Item manifestus raptor, si in eo peccato moriatur, *Dicast.* n. 220. Item concubinarii tam laici quàm Clerici morientes in ejusmodi peccato sine signo ullo pœnitentiæ, quale esset tundere pectus, petere Confessarium, invocare nomen

JESU,

JESU, communis cum *Pignat.* tom. 9. conſ. 139. àn. 228.

258. §. 23. Cap. *Sicut*, 8. §. *Si autem*, De hæret. Cap. *Sacris* 12. De ſepult. & alibi prohibetur, ne hæretici loco ſacro ſepeliantur: & ſi fiat, locus talis ſepulturæ redditur in perpetuum profanus. Putant quidem *Nav. Lugo* De fide, d. 14. n. 159. & alii multi apud *Gob.* n. 27. iſta intelligi de hæreticis nominatim denunciatis ſeu vitandis, ſed contradicunt alii cum *Krim.* n. 656. & 1915. ſi notoriè decedant in hæreſi; nam ſi hæreſis ſit formalis & externa, propriè ſunt hæretici. Licitum tamen eſt hæreticum & excommunicatum ſepelire loco profano, ne cadaver inhumatum aërem inficiat, id enim fit ex neceſſitate & in favorem vivorum, *Dicaſt.* n. 468. Idem dicunt aliqui, ſi fiat in loco profano, v. g. titulo conſanguinitatis, Canones enim vetant fieri favore hæreſis & in loco ſacro.

259. §. 24. Ad redimendam gravem vexationem poteſt Parochus permittere, ut ab acatholicis in loco ſacro ſepeliatur, v. g. Officialis hæreticus, quia hæretici in his partibus tolerantur, nec ſciuntur eſſe formales: hinc paſſim in quibuſdam diœceſibus ſepeliuntur etiam in templis, eò quòd ibi habeant certa loca ſepulturæ pro familiis ſuis, nec poſſint ſine graviſſimis incommodis iſto jure privari. Et univerſaliter dicunt *Ecob.* & *Krim.* n. 1915. excommunicatos toleratos ſepeliri à ſuis poſſe loco ſacro, quia fideles licitè commnnicant cum eis etiam vivis.

260. §. 25. Non peccat, qui amicitiæ vel humanitatis causâ in his partibus comitatur funus hæretici, non enim ſunt hìc vitandi, eſtque tantùm honor politicus, *Leſſ.* in Auct. V. *Hæreticus*, caſu

casu 27. *Angel. Suar. Sayr Ugol. Pignat.* tom. 2. conſ. 59. n. 2. contra *Gloſſ. Regin.* & alios.

§. 26. Excommunicantur omnes ipſo facto, 261.
qui ſcienter præſumpſerint eccleſiaſticæ ſepulturæ tradere hæreticos, Cap. *Quicunque* 2. De hæret. in 6. quæ pœna cadit etiam in laicos ſepelientes: intelligitur autem de hæreticis ſaltem vitandis: Et ſi ſequamur rigorem Canonum, non eſſet abſolvendus talis ſepeliens, *niſi propriis manibus perſonaliter & publicè oſſa exhumaverit*, *Sperell.* deciſ. 106. n. 43. Eadem pœna cadit in eos, qui tempore interdicti extra caſus conceſſos ſcienter ſepeliunt nominatim interdictos vel uſurarios manifeſtos, Clement. *Eos*, De ſepult. Putántque *Suar. Caſtrop.* d. 2. pu. 6. n. 15. aliíque cum *Krim.* n. 1918. etiam comprehendi mandantes, quia qui phyſicè ſepeliunt, communiter ſunt homines indocti, quos excuſat ignorantia, ergo ne lex ſit fruſtranea, debet extendi etiam ultra proprietátem verborum ad mandantes ipſos: Addunt *Leſſ.* & alii cum *Pignat.* tom. 2. conſ. 59. n. 2. etiam authorizantes, quales ſunt Parochi & alii, qui funeri præſunt: Item *Sayr. Regin. Pignat.* eos omnes, ſine quibus talis ſepultura eccleſiaſtica non perficeretur, utì ſunt portantes feretrum, fodientes, Clerici cantantes, officium peragentes, cum Cruce præeuntes, non impedientes, cùm ex officio tenentur, verbo, omnes & ſolos, qui talem ſepultúram procurant vel admittunt ad illam. E contrà *Caj. Nav. Henriq. Avil. Tolet. Dicaſt.* d. 2. n. 729. *Steph.* tr. 5. d. 5. n. 269. intelligunt ſolos phyſicè & per ſe exequentes, quia pœnalis lex non eſt extendenda ultra ſignificationem verborum, neque ideo lex erit fruſtranea, etiamſi ſolos exequentes comprehendat, cùm ſæpe tales ſint, qui

qui id sciant & tamen faciant. Putant autem *Avil. Nav. Fill. Dicast.* n. 731. talem sepelientem etiam incurrere excommunicationem minorem, quia communicat cum excommunicato sed *Suar. Castrop. Krim.* n. 1922. probabiliter negant, quia excommunicatio minor videtur ob gravitatem delicti esse commutata in majorem.

262. §. 27. Huc pertinet solutio sequentis casus: Cajus Pastor catholicus in cœmeterio catholicis & hæreticis communi, hæreticum relapsum, pertinacem, qui etiam in extremis non permisit accessum Pastoris catholici, sepelit more catholico cum Cruce, in superpelliceo & stola. *Quæritur*, an bene. *Respondeo.* Non bene, uti dixi l. 2. n. 111. Ratio est 1. quia ita sepelire est facto profiteri fuisse ovem suam, esse mortuum in Ecclesia catholica, esse ex judicio Ecclesiæ dignum favoribus, orationibus & communibus ac publicis suffragiis, quæ in talem hæreticum non cadunt, aut si ista in illum cadunt, poterit Cajus pro illo etiam decantare Missam, & pro more Catholico habere exequias, quod certò est illicitum, & pareret grave scandalum apud fideles. 2. Non est licitum sepulturâ ecclesiasticâ honorare aliquem, de quo probabile non est esse mortuum in gratia, sed non est probabile de hoc homine sic mortuo, ergo. 3. Sic sepelire, est facto profiteri probabile esse, quod ejusmodi hæreticus sit in gratia mortuus, & consequenter est æquivalenter dicere ipsius fidem esse veram, nostram autem ac Sacramenta apud nos non esse necessaria ad salutem, quod certò est mortale, imò hæreticum. *Si dicas*, fortè fuisse materialem tantùm hæreticum, *Contrà est*, nam id priùs probandum esset. Deinde hoc in foro externo non præsumi-

sumitur. Denique Ecclesia in foro externo procedit cum ejusmodi materialibus, uti cum formalibus, hinc tantùm permittit sepeliri ab acatholicis ipsis in ejusmodi communi cœmeterio, non autem ita sepelit: imò nec Prædicantes Calviniani ita volunt sepelire Lutheranos, quia dicunt non esse oves suas.

§. 28. Si quis dans signa pœnitentiæ in arti- 263.
culo mortis sit à censuris absolutus à laico vel Clerico non Sacerdote, *Sylvius* in variis Resol. crat. 1. De absol. morib. fusè contendit, non ideo posse sepeliri loco sacro, quia ex nullo textu Juris probabiliter ostendi potest, quòd Ecclesia talem potestatem dederit non Sacerdotibus: Attamen contradicunt *Sanch.* & alii apud *Pelliz.* n. 59. nam ex dictis n. 130. est saltem aliquo modo probabile talem absolutionem valere, & in tali dubio videtur inclinandum in benigniorem partem pro favore defuncti, uti colligitur ex dictis à n. 251.

§. 29. Quamvis excommunicatus denun- 264.
ciatus in fine vitæ dederit maxima signa pœnitentiæ & submissionis, non ideo potest sepeliri in loco sacro, si à nemine absolutus sit, Cap. *A nobis*, 28. De sent. excomm. *quia quamvis absolutus apud Deum fuisse creditur, nondum tamen habendus est apud Ecclesiam absolutus*: Attamen secundùm dicta à n. 173. corpus absolvi potest post mortem, ut defunctus sic sepulturâ sacrâ & precibus Ecclesiæ gaudeat, *Sylvius* suprà, *Dicast.* n. 726.

§. 30. Per locum sacrum in hac materia in- 265.
telligitur ecclesia, cœmiterium, etiamsi sit ab ecclesia separatum, & omnis locus ab Episcopo vel per consuetudinem deputatus ad sepulturam fidelium, *Pelliz.* tr. 7. c. 2. n. 35. etiamsi nec-

necdum sit consecratus: item omnis locus, in quo consuevit dici Missa, quæ eum veluti consecrat: item ambitus templi, *Krim.* n. 1919. Locus autem alius, quamvis sit ecclesiæ proximus, & nullus murus eum separet à loco sacro, non ideo est sacer, *Dicast.* n. 739. Et non est sub pœna prohibitum sepelire in tali loco profano, dummodo Ecclesiæ ceremoniæ non adhibeantur, tum enim non est sepultura ecclesiastica, *Suar. Bonac. Gibal. Krim.* suprà. Qui autem etiam remotè tantùm concurrunt ad sepulturam excommunicati vitandi, etiam in loco profano, incurrunt excommunicationem minorem, quia cum
266. eo communicant, Cap. *Sacris*, De sepul.

§. 31. Si ossa excommunicati vitandi discerni non possint ab ossibus fidelium, relinqui possunt, attamen locus iste sacer manet exsecratus, donec reconcilietur, Cap. *Consuluisti*, De consecr. altar. & eccles. Si tamen res occulta sit, non peccant, qui in tali loco divina peragunt, *Krim.*
267. n. 1626.

§. 32. An illi, qui in duello moriuntur, privandi sint sepulturâ sacrâ, item an illi excommunicentur, qui mortuum in duello sepelium, dixi l. 3. p. 1. à n. 862. Statuitur autem Cap. 1. & 2. *De torneam*: ut illi, qui in torneamentis sive hastiludiis, ex quibus probabile mortis periculum impendet, occubuerunt, priventur, etiamsi pœnitentiam & Viaticum acceperint. Quomodo interdictum privet sepulturâ ecclesiasticâ,
268. dicetur iterum n. 421.

§. 33. Huc reducitur solutio sequentis casûs. In quibusdam Parochiis Catholicis habitant acatholici, qui dum moriuntur, amici acatholici petunt, ut campanæ templi catholici pulsentur.

sentur, & hoc putant sibi jure deberi, quia contulerunt ad sumptus pro ædificanda turri & comparandis campanis. *Quæritur*, an Parochus licitè mandet id fieri, & Custos catholicus licitè pulset. *Respondeo*, dixi l. 2. n. 99. non esse licitum acatholicis sponsis adhibere benedictionem matrimonialem: hìc paulò antè dixi non esse licitum acatholico adhibere ceremonias sepulturæ ecclesiasticæ: præterea dixi l. 6. p. 3. n. 995. licitum non esse puerperam acatholicam inducere in templum cum solitis in Ecclesia ceremoniis Purificationis, & ratio præcipua erat, quia sic videretur haberi communicatio in divinis cum homine excommunicato, quæ tamen tali excommunicato illicita est, simile quid videri posset esse in pulsatione campanarum benedictarum, quia per talem pulsationem rogatam & nomine hæreticorum factam viderentur hi cum catholicis communicare in re aliqua ecclesiastica: Nihilominus non satìs video, cur id sit illicitum, nam hæretici petentes intendunt id fieri, vel tantùm causâ honoris politici, vel ut omnes sciant de morte sui defuncti, & quidquid tandem intendant, iste sonus campanæ quantumvis benedictæ est aliquid extrinsecè, & non dicendum absolutè aliquid divinum aut ecclesiasticum: Catholicus autem Pastor pulsari mandans aut Custos pulsans ad summùm posset signo illo campanæ intendere, ut fideles pro tali defuncto orent, quod licitè petere potest & facere Catholicus, fortè enim tales defuncti fuerant materiales tantùm hæretici, aut pœnituerunt in fine, & saltem oratio potest aliis defunctis prodesse, aut etiam viventibus amicis hæreticis, pro quibus licitum est orare, nam l. 6. p. 2. n. 33.

dixi licitum esse privatim orare pro excommunicatis, etiam vitandis: & addidi n. 34. probabiliter licitum esse usque adeo etiam publicè & directè offerre sacrificium Missæ pro excommunicatis non vitandis, quamvìs illis illicitum sit hæc petere; tales autem vitandi non sunt, uti certum est, ergo. De cultu, decore, pompa meritò servanda in sepulturis & exequiis, videri possunt multa apud *Pignat.* tom. 4. cons. 229. Quòd autem nulli, nequidem Episcopo duarum ecclesiarum teneatur hæres instituere duplicem exequias funebres, probat tom. 5. cons. 58.

269. *Q. 30. Quid addendum sit circa privationem civilis communicationis.* ℞. §. 1. Excommunicati, quamvìs non sint denunciati, tenentur sub peccato abstinere à civili communicatione cum aliis, id enim est illis prohibitum: si tamen faciant, per hoc incurrunt excommunicationem minorem, *Dicast.* d. 2. n. 380. 473. 494.

270. §. 2. Qui non est excommunicatus, non peccat, si etiam sine causa agat cum excommunicato non denunciato, sive in sacris sive in profanis, quia *Conc. Constantiense* absolutè ad hoc potestatem facit: unde & talis excommunicatus, si sit præventus sive rogetur, non peccabit communicando, sed tum tantùm peccabit, quando sua sponte se primus ingeret, *Castrop. Gibal. Dicast.* n. 380. iterúmque à n. 476. Si tamen uterque esset excommunicatus, neuter sub pœna excommunicationis minoris auderet agere cum altero, quia hoc est concessum in favorem aliorum fidelium non excommunicatorum, *Dicast.* n. 474. 494. *Gibal. Krim.* n. 1869. 1998.

271. §. 3. Vitandus seu non toleratus, debet esse vel notorius Clerici percussor, vel publicè, ex pres-

gressè & nominatim denunciatus. De percussore Clerici, dicam à n. 300. De denunciatione censuræ, dixi aliqua à n. 75. & jam plura addam.

§. 4. Ut quis sit vitandus, non est satis, quòd sit denunciatus esse, v. g. hæreticus, sed debet esse denunciatus excommunicatus, unde non sufficit denunciatio censurati & criminis ipsius, sed requiritur denunciatio excommunicationis ideo incursæ, *Nav. Sanch. Regn. Castrop. Gibal. Krim.* n. 1864. contra *Covarr. Salas, Gutt. Avil. Bonac. Suar.* Nec sufficit censuram esse in tribunali promulgatam, nisi sit per cedulones denunciata, *Covarr. Avil. Suar. Laym. Pignat.* tom. 4. cons. 133. n. 2. 272.

§. 5. Si quis sit uno loco denunciatus, *Henriq. Vasq. Fill. Bonac.* & alii dicunt esse ubique vitandum, quia est simpliciter denunciatus, quem Jura dicunt esse simpliciter vitandum. Contradicunt valde probabiliter *Sanch. Avil. Castrop. Krimer* & alii, quia ex hoc, quod sit publicus denunciatus in uno loco, non ideo est publicus denunciatus in alio, Jura autem non dicunt qualemcunque, sed publicè denunciatum esse vitandum; hinc non teneor vitare privatim denunciatum, requiritur enim denunciatio notoria, ergo ubi non est notoria, ibi vitare non teneor. *Nec obstat*, quòd secundùm dicta l. 6. p. 3. n. 951. si quid sit in uno loco notorium, Romæ habeatur tanquam simpliciter notorium, nam id specialiter observatur quoad dispensationes à *S. Pœnitentaria* petendas, nec ideo extendi debet ad alia. 273.

§. 6. Si denunciatio sit dubia, excommunicatus non est vitandus, quia, quæ sunt facti, non præsumuntur, & possessio est pro libertate com- 274

municandi. Si denunciatio sit certa, quamvis excommunicatio sit dubia, est vitandus pro foro externo, quia possessio est pro denunciatione: si tamen constaret non esse excommunicatum, vitandus non esset pro foro conscientiæ, sectato scandalo & contemptu. Semel denunciatus semper est vitandus, donec constet de absolutione, sicuti etiam præsumitur durare excommunicationem, si non constet de absolutione, Cap. *Sicut nobis*, 39. De sent. excomm. *Krim.* n. 1873.

275. §. 7. Quamvis aliquis excommunicatus sit denunciatus, non tenetur abstinere à consortio infidelium, quia hi non subduntur Ecclesiæ, & prohibitio habet de consortio fidelium, *Dicast.* num. 454.

276. §. 8. Qui cum excommunicato vitando loquitur, afficiendo eum verbis contumeliosis, non incurrit censuram, quia illa non est excommunicatio civilis & humana, sed potiùs est aversio & dissocietas, *Dicast.* n. 457.

277. §. 9. Si quis tali rescribat, purè ideo, ne ostendat inurbanum, *Avila* dicit non incurrere excommunicationem, sed *Dicast.* n. 461. probabiliùs dicit incurrere, quia jam satis constat talibus excommunicatis esse neganda ob Ecclesiæ præceptum, quod magis honorandum est: Posse tamen quis assurgere v. g. Episcopo aut alii Superiori excommunicato, tum ob consuetudinem, tum ad vitandum periculum offensæ & damni. Præterea possunt excommunicato recitari verba deprecatoria v. g. Deus te convertat, & emendet &c. sic enim est potius locutio cum Deo. *Castrop.* d. 2. pu. 17. n. 2. *Dicast.* à num. 2[illegible] Imò resalutationem fieri posse tanquam debitam tam præter *Busenb.* tenent *Henriq. Fill. Krim.* n. [illegible]

in autem pro eis offerri possit Missa, dixi l. 6. n. 2. à n. 31.

§. 10. Excommunicatus etiam vitandus, si 278.
trahatur ad judicium ùt reus, potest etiam per ipsum comparere & se defendere, etiam juramento, Cap. *Dilecti filii*, 8. & Cap. ult. De exception. *Iacob. Gibal. Krim.* n. 1989.

§. 11. Quamvis per communicationem vi- 279.
detur prohiberi dormire in eodem lecto, non videtur tamen prohibitum dormire in diversis lectis positis in eodem cubili, dummodo illuc non conveniant per modum Societatis, aut ad idem negotium gerendum, quamvis enim sint in eodem loco, si singuli diversis negotiis intendant, non censentur communicare, unde si etiam casu in eodem stramine vel lecto convenirent, aut si non sit nisi unus lectus pro utroque, non dicerentur communicare, *Suar. Fill. Regin. Dicast.* n. 465. iterúmque n. 471. contra *Avilam* & alios.

§. 12. Etiam prohibentur contractus omnes 280.
civiles, ùt venditio, emptio, locatio &c. qui tamen si fiant, utrimque erunt validi, communis cum *Krim.* n. 2002. Valet quoque Matrimonium, quod contrahitur ab excommunicato vitando, *Castrop.* pu. 16. & *Dicast.* n. 822. addens quandoque etiam esse licitum. Valet etiam professio religiosa, *Pelliz. Krim.* n. 1997. sunt enim quasi contractus naturales.

§. 13. Excommunicatus toleratus concionari vel docere non debet, nisi requisitus, aut nisi ex officio hoc solebat facere, tum enim censetur requiri: vitandus autem omnino non debet, quamvis requiratur, quia ipse absolutè prohibetur communicare cum fidelibus, & hi cum illo; 281.

è contrà auditor excommunicatus, quamvis sit vitandus, potest permitti, ut audiat concionem, hæc enim assistentia dirigitur ad ejus correctionem. *Dicast.* n. 708. & habetur Cap. *Responsio* De sent. excomm. non videtur tamen interesse posse lectioni v. g. Theologiæ, quia hæc non ita directè pertinet ad salutem animæ vel emendationem, unde professor & reliqui auditores deberent recedere, si talis excommunicatus accederet, utì contra alios probabiliter docent *Avil. Bonac. Castrop.* d. 2. pu. 9. n. 11. *Dicast.* n. 557. *Krim.* n. 1910. quamvis postea n. 1912. faveat oppositæ sententiæ.

282. §. 14. Si excommunicatus vitandus offerat aliquod debitum titulo justitiæ, admitti potest, imò ad solvendum compelli potest etiam censuris, nam Cap. *Si verè*, De sent. excomm. dicitur, *ab excommunicatis exigi & recipi posse quod debetur, aliàs videremini vos damnum ex pœnitentia, ipsi vero præmium ex contumacia reportare.* Si offerat aliquid purè liberaliter, rejici debet, & quamvis peccet acceptans, non tamen retinens, quia non ideo ampliùs communicat, *Gibal. Krim.* n. 1999. si offerat pecuniam petens, ut pro se oretur, *Gibal.* dicit esse rejiciendam, excipit *Krim.* n. 1914. nisi offerat per modum eleëmosynæ; sed credo etiam tum admitti posse, si offerat, ut pro se simpliciter oretur, quia in iis, quæ ad salutem animæ ejus spectant, permittitur cum eo communicatio, secundùm dicenda n. 285.

283. *Q. 31. Quid notandum sit de participante cum excommunicato.* R. Hæc pauca. §. 1. Qui scienter & notabiliter communicat seu partitipat in eodem ipso peccato, ob quod alter jam antecedenter nominatim est excommunicatus & denun-

cia-

catus, incurrit eandem cum illo excommunicationem majorem à Jure latam, quamvis alter ab homine fuisset excommunicatus, v. g. qui fovet contumaciam excommunicati dicens, ut non restituat, qui suadet, ut in eodem crimine perseveret, qui approbat crimen ab alio factum nomine suo: Atque ita videtur decerni Cap. *Nuper*, & Cap. *Si concubinæ*, De sent. excomm. Et ratio datur, tum quia agentes & consentientes eâdem pœnâ puniri debent, tum etiam, quia sic agens contemnit excommunicantem, atque adeo dignus est pœnâ ab eo latâ, *Dicast.* d. 2. à n. 507. & alii. Si autem quis suadeat vel cooperetur ad actum, quo alter primò incurret excommunicationem, probabiliùs est peccare quidem mortaliter, sed non incurrere excommunicationem, quia de tali non loquuntur Jura, quæ supponunt excommunicationem ab altero jam esse contractam, *Sanch.* De Matr. l. 7. d. 48. *Dicast.* n. 509. contra alios. Quòd si suadeat vel cooperetur ad talem actum repetendum, v. g. si quis excommunicatus sit propter percussionem Clerici, & alter suadeat ipsi, ut iterum percutiat, *Dicast.* n. 515. putat non incurrere excommunicationem, quia non participat in eodem actu, propter quem incurrit, sed oppositum videtur veriùs cum *Suar.* satìs enim est, quòd sit idem specie actus, quamvis non sit idem numero, maximè cum per hoc prior quasi confirmetur in actu antea patrato, illúmque moraliter repetat.

§. 2. Quando Judex fert excommunicationem majorem contra eos, qui quomodocunque participant cum aliquo excommunicato à se, ut vim habeat excommunicatio, debet excommunicatus esse non toleratus & participans priùs 284.

ter nominatim est monendus, utì aliàs, quando est excommunicatio ferendæ sententiæ, utì statuit Innoc. III. Cap. *statuimus* De sent. excomm. *Dicast.* à n. 351, ubi notat circa participationem cum excommunicatis ab alio probabiliùs esse non requiri, ut participantes vel excommunicati nominentur.

285. *Q. 32. Quid addendum sit circa causas, ob quas aliquando licita est communicatio cum excommunicato.* R. §. 1. Cap. 54. De sent. excomm. sic habetur: *cum voluntate ac proposito maleficia distinguantur, excommunicationis sententiam non incurrit, qui excommunicati in his, quæ ad absolutionem vel aliàs ad salutem animæ pertinent, in locutione participat, licèt etiam alia verba incidenter, ut apud eum magis proficiat, interponat.* Ex quo textu infert *Dicast.* d. 2. n. 547. licitum esse in eo casu cum illo agere humaniter, alloqui, salutare, benignè salutaria monita illi scribere &c. concesso enim fine etiam conceduntur media ad illum. Addit *Avila*, Confessarium posse eum ad confessionem admittere, ut ei salubre consilium præbeat, etiamsi eidem constet non esse absolvendum; intellige tamen semper, si speretur utilitas vel fructus.

286. §. 2. Qualis communicatio licita sit conjugibus, si unus eorum sit excommunicatus, accuratè explicat *Dicast.* à n. 559. & aliquid etiam dixi, ubide famulis. Qualis licita sit Religiosis respectu prælati excommunicati explicat idem *Dicast.* à n. 573. sed cùm rarò hoc eveniat, omitto.

287. *Q. 33. Quid notandum sit circa illum, qui dicitur insordescere in censura.* R. §. 1. Insordescentia præcipuè dicitur ratione excommunicationis, attamen etiam convenit aliis censuris: ille autem dicitur

citur insordescens in censura, secundùm *Trid.* retatum n. 18. qui animo pertinaci & cum contemptu potestatis ecclesiasticæ perseverat in censura per annum; è contrà si ex rationabili causa distulit petere absolutionem: aut si petiit, & non obtinuit; aut si post medium annum fuit absolutus, & reincidit, permansítque in ea per alium medium annum, non censetur insordescens, quia tempora hìc non conjunguntur.

§. 2. Insordescens in censura lata in causa hæ- 288.
resis, habetur veluti hæreticus ipso Jure & absque alia sententia; attamen priusquam publicè declaretur hæreticus, citari debet, ut se purget.

§. 3. Insordescens in censura lata ob causam, 289.
quæ non est hæresis, habetur tanquam leviter suspectus de fide, ac specialiter de potestate clavium in Ecclesia, potéstque citari ab Episcopo, ut respondeat, quid sentiat de his; si purgare se noluerit, & permanserit altero anno, fit vehementer suspectus, & citatus nec purgans se potest ex violenta suspicione declarari hæreticus.

§. 4. Insordescens in excommunicatione la- 290.
ta in causa criminali habetur pro convicto de eo crimine, non item in causa civili.

§. 5. Insordescens in quacunque censura non 291.
videtur ipso facto privatus Beneficiis ecclesiasticis, nisi censuratus sit ob causam, quæ inducat privationem ipso facto, & tum adhuc accesserit declaratio: attamen talis insordescens poterit per sententiam privari. Tali autem insordescenti non prodesse absolutionem generalem in ordine ad obtinenda Beneficia dixi n.

§. 6. Insordescens in excommunicatione per 292.
annum, etiamsi in articulo mortis fuerit absolutus, potest privari sepulturâ ecclesiasticâ. Om-

nia hactenus dicta pluribus probat, etiam adductis Juribus, AA. & rationibus, *Pignat.* tom. 7. conſ. 18. & tom. 8. conſ. 134. Quid autem in aliquibus diſpenſationibus intelligatur per inſordeſcentiam annuam in aliquo delicto, dixi l. 6. p. 3. n. 944.

DUBIUM IV.

Ob quas cauſas incurratur excommunicatio major.

293. »CUm hæ multæ ſint, variæ etiam ſunt excommunicationes, quæ in quatuor poſtiſſimùm claſſes dividuntur, nam aliæ nulli, »aliæ Epiſcopo, aliæ Pontifici per Bullam cœnæ, aliæ eidem extra Bullam cœnæ reſervantur.

ARTICULUS I.

Quæ ſint excommunicationes non reſervatæ.

»REſp. I. Ex jure antiquo uſitatiores ſunt ſequentes:

» *Contra omnes.* 1. In vexantes Eccleſiaſticos, »quòd non elegerint eum, pro quo rogati fuerant. 2. In directores Monialium, ſi foveant »diſcordias in electione. 3. In extorquentes abſolutionem à cenſura per vim aut metum. 4. In »compellentes Eccleſiaſticos, ut laicis ſubmittant jura Eccleſiæ. 5. In docentes leges vel medicinam religioſos, qui dimiſerunt habitum, »vel eos retinentes in ſuis ſcholis. 6. In ſepelientes tempore interdicti, vel interdictos, vel excommunicatos non toleratos, vel manifeſtos »uſurarios. 7. In impedientes viſitatores Monialium. 8. In contrahentes Matrimonium in gradibus prohibitis, vel cum Monialibus. 9. In »edentes Gloſſas in Tridentinum. 10. In imprimentes libros ſine Superiorum licentia. 11. In

præ-

præcipientes suis subditis, ne officia commu-»
nia Reipub. exhibeant Ecclesiasticis, v. g. ne iis»
vendant, quant panes, &c. 12. In Doctores &»
Professores non facientes professionem fidei,»
ubi recepta est Bulla *Pii IV.* 13. In negligentes»
administrare justitiam Ecclesiasticis. 14. In po-»
testates fovèntes usuras. »

Contra Clericos 1. In Clericos in dignitate con-»
stitutos, aut Sacerdotes audientes publicè jus»
aut medicinam. 2. In Sacerdotes recipientes»
præfecturas sæculares. 3. In Clericos minores»
Episcopis, locantes domos usurariis. 4. In alie-»
nantes bona Ecclesiæ, vel locantes ultra trien-»
nium. 5. In impugnantes in concionibus mon-»
tes pietatis. 6. In contrahentes Matrimonium,»
si sint in sacris. 7. In fictè resignantes vel per-»
mutantes beneficia. 8. In præsumentes absol-»
vere à casibus Bullæ cœnæ. »

Contra Religiosos. I. In audientes Leges vel»
medicinam extra claustra. 2. In habitum teme-»
rè dimittentes, vel Matrimonium contrahen-»
tes. 3. In instituentes novum ordinem. 4. Ad-»
euntes curias Principum, ad nocendum suis»
monasteriis vel Prælatis. 5. Tenentes arma sine»
licentia intra claustra. 6. Non servantes inter-»
dictum, quando servatur à Cardinali. *V. Fill.*»
t. 14. & 4. de cens. in partic. c. 8. Bon. d. 3. p. 5. §. 1. n. 36.»

Resp. II. Supradictis adjectæ sunt à *Triden-ti-*»
no sequentes, quæ valent, ubi illud est rece-»
ptum: 1. In imprimentes, imprimi mandan-»
tes, vendentes, apud se retinentes, vulgantes»
libros de rebus sacris sine nomine auctoris &»
approbatione ab Ordinario obtenta. 2. In do-»
centes, non esse necessariam confessionem ante»
sumptionem Eucharisticæ. 3. In raptores mu-»
lierum,

»lierum, juvantes, faventes. 4. In cogentes con»trahere Matrimonia cum præscriptis. 5. In »magistratus, qui requisiti non juvant Episco»pos ad restituendam vel conservandam clau»suram monialium. 6. In ingredientes (cujus»cunque conditionis, vel sexûs fuerint) mona»steria Monialium, sine licentia in scripto ob»tenta. 7. In cogentes mulierem ingredi mona»sterium, & profiteri. 8. In impedientes, sine »justa causa, sanctam voluntatem mulierum »emittendi votum. 9. In dominos temporales »concedentes in terris suis locum pro duello.

ADDENDA.

294. QUæst. 34. *Quid circa hæc præterea sit notandum.* R. §. 1. De Religioso, qui temerè dimittit habitum dixi l. 4. à n. 207. De alienatione bonorum vel rerum ecclesiasticarum, ibid. à num. 1363. De artibus, officiis & actionibus, quæ Clericis prohibentur, à n. 1370. De libris sine licentia impressis dicam adhuc. De ingrediente clausuram Monialium, dixi l. 4. à n. 66. Hìc notandum est, quamvis prohibitio *Trid.* sess. 25. c. 5. De Regul. ne quis ingrediatur in sepra Monialium, sit sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, & excommunicatio hæc non sit reservata per *Trid.* attamen teste *Beja*, p. 1. casu 30. est Papæ reservata per *Pium V.* & *Greg. XIII.* ubi horum Bullæ sunt notæ & receptæ.

295. §. 2. Sub excommunicatione prohibetur laicis, ne disputent de fide Catholica cum hæreticis, Cap. *Quicunque*, §. *Inhibemus* De hæreticis in 6. Similiter Clericis regularibus, Can. *Cum quibus* 24. q. 3. junctâ Gl. V. *certamen*. Per hæreticos intel-

intelligit *Sanch.* in Decal. l. 2. c. 7. n. 12. qui sunt vel aliquando fuerunt Magistri erroris: & prohibitio intelligitur de imperitis laicis vel Clericis, ubi enim Catholici mixti sunt cum hæreticis, secluso periculo perversionis licitum est disputare, & in Germania saltem Canones illi defuerunt, *Becan. Krim.* n. 644.

ARTICULUS II.

296.

Quæ sint excommunicationes reservatæ Episcopis.

RESP. Sunt hæ. 1. Quæ contrahitur ex levi» percussione Clerici: vel gravi, si sit mulier.» 2. In eos, qui absoluti in articulo mortis (à» censura, vel peccato habente censuram annexam) ab eo, qui aliàs non poterat, non» præsentant superiori se, postquam convaluerunt. *v. Fill. t. 15. n. 241. & 242.* 3. In Fratres» Minores, si admittant in suis Ecclesiis ad offi-» cia divina Fratres tertii Ordinis. 4. In procu-» rantes abortum fœtûs animati, effectu secuto. 5. In eos, qui communicant in eodem crimine» cum excommunicatis ab Episcopo. 6. Eæ om-» nes, quas ferunt Episcopi per propria statuta,» & sibi reservant, quas Confessarii videant in» Agendis. »

ADDENDA.

297.

QUÆST. 35. *Quid præterea hic sit notandum.* R. Nihil occurrere. De excommunicatione ob abortum fœtûs animati, dixi l. 3. p. 1. à n. 822. 823. Quid sit communicare in eodem crimine cum excommunicatis, dixi.

ARTI-

298. ARTICULUS III.

Quæ sint Papæ reservatæ extra Bullam Cœnæ.

»RESP. I. *Contra omnes* magis obviæ sunt se-
»quentes. 1. In incendiarios. 2. In habentes
»litteras Apostolicas falsas, & non destruentes:
»item in falsarios litterarum Apostolicarum. 3.
»In effringentes & spoliantes Ecclesias. 4. In
»communicantes eodem crimine cum excom-
»municatis à Papa. 5. In vexantes eos, qui cen-
»suram in alios tulerunt. 6. In absolutos ab ex-
»communicatione sub conditione, & non im-
»plentes. 7. In violantes interdictum Papale. 8.
»In dantes & recipientes aliquid ex pacto, ob ad-
»missionem ad religionem. 9. In Simoniacos
»reales, circa ordinem vel beneficium. 10. In
»committentes simoniam confidentialem. 11.
»In impedientes executionem litterarum sacræ
»pœnitentiariæ. 12. In dantes & recipientes ali-
»quid pro gratia, aut justitia apud Sedem Apo-
»stolicam. 13. In committentes duellum, atque
»ad id cooperantes, suadendo, &c. 14. In mu-
»lieres ingredientes Monasteria Regularium. 15.
»In impugnantes institutum Societatis JESU.
»16. In facientes jurare illicita, & contraria li-
»bertati Ecclesiasticæ. 17. In rapientes bona Ec-
»clesiastica; item exigentes tributa ab Ecclesia-
»sticis. 18. Violantes libertatem Ecclesiasticam
»quoad fugientes ad Ecclesiam. 19. Docentes
»posse fieri confessionem in absentia. 20. In eos
»qui alterutram opinionem de Conceptione B.
»Virginis damnant peccati mortalis, vel haere-
»seos: item in eos, qui in concionibus aliisque
»publicis actibus, ut lectionibus, conclusioni-
»bus, asserunt B. Virginem Conceptam in ori-
ginali.

ginali. 21. In percussores Clericorum; Quæ» cùm celebris sit, & multa scitu necessaria ha-» beat, agetur de ea peculiariter *infrà*. »

Resp. II. *Contra Clericos & Religiosos*, sunt hæ:» 1. Participantes in sacris cum excommunicatis» à Papa. 2. Procurantes alienationem Ecclesia-» rum. 3. In Concionatores, qui scripturæ sen-» sum à Doctorum interpretatione alienum, cir-» ca tempus Antichristi & extremi judicii alia-» que similia revelata prædicant. 4. In Parochos» non implentes juramentum de residentia fa-» ctum. 5. In Mendicantes transeuntes ad alium» ordinem, præter Carthusiam. 6. In Moniales» exeuntes claustra sine licentia. 7. In religiosos,» qui sine privilegio vel speciali licentia Parochi» Clericis aut laicis Sacramentum Eucharistiæ» vel Unctionis ministrare, vel Matrimonia so-» lennizare præsumunt. »

ADDENDA.

Quæst. 36. Quid præterea hìc sit notandum. Nr. 299.

Etiam nihil occurrit. Quinam hìc dicantur simoniaci reales, quinam confidentiales, dixi l. 3. p. 1. à n. 212. & 220. Quandonam incurratur & quis absolvere possit ab excommunicatione lata contra duella & cooperatores, dixi ibid. à n. 847. De exitu Monialium extra claustra, dixi l. 4. à n. 66. De ingressu mulieris in Monasterium Religiosorum, dixi ibid. à n. 87. Circa impedientes jus asyli, & quinam illo gaudeant, dixi ibid. à n. 1392. Circa docentem, quòd confessio fieri possit in absentia, dixi l. 6. p. 2. à n. 1195. Excommunicationes septuaginta & unam extra Bullam cœnæ breviter collegit *Pontius* in append. ad direct. Confess. pag. 113.

ARTI-

300. ARTICULUS IV.

Quomodo intelligenda excommunicatio percussoris Clericorum.

»RESP. Ea sic habet: *Si quis suadente diabolo, in Clericum vel Monachum violentas manus injecerit* »*anathematis vinculo subjaceat, & nullius Episcoporum* »*præsumat illum absolvere.*

» Dicitur I. *Si quis*: intellige cujuscunque sexûs »aut statûs, etiam impubes, dummodo rationis »compos & doli capax. Extenditur autem ad »efficaciter mandantes, consulentes, consen»tientes, suo nomine factam ratihabentes, non »impedientes, saltem si ex officio aut justitiæ »teneantur, ut Reges, judices & cæteri Superio»res; item patres, tutores, heri, pædagogi, Pa»rochi, &c. quibus aliorum cura demandata est. »Ita *Lay. l. 1. t. 5. p. 2. c. 5. n. 6. Bon. d. 2. q. 3. p. 6. §. 2.* »*n. 8.* ex *Molin. &c. comm.*

» Dixi, *saltem*, &c. Quia si ex charitate tantùm »teneantur, etiam excommunicari, docet. *Sanch.* »*Cajet. Fill. Medin. Sayr. &c.* Verùm id probabiliùs »negat *Bon. l. c.* ex *Nav. Kon. Reg. Henr. Molin. &c.*

» Dicitur II. *Clericum*: quo nomine intelligi»tur omnis primâ saltem tonsurâ initiatus (etiam»si conjugatus dummodo cum unica Virgi»ne) & deferat habitum, serviátque alicui Ec»clesiæ: item etiam excommunicatus, suspen»sus, interdictus, degradatus verbaliter tantum.

» Dicitur III. *Monachum*: intellige quemvis re»ligiosum, etiam laicum, conversum, novi»tium, utriusque sexûs: item tertiarias S. Domi»nici, S. Francisci, si gestent habitum, & vivant »in communitate: item Eremitas subjectos alicui »cui Regulæ vel Superiori.

Dis-

Dicitur IV. *Manus injecerit*: per quod intelli-» gitur quævis contumelioſa actio exterior mor-» talis circa Clerici perſonam vel res ei adhæ-» rentes, ſive fiat manu ſive baculo, gladio,» &c. *Bon. ſ. 1. §. 1. Ex dictis reſolvuntur ſequentes*» *Caſus*: »

I. Hanc excommunicationem incurrit, 1. » qui talem conſpuit, conſpergit aquâ, pulvere,» conſpurcat luto, evellit crinem, lacerat veſtem,» eripit aliquid per vim & injuriam de ejus cor-» pore, v. g. pileum, pallium, &c. ita ut actio ſit» graviter injurioſa, *Bon. l. c. Laym. n. 5.* 2. Qui» concludit aut violenter detinet carcere vel lo-» co, unde ſine dedecore non poteſt exire. *Ibid.*» 3. Qui perſequitur, ut in flumen vel foſſam in-» cidat, equo decidat, &c. *Ib.* 4. Qui manus vio-» lentas injicit in equum, cui is inſidet, occiden-» do, vulnerando, cædendo, ſiſtendo per frenum,» quæ actio licèt ſit levis reſpectu corporis, non» tamen reſpectu honoris. *Ib.* 5. Qui aliquid ſu-» pradictorum facit, etiam Clerico conſentiente,» dummodo ſit injurioſum ordini Clericali. *Lay.*» *l. c.* 6. Clericus, ſi ſeipſum ex malitia vel paſſio-» ne (ſecus ſi ex devotione) percutiat injuriosè,» *Lay. l. c.* ex *Nav.* 7. Qui percutit Clericum etiam» mediùm, ſi fiat, vel per quem non debet, ut ſi» morte dignus puniatur à judice ſæculari, vel» modo illicito, ut ſi à Prælato puniatur per lai-» cum. *Bon. l. c.* ex *Nav. Sayr. Suar. Fill. Kon. &c. vid.*» *Laym. c. 5.* »

II. Non incurrit, 1. Fur, qui clam abſcindit» crumenam vel veſtem tollit Clerico, quia non» eſt actio violenta ſed fraudulenta. *Bon. l. c.* 2. Si» percuſſio ſit jocoſa vel caſualis, v. g. ſi janitor» vel apparitor turbam arcens percutiat Clericũ;»

»item si pueri habentes primam tonsuram se
»pugnis percutiant, *Bon.l.c.* ex *Mol. Fill. Kon. &c.*
»item si percussio sit ad defendendum se vel vi-
»tam suam vel uxoris, parentum, filiorum, vel
»res suas, cum moderamine tamen inculpatæ tu-
»telæ, *Laym. infrà.* 3. Et denique, quandocunque
»percussio ob levitatem vel imperfectionē actûs
»non esset mortalis, illata laico, ut docet Cap.
»*Avila & Sa*, quod tamen *Suar.* universaliter
»non admittit. *v. Bon. loc. cit.* 4. Si fiat in tenebris,
»vel Clericum non agnoscas, quòd habitum non
»gestet; quia ignorantia excusat. 5. Si Prælatus,
»præceptor, pater, subditum in minoribus con-
»stitutum, correctionis causâ (licèt ira accedat)
»percutiat moderatè, habitâ ratione culpæ; imò
»Prælatus & Præceptor Ecclesiasticus potest eti-
»am in majoribus constitutum castigare. An
»idem possit pater, controvertitur in utramque
»partem probabiliter: *v. Laym. loco mox citando.* 6.
»Si percutiatur realiter degradatus, vel bigo-
»mus; vel exerceat publicè officium cauponis
»vel macellarii vel scurram, & ter monitus non
»cesset; vel inventus turpiter agens cum uxore,
»matre, sorore vel filia; denique mulierem
»ipso facta sollicitans ad turpitudinem, quia
»perdit privilegium. *Vid. Laym. l.1.t.5.p.2.c.5. Fill.*
»*tr.15. cap.1.*

» Resp. II. Etsi hæc excommunicatio sit reser-
»vata Papæ, potest tamen Episcopus ab ea absol-
»vere his casibus, 1. quando percussio, etsi sit
»mortalis, est tamen prudentum judicio levis
»comparata cum enormi, v. g. si fiat palmâ, pu-
»gno aut lapide, non relinquente vestigium: de
»secundùm *Aut. & Dia. p. 9. t. 4. R. 19.* nisi nota-
»bilem injuriam & magnum scandalum pariat,

qua-

qualem negat esse, si quis Sacerdotem pugno» percutiat in faciem, licèt guttæ sanguinis ef-» fluant. Enormis verò erit, si membrum præscin-» datur, copiosius sanguis fundatur; vel etiam ra-» tione dignitatis personæ, ut si percutiatur Epi-» scopus vel Abbas, etiam alapâ. 2. Si percussor sit» impubes, pauper, æger, senex, mulier, cœcus,» claudus, servus, filius-familias, vel non sui juris,» uti & regulares ac moniales invicem verberan-» tes: item si sint homines delicati, & quotquot» habent legitimum impedimentum, ut non» possint ire ad Papam aut ejus legatum; vel si» dubium sit de excommunicatione. *Fill. n. 35. &» seq.* Denique si sit occulta *v. sup. hìc c. 1. d. 5. &» Dian. R. 63.* In quibus omnibus casibus pro foro» conscientiæ potest etiam facultas absolvendi» impetrari (gratis quidem) ex pœnitentiaria» Romana à majore pœnitentiario, ut *V. suprà l. 1.» t. 2. c. 4. in append.* »

ADDENDA.

QUæst. 37. *Quid circa hanc excommunicationem sit præterea notandum.* R. §. 1. Percussio tum censetur fieri *suadente diabolo*, quando sit injuriosè sine justa causa: debétque esse sacrilegium internè & externè grave, *Caj. Ang. Mol. Pignat.* tom. 1. cons. 107. *Delb.* c. 2. dub. 4. s. 5. aliique apud *Sperell.* decis. 45. n. 11. qui tamen n. 36. rectè notat cum *Suar.* quamvis tactus physicus corporis esset levissimus, si tamen secundùm moralem existimationem sufficiat ad gravem injuriam contra honorem & reverentiam Clerico debitam, esse satis ad hanc censuram incurrendam. Attamen notat *De Luca* in miscell. eccles. 301.

disc. 20. percussionem debere esse meditatam & non ex solo inconsulto calore iracundiæ, uti colligetur etiam ex dicendis n. 307. Et cum hic Canon sit in favorem Clericorum, est latè pro his intelligendus, uti tenent Theologi & Canonistæ omnes cum *Sperell.* à n. 44. Quandonam autem aliquis censeatur publicè seu notoriè percussor Clerici, ideoque sit vitandus, dixi à n. 178.

302. §. 2. Circa quæstionem illam, an ille incurrat censuram hujus Canonis, qui Clericum vel Religiosum veneno occidit, refert *Sperell.* decis. 20. quatuor sententias, *prima* cum *Avila* & *Delb.* s. 20. n. 1. absolutè negat, quia non infert violentiam ullam personæ, sed tantùm naturæ. *Secunda* cum *Suar. Fill.* & aliis dicit incurrere, sed non ante secutam mortem venenati, quia ad incurrendam censuram requiritur factum consummatum & effectu perfectum. *Tertia* est *Bonac.* & aliorum, qui dicunt incurri tum, quando venenum operari incipit, quia priùs non infert ullam violentiam. *Quarta* probabilior, quam tenent *Beja* & alii cum *Sperell.* à n. 21. dicit semper incurri statim ab initio propinati veneni, quia calefactum in stomacho statim incipit agere, & quamvis fortè non sequatur mors, tamen violentia per venenum illata est personæ sumenti, quæ ideo incipit violentè disponi ad mortem.

303. §. 3. Si quis tacitè tantùm mandet Clericum percuti, v. g. si coram famulis dicat se intendere vindictam de tali injuria, & prævideat inde fieri posse, ut famuli moveantur ad percutiendum. *Silv. Nav. Suar. Dian. Delb.* s. 10. *Dicast.* d. 3. n. 973. dicunt, si percussio sequatur, incurrere excommunicationem, quia fuit vera causa moralis ultima percussionis, addunt *Dript.* in cautione judiciali;

judiciali, sect. 2. a. 14. pag. 282. & alii cum *Delb.* s. 14. adhuc incurri, quamvis mandatum vel consilium sit revocatum, si percussio adhuc secuta sit ex illo mandato vel consilio: ubi notandum est, quod mandatum, si revocetur & innotescat mandatario, communiter definat movere, & consequenter non sit causa effectus secuti, non item consilium, nam motivum, quod fortè suggestum est, poterit pergere movere & esse causa effectûs secuti, utì etiam notavi in materia de restitutione l. 3. p. 2. n. 25. & 28. Quòd si determinatum ad percutiendum moveas tantum, ut percutiat fortiùs, aliqui secundùm dicta n. 65. putant te non incurrere, quia non es causa substantiæ actûs, sed tantùm circumstantiæ, sed contradicunt alii cum *Delb.* s. 12. quia causando illum modum concurris ad substantiam actûs. *Nec obstat*, quòd ille non teneatur restituere, qui est causa, cur damnum libentiùs fiat, quod nihilominus erat faciendum, *nam* hoc dato, disparitas est, quòd ad rationem damni impertinens sit, quod fiat cum majore vel minore affectu, quod autem percussio fiat fortiùs, non habet se impertinenter, quia ideo magis patitur alter.

§. 4. Si Titius mandet Cajo, ut vindictam pro se sumat de Clerico mutilando illum, sed cavendo expressè ne occidat, si Cajus det Clerico venenum, ex quo post duos menses moriturus sit Clericus, Titius hoc ipso, quòd Clericus venenum sumeret incurrit excommunicationem, quia mandando vindictam, per gravem culpam suam occasio fuit dati veneni, quod malum prævidere debebat sciens Cajum, quàm posset occultissimè, sumpturum vindictam, venenum 304.

autem secundùm dicta n. 303. Quamprimum sumptum fuit, cœpit operari, ergo injuria cum effectu saltem inchoato tum cœpit, quod sufficit ad incurrendam hanc excommunicationem, Beja p. 1. cas. 46. pluribus id probans.

305. §. 5. Per consentientem in percussionem alterius intelligitur ille, qui simul cooperatur, dat auxilium, favendo promovet, *Delb.* d. 11. n. 9. Clericus autem consentiens seu permittens se percuti, non incurrit excommunicationem ipso facto, quia Cap. *Contingit* De sent. excomm. sic habetur: *si quis autem Clericus post prohibitionem hujusmodi sponte se subjecerit, excommunicetur*, ergo est excommunicatio ferendæ, & non latæ sententiæ, *Delb.* s. 7.

306. §. 6. Si percussio facta non sit nomine alicujus, seu non in ipsius gratiam, quamvis ipse postea ratificet, non incurrit excommunicationem, utì nec tum, quamvis nomine ejus sit facta, si tantùm internè ratificet, & non signo aliquo externo, *Dicast.* à n. 994. *Nec obstat* Regula juris, *ratihabitio retrotrahitur & mandato comparatur, nam* id tantùm valet respectu contractuum & pœnæ pro foro externo infligendæ, *Delb.* s. 11. n. 14. & iterum s. 16. Unde autem præsumatur mandatum occidendi, aut ratihabitio homicidii facti, explicat *Pignat.* tom. 1. cons. 135.

307. §. 7. Ideo non incurrit occidens Clericum adulterantem cum uxore, filia, matre vel sorore sua, quia Ecclesia condonat hanc pœnam ob tantum & tam justum dolorem, qui ordinariè causet subitum motum iracundiæ, Cap. *Si verò* 2. De sent. excomm. quod *Nav. Angel. Suar. Con. Delb.* s. 17. n. 33. extendunt ad eum, qui percutitur, quia invenitur oscula vel amplexus exer-

cere

cere cum una ex prædictis personis: attamen requiritur ut fiat statim ex subito motu, alioquin non excusarerur percutiens vel occidens, *Silv. Reg. Nav. Delb.* n. 35.

§. 8. Si quis insequatur Clericum, & hic in- 308.
terfugiendum præter intentionem & prævisionem insequentis cadat, probabile est insequentem non incurrere excommunicationem, quia non est causa moralis illius casûs. *Dicast.* n. 1033. *Sperell.* tamen decis. 20. probabiliùs dicit, si Clericus reipsa ex metu persequentis cadat, incurrere, quia persecutio illa est causa violenta lapsûs; hunc *Fagn.* & alii cum *Sperello* & *Bonac.* dicunt etiam eum incurrere, qui bombardulam explodit in Clericum, qui ex ejus timore moritur, vel exanimis in terram cadit, quamvis globo ne leviter quidem tactus sit.

§. 9. Judex vel Superior nolens defendere 309.
Clericum à percussione incurrit excommunicationem secundùm Cap. *Quantæ*, De sent. excomm. in 6. docetque *Nav. Henriq. Suar. Beja* p. 1. cas. 69. *Gorm.* De act. hum. n. 184. & alii. Non autem incurrit per actum merè internum nolendi defendere, sed quia illa omissio defensionis est externa & sensibus cognoscibilis, & defensio erat ex justitia debita, *Castrop.* d. 1. p. 7. Vide adhuc dicenda.

§. 10. *Tolet. Barb. Pasq. Turr. Delb.* probabili- 310.
ter tenent Clericum etiam ex malitia vel passione percutientem se non incurrere, quia Canon videtur loqui de injectione manuum in personam distinctam. Oppositum tenent apud *Sperell.* decis. 45. n. 71. & alios Auctores 30. gravissimi cum *Basenb.* quia hæc prohibitio magis est in favorem status clericalis quàm personæ,

quidquid tamen sit de hoc, si Clericus se percutiat, aut evellat sibi capillos ob mortem parentum vel ob jacturam magnam bonorum, non incurrit, quia hæc actio non censetur statui clericali injuriosa, *Delb.* s. 8. n. 7. *Dicast.* n. 981.

311. §. 11. Qui vestes Clerici non indutas aliasque res ei non adhærentes lacerat, non incurrit, quia non infert violentiam Clerico, *Mol. Suar. Bon. Dicast.* n. 1037. Qui autem percutit Clericum, factum hæreticum, incurrit, *Nald. Schiara* l. 4. diff. 26. n. 23.

312. §. 12. Qui verbis minacibus Clericum pellit, aut occasio est gravis damni, vel oppugnat domum, in qua Clericus est, non ut ei injuriam faciat, sed ut justè locum capiat, non incurrit, quia per ista non censetur manus injicere in Clericum, *Suar. Castrop.* d. 3. pu. 23. §. 2. n. 2. *Dicast.* n. 1039.

313. §. 13. Qui percutit aliquem in bacchanalibus currentem cum larva, ignorans esse Clericum, non incurrit, quia imprudenter credebat esse Clericum, *Burgh.* cent. 2. cas. 59. Quid autem tenendum sit, si volens percutere laicum casu percutiat Clericum, aut volens percutere Petrum Clericum percutiat Paulum Clericum, jam dictum est.

314. §. 14. Si percutiens reipsa Clericum invincibiliter putet non esse Clericum, attamen sit animo comparatus, ut eum percuteret, quamvis sciret esse Clericum, *Covarr. Ugol.* & alii dicunt incurrere: è contrà negant *Nav. Vasq. Sanch.* De Matr. l. 9. d. 32. n. 26. *Castrop* tr. 2. d. 1. p. 17. n. 3. nisi dubitâsset, an non esset Clericus. Sed tum saltem videtur incurrere, si percusserit, actu intendens percutere; sive Clericus sit, sive laicus.

Hinc

Hinc rectè infert *Sanch.* n. 41. cum *Covarr.* & aliis contra *S. Anton. Silv.* & alios etiam eum incurrere, qui percutit aliquem, quem ex ignorantia crassâ nesciebat esse Clericum.

§. 15. Si quis percutiat Canonissam, *Pyrrhus* 315.
Corradus in praxi Benef. p. 1. c. 5. n. 142. dicit in Rota decisum esse, quòd non incurrat pœnam hujus Canonis, quia Canonissa nec est clerica nec monacha, sed sæcularis & laica: è contrà *Glossa* ad illum Canonem dicit incurri pœnam, si quis injiciat manus *etiam in Ecclesiasticas personas*, talis autem Canonista videtur esse persona ecclesiastica secundùm dicta l. 4. n. 229. cum ratione sui statûs vacet divinis in Choro, canat Horas & aliter Deo in ecclesia serviat, & ideo *Pignat.* tom. 8. cons. 1. n. 11. docet illas gaudere privilegio fori, utì & Erimitas, si authoritate Episcopi deputati sint servitio alicujus Ecclesiæ vel Oratorii, contra *Delb.* qui tenet non gaudere privilegio hujus Canonis, quia illo gaudet solus *Clericus vel Monachus*, qualis non est talis Eremita, utì nec Canonissa, multò minùs gaudent illi Eremitæ, qui solâ authoritate propriâ ejusmodi habitum & habitationem eligunt. Certum autem videtur ex illis, quæ affert *Sperell.* decis. 21. Equites Melitenses, Teutonicos, aliósque similes esse verè Religiosos, adeóque gaudere privilegio fori & Canonis, cum emittant tria vota substantialia, quamvìs apud eos non sit tantus rigor paupertatis & obedientiæ: imò *Sperell.* n. 9. putat etiam Equites S. Jacobi de Sparta, qui vovent Castitatem conjugalem etiam esse Religiosos & gaudere privilegio hujus Canonis, sed de his videri possunt dicta l. 4. n. 3.

§. 16. Si v. g. conjugatus dimiserat, sed 316.

iterum reassumat habitum & tonsuram, gaudet privilegiis Clerici, ideóque eum percutiens excommunicatur, communis cum *Dicast.* à n. 999.

317. §. 17. Ut defensio contra Clericum censeatur justa, debet fieri statim post aggressionem, unde qui Clericum, quando desiisset vim inferre, postea repercuteret, incurreret excommunicationem, quia non censetur vim repellere, quæ antea desiêrat, nec est defensio, sed vindicta, *Sperell.* decis. 45. n. 84. debétque servari moderamen inculpatæ tutelæ, ut non plus fiat, quàm fit necesse ad vim repellendam. Putántque *Castrop.* §. 3. n. 5. & *Dicast.* n. 1050. etiam licitum esse percutere Clericum ad defensionem cujusvis etiam extranei, quem Clericus injustè aggreditur.

318. §. 18. Prælati incurrunt excommunicationem, si religiosos subditos cum excessu verberent, item si delinquant in modo v. g. projiciant librum ad caput, pede trudant &c. hæ enim castigationes & pœnæ non sunt concessæ à jure, uti bene ostendit *Dript.* suprà pag. 285.

319. §. 19. Percutiens Clericum mortuum vel malè tractans ejus cadaver, incurrit excommunicationem, quia statui clericali adhuc injuria est, attamen non fit irregularis si mutilet vel confodiat, quia non tollit vitam membro vel homini, *Felin. Tolet. Sperell. Delb.* s. 3. n. 9. *Schara* l. 4. diff. 26. n. 15. aliique multi cum *Pignat.* tom. 61. cons. 5.

320. §. 20. Ut teneamur vitare, debet percussor esse notorius, ita ut non sufficiat me vidisse, sed requiratur notoreitas non solius Juris, sed etiam facti, nec etiam semper sufficiet publica fama; uti pluribus jam explicatum est.

321. §. 21. Si Religiosi ejusdem Monasterii se verbe-

rârint mutuò, & percussio non sit enormis, ossunt à supremo Prælato Monasterii absolvi, g. ab Abbate, Priore, Guardiano, Rectore. Si bbas indebitè percusserit Monachum, absolvi otest à Confessario per Abbatem electo, *Krim.* n. 149. Si Religiosus percusserit Religiosum alte- subditum, absolvi debet à suo Prælato, præ- ente vel consentiente Prælato percussi, ut ex triusque consensu satisfactio imponatur, è con- rà si Religiosus percusserit Clericum sæcularem, bsolvi potest à solo Episcopo Clerici percussi, si emen Religiosi forent exempi, requiritur con- ensus Prælati, quem consensum si neget, potest nihilominus Religiosus adire Episcopum, quia præsumitur consensus Ordinis, in eo saltem ca- su, quo Prælatus ipse non habet potestatem ab- solvendi, ita *Cabassutius* in Jure canonico l. 5. c. 1. n. 9. probans etiam ex Jure, item *Castrop.* §. 4. n. 8. ubi n. 19. notat Religiosis mendicantibus & eorum privilegia participantibus ferè eam- dem potestatem à *Trid.* esse concessam, quam in hac parte habent Episcopi, possunt autem etiam Episcopo hanc potestatem delegare, utì rectè no- tant *Bonac.* & *Cabass.* suprà n. 13.

§. 22. Qui percutit laicum putans esse Cle- 322.
ricum, contrahit malitiam sacrilegii, attamen non excommunicationem, quia ut hæc contra- hatur, debet reipsa & non tantùm in apprehen- sione Clerico vel statui clericali fieri injuria, *Delb.* l. 21. n. 1.

§. 23. Quando aliquis absolvitur ab aliquo 323.
extra eam necessitatem non habente absolvendi potestatem, exigi debet juramentum ab eo, qui absolvitur, quòd comparere velit, quando po- terit coram habente potestatem: quòd si post-

modum

modum non comparuerit, incidit in similem excommunicationem, *Castrop.* suprà.

324. §. 24. Percussor Clerici in foro fori absolvi debet secundùm formulam in Pontificali Romano præscriptam, quamvìs fortè priùs absolutus sit in foro conscientiæ, utì contendit Dmpc. suprà pag. 304. *Laym.*. tamen & alii dicunt pro Germania id consuetudine seu non usu esse abrogatum.

325. §. 25. Dixi l. 6. p. 3. n. 970. etiam ad S. Pœnitentiariam recurri pro absolutione à casu publico percussionis Clerici; Et formulas, quibus in casu publico vel etiam occulto rescribit S. Pœnitentiaria, fusè explicat *Tiburt. Navarr.* in manud. ad praxin execut. p. 3. c. 2. & seqq. præcipue autem notari debent sequentia, 1. Si reus non satisfacere non possit parti læsæ, præstare debet juramentum de satisfaciendo cùm poterit, & tum negligat, ipso facto reincidit in excommunicationem. 2. Si oriretur scandalum ex hoc, quòd absolveretur necdum satisfactâ parte, debet absolvi tantùm pro foro conscientiæ, hinc debebit externè se gerere tanquam excommunicatum. 3. Quando dicitur relabi, si non paret mandato Ordinarii, intelligitur, mandato discreto & quod rationabiliter latum sit. 4. Clericida orare debet officium defunctorum vel æquivalentes preces, si legere nesciat, per quinquennium in tribus diebus hebdomadæ; debet satisfacere hæredibus occisi & Ecclesiæ, cui occisus adscriptus erat; privatur ecclesiasticis feudis & juribus patronatûs: ipse & ejus filii sunt inhabiles ad Beneficia obtinenda.

ARTI

ARTICULUS V.

Quæ sint excommunicationes Papæ reservatæ per Bullam cœnæ. 326.

REsp. Præcipua est in hæreticos: quæ extenditur non tantùm ad fautores, receptores & defensores hæreticorum ut sic, sed etiam in scienter retinentes, legentes, imprimentes & defendentes libros hæreticorum, de Religione tractantes vel hæresin continentes. Ad quam excommunicationem incurrendam requiruntur 4. Conditiones, 1. ut auctor libri sit hæreticus. 2. Ut liber hæresin expressè contineat vel de Religione agat. 3. Ut legatur materia notabilis & sufficiens ad mortale. 4. Ut scienter legatur, imprimatur vel retineatur, *Lay. l. 2. t. 1. c. 15. n. 1. Unde resolves:*

I. Non excommunicaris, 1. si legas libros catholicorum referentes verba hæreticorum, etiamsi animo hæresin discendi legas. *Laym. l. c. ex Nav. Sanch. &c.* 2. Si in Catholici scriptoris libro vel alio hac Bullâ non contento, legas adjecta scholia vel notas auctoris hæretici: quod tamen *Suar. to. 5. d 21. s. 2.* limitat, nisi scholia essent tam copiosa, ut ex iis potiùs, quàm ex textu liber constare videretur. *Laym. l. c. ex Nav. Sanch. &c.*

II. Non prohibentur hæreticorum libri Philosophici & alii hæresin non continentes, *Laym. l. c. n.* 3. Imò probabiliter nec ii, qui incidenter tantùm continent hæresin, non agentes ex professo de fide, *Sayr. Graff.* apud *Laym. l. c.* contra *Suar. & Sanch.* qui id confirmat pro Germania, ubi Bulla cum tanto rigore non est recepta, *v. Becan. p. 2. c. 15. q. 8.* Legens tamen tales, incurrit excommuni-

»municationem non reservatam Indicis librorum prohibitorum, ubi is receptus est, quod »non videtur esse factum in Germania, saltem »cum isto rigore, ut habet *Laym. l. c. n. 8.*

» III. Excommunicatur, 1. qui in sufficiente »quantitate solum proœmium, vel epistolam ad »lectorem, vel indicem libri, vel partem libri, in »qua nulla est hæresis, legit, ut habet *Laym. l. c.* & »*Bon.* 2. Probabiliter etiam is, qui alterum jussu »suo legentem audit, quia legit per alium, *Laym. l. c. Azor.* &c. contra *Sanch.*

» IV. Probabiliter non excommunicatur, qui »hæreticam concionem aut Epistolam seorsim »editam legit, quia non est liber, *Laym. l. c. n. 3.* »ex *Sanch.*

» V. Non sufficit una alterave linea: imò se»cundùm *Sanch. Roðriq.* & *Sa*, nec integra pagina, »etiam magni voluminis, quod tamen *Bon.* & »*Laym l. c.* non concedunt; licèt hic fateatur; Con»fessario id posse ad hoc servire, ut non continuò »damnet peccati mortalis & excommunicatio»nis eum, qui bono fine, vel etiam ex curiositate »unam paginam legit.

» VI. Non incurritur, si retinentur libri parvo »tempore, v. g. uno alterove die, quia sicut ma»teriæ, ita & temporis parvitas excusat. *Laym. n. 7.* »ex *Graff. Sayr. Sanch.* &c.

» VII. Excusat ignorantia, etiam crassa, si vel »nescias esse hæreticum, vel tractare de religio»ne. *Laym. n. 4. v. Sanch. l. 2. mor. c. 10.* & *l. 9. de Mat. d. 32.*

» VIII. Non excusatur is, qui librum, vel in»liena domo, vel alieno nomine, vel animo non »legendi habet. Item nec is, qui affirmat non esse »pravum, non esse exurendum: Item qui impe»dit, ne comburatur, qui disputationis causâ defen-

defendit. Ita *Bon.*, tamen excusat eum, qui laudat stylum vel ingenium auctoris, vel bonam doctrinam, quæ in eo est, sed non quatenus in eo est, v. g. si dicas, hic liber esset bonus, si non haberet hæresin, quia talis non defendit. *Laym. p. Bon. to. 1. d. 2. q. 5. p. 4. n. 18. & to. 3. d. 1. q. 2. p. 4. n. 20.*

ADDENDA.

QUæst. 38. *Quid præterea sit hic notandum.* Bullam Cœnæ ad longum dedi l. 6. p. 2. n. 1054. excommunicationes autem ejus novendecim redegit in compendium *Polancus* in append. ad direct. Confess. pag. 105. De immunitate ecclesiastica, & quomodo illa violetur, dixi l. 4. à n. 1381. Quomodo incurrant hanc excommunicationem illi, qui interficiunt, percutiunt, spoliant accedentes pro negotiis suis vel recedentes à Cura Romana fusè explicat, *Delb.* c. 2. d. 6. 7. & 9. Partes omnes Bullæ Cœnæ accuratè explicat *Castrop.* hìc d. 3. per prima 22. puncta. Quæ bona Clericorum sint immunia, declarat *Sperell.* decis. 35. 135. 142. Contra Bullam Cœnæ nullâ consuetudine præscribi posse fusè ostendit *Sperell.* decis. 37. ubi, utì & postea decis. 50. fusè prosequitur, quomodo pœnas incurrant, qui gravant Clericos sive in judicio sive extra: De his autem, qui gravant eorum colonos agit decis. 41. usque ad 45. Et de his etiam videri potest *Pignat.* tom. 1. cons. 97. 166. 466. tom. 2. cons. 50. 51. tom. 6. cons. 33. Judicem autem laicum nequidem posse supplere negligentiam Judicis Ecclesiastici, qui Clericum non corrigit, ostendit *Sperell.* decis. 126. Clericum verò, quamvis non ferat habitum, non debere

327.

remitti

remitti ad forum laicale, docet *Pignat.* tom. 1. conſ. 46. Familiares Cardinalium & Epiſcoporum, quamvis laici ſint, gaudere privilegio fori, ideóque eum incidere in excommunicationem Bullæ cœnæ, qui ipſos trahit ad forum ſæculare, docent *Sperell. Delb.* aliique cum *Pignat.* tom. 1. conſ. 95. De excommunicatione ob impeditam ordinariam jurisdictionem eccleſiaſticam multa habet *Pignat.* tom. 6. conſ. 18. & *De Luca* in miſcell. eccleſ. diſc. 19. ubi dicit per impedientem hìc intelligi perſonam publicam vel potentem. Quæ omnia quia pro communi praxi parùm ſerviunt, omitto. Circa hæreſin, quandonam ſit formalis, colligi poteſt ex dictis l. 1. à n. 92. Quandonam ſit externè manifeſtata & Papæ reſervata, dixi l. 6. p. 2. à n. 1613. 1649. Quis ab ea & à caſibus Bullæ cœnæ poſſit abſolvere, dixi ibidem, & aliqua mox addam.

Quæ ignorantia vel probabilitas excuſet ab hæreſi formali & à pœnis illi annexis, aliquid dixi l. 2. à n. 43. & de hoc videri poſſunt plura apud *Pignat.* in noviſſimis conſult. 197. Denique ad hoc, ut obliget Bullæ cœnæ, ſatìs eſſe quod Romæ promulgata ſit & Pontifex velit promulgationem illam haberi pro ſufficiente, docet cum communi *Pignat.* tom. 1. conſ. 170. à n. 18. Hìc aliqua addam circa libros hæreticos & prohibitos.

328. *Q. 39. Quid addendum ſit circa libros hæreticorum.* R. §. 1. Bulla cœnæ excommunicat eos, qui hæreticorum libros hæreſin continentes, vel de religione tractantes, ſine authoritate Sedis Apoſtolicæ ſcienter legunt aut retinent, imprimunt ſeu quomodolibet defendunt ex quavis cauſa, publicè vel occultè, quovis ingenio vel colore: itaque hæc quatuor ſub excommunicatione prohi-

rohibentur, lectio, retentio, impressio & de-
nsio libri ab hæretico editi. Nec excusat, si le-
as ex intentione confutandi, etiam nullum ha-
ens periculum in fide, quia prohibitio facta est
iam in odium hæresis & Auctoris hæretici, *Tol.*
Ugol. Farin. Suar. Ovied. Castrop. aliique communis-
imè cum *Pignat.* in novissimis cons. 195. contra
Dian. Mascard. & *Caram.* dicitur enim *ex quavis*
causa: hinc ipse hæreticus, qui scripsit, si relegat
librum suum, incidit in hanc excommunica-
onem Bullæ *Graff. Ugol. Suar. Sanch. Bonac.* & alii
um *Diana* p. 11. tr. 1. R. 1. & *Pignat.* suprà.

§. 2. Non est opus, ut auctor libri sit hæreti- 329.
us denunciatus, *Sanch. Dicast.* d. 3. n. 1158. *Ver-*
ius, tr. 5. a. 2. *Krim.* n. 715. *Pignat.* suprà contrà
Graff. Imò sufficit materialem tantùm esse hæ-
eticum, si scribat hæreses, quia talis auctor
ommuniter & publicè censetur hæreticus.

§. 3. Si liber hæretici unam tantùm hæresin 330.
ontineat, totus est prohibitus, nec legi potest in
lius partibus non continentibus hæresin, & qui
olum illum locum, qui continet hæresin, con-
ultò legit, excommunicatur, *Suar. Sanch. Tamb.*
n. 35. *Pignat.* suprà, qui tamen postea probabi-
iter dicit contra *Suar. Alter. Bonac. Duard.* si hæ-
esis una vel altera, quæ continebatur in libro,
it planè abrasa aut ea folia detracta, tum non
rohiberi talem librum, quia tum revera non
mplius continet hæresin nec affert periculum.

§. 4. Quamvis liber hæretici nullam con- 331.
ineat hæresin vel errorem, si tamen ex profes-
o scribat de Religione, est prohibitus, quia in
materia religionis & fidei semper est suspectus,
Dicast. d. 3. n. 1174. *Verj.* suprà. Potissima hìc
difficultas est, quid intelligatur per libros *de*

religione tractantes, Suar. De fide d. 20. s. 2. n. 16. ait, *dicitur de religione tractare, si per se contineat sacram doctrinam, sive sit exponendo scripturam, sive scholasticam doctrinam, sive conciones sive casus conscientiæ sive alia, quæ ad cultum Dei vel Sanctorum vel ad salutem animarum spectant. Sanch.* in Decal. l. 2. c. 10. n. 21. consentit & addit, *si sint libri pertinentes ad fidei expositionem, ... qui differunt de Clericis & Monachis..... qui de moribus Christianis tractant & non tantum politicis*; Similiter loquuntur *Laym.* l. 1. tr. 1. c. 5. n. 3. *Dicast.* suprà, *Illsung* tr. 3. n. 43. unde etiam tractant de religione, si sint compositi ad devotionem excitandam, *Sylvius* p. 1. V. *Libri*, q. 4. Item si explicent ritus Ecclesiæ, etiam qui sunt apud Armenos & Græcos ac tolerantur ab Ecclesia, *Pignat.* Item si interpretentur jus Pontificium seu Canones, *Verj.* a. 5. Imò putat *Hurt.* si etiam jus civile, sed hoc caret fundamento. Addit *Tamb.* in Decal. l. 2. c. 1. §. 7. n. 7. agere de religione, si agant de Deo, etiam ut objecto Metaphysicæ (de quo dubito, quia tum est liber purè Philosophicus) non tamen si purè agant de institutione politica, præscindendo à moribus. Ratio communis est, quia hæretici solent talia scribere, vel in odium fidei nostræ & cum contemptu Ecclesiæ, vel aliquid veneni inserendo, vel ita suis erroribus ponere volunt fundamentum aut conciliare existimationem suæ sectæ. Putarem tamen si liber hæretici tractans de religione submitteretur censuræ approbatorum Catholicorum, qui judicarent utilem fore vel ad Ecclesiæ catholicæ veritatem agnoscendam, vel ad confutanda aliorum hæreticorum dogmata, non reprobandum ab Ecclesia, & ita videmus plures ejusmodi libros in Gallia

& Bel-

& Belgio obstetricantibus doctissimis viris catholicis prodiisse. Notat etiam *Pignat.* non sufficere, si quædam obiter de religione commiscentur, neque tamen necessarium esse, ut titulus vel argumentum libri sit Religio, sed satis esse, si ex professo de religione tractet. Quòd si liber & hæresin contineat, & simul ex professo agat de religione docet contrahi duplicem excommunicationem, & hoc videtur conforme dictis à n. 87. nam alterutrum per se sufficit ad excommunicationem sibi respondentem. Ex hac ratione putat *Becanus* etiam eum incurrere duplicem excommunicationem, qui per lectionem libri hæretici de religione tractantis peccat, & contra Bullam cœnæ, & contra Regulam Indicis, nam ibi transgreditur duas leges, sed *Pignat.* probabiliùs contradicit, leges enim illæ sunt tantùm materialiter duæ & moraliter una secundùm dicta l. 5. à n. 132.

§. 5. Quamvis liber hæretici non tractet de religione, sed sit v. g. historicus, Poëticus, Juridicus, Medicus, Philosophicus, si tamen vel unam contineat hæresin, prohibetur sub excommunicatione, *Sanch.* in Decal. l. 2. c. 10. num. 34. *Suar.* tom. 5. d. 21. n. 10. *Laym.* l. 2. tr. 1. c. 14. n. 4. *Bonac.* De cens. d. 2. q. 5. pu. 4. n. 20. *Castrop.* *Ferm.* n. 720. Addunt *Sanch. Dicast.* d. 3. n. 180. *Ferm.* n. 721. non sufficere si tantùm ab illo libro hæresin expurges seu deleas, quia tua particularis expunctio non tollit communem prohibitionem, sed pro his partibus septentrionalibus paulò mitiùs est loquendum, unde *Laym.* c. 15. n. 3. *Dicast.* n. 1177. *Stoz*, l. 2. p. 3. n. 534. & alii recte notant pro praxi cum *Busenb.* prohibitionem non esse hìc in eo rigore receptam, nam

332.

passim in bibliothecis inveniuntur tales libri, & quamvis peraccidens habeant aliquas hæreses insperſas, leguntur etiam à timoratis ſine ſcrupulo. Illi tamen hiſtorici prohibentur ſub ex-communicatione, quorum præcipuum ſtudium eſt agere contra Catholicos vel Monachos, quales ſunt *Schleidanus, Aventinus, Münſterus* & ſimiles. *Læym. Stoz, Dicaſt.* ſuprà. *Münſteri* tamen hiſtoriam non reprobat *Leſſ* in auct. v. *hæreticus*, caſ. 15. nec opera *Eraſmi Roterodami*, exceptis quibuſdam colloquiis, neque opera *Ludovici Vives* aut *Weſenbeci*, imò *Bodini* tractatum de Rep. dicit non poſſe, ſed in Indice librorum prohibitum, qui poſt *Trid.* additur, & juſſu illius eſt editus, ibi tim poſt Regulas expreſsè habetur, quòd liber *Bodini* de Rep. maneat damnatus & prohibitus. *Pignat.* ſuprà laudat, ſi quando libri Authoris damnati videantur utiles Reip. typis mandetur ſub nomine alterius Authoris probati, ut bonum remaneat tanquam è manibus impii poſſeſſoris recuperatum, ſed rectè notat paulò poſt, dummodo non conſtet librum eſſe hæretici, ad rem enim non facit, quòd ſupprimatur nomen hæretici aut aliud addatur nomen, cum etiam libri ſub ficto nomine Apoſtolorum vel alicujus ſancti ab hæreticis conſcripti damnentur velut liber hæreticorum.

333. §. 6. Per Bullam cœnæ non prohibentur libri Ethnicorum vel Judæorum, cum hi non ſint hæretici, *Suar. Verjuys*, a. 4. *Dicaſt.* n. 1158. *Kon.* n. 716. Nec libri antiquiſſimorum hæreticorum, quia errores in ipſis contenti jam ſatis reti, confutati, ideóque minus periculoſi ſunt. *Steph.* tr. 3. d. 1. n. 50. Putant tamen probabiliter *Suar. & Dicaſt.* n. 1159. comprehendi libri

Græcorum & Armenorum, qui non sunt sub obedientia Papæ, illi enim sunt schismatici & plerique etiam hæretici: Certum autem est per Bullam *Pii IV.* & *Clem. VIII.* prohiberi *thalmud.* & similes libros hebræorum, uti habetur in Judice librorum hæreticorum post Regulam 10. ubi est additum, quod liber *Magazor* continens partem rituum & ceremoniarum judaicarum non prohibeatur in hebraicâ linguâ, sed tantùm in omnibus aliis linguis.

§. 7. Per Bullam non prohibetur liber catholici Authoris, quamvis peraccidens habeat hæreses, *Côn. Krim.* n. 716. Addit *Pignat.* cum *Duardo*, quamvis liber catholici damnatus esset velut liber hæreticus, nisi expressè addatur, quod etiam sub simili pœna prohibeatur, non enim ideo Author est hæreticus: Idem dicit *Pignat.* quamvis etiam Author damnatus esset velut suspectus de hæresi: Damnato tamen Authore tanquam hæretico, libri ejus sunt hominis hæretici., Quod si parvo libro Catholici addita sint scholia seu annotationes majores Authoris hæretici, videtur prohiberi, quia est liber hæretici commentatoris, *Suar. Krim.* n. 717. contra *Sanch.* & *Tamb.* in Decal. l. 2. c. 1. §. 7. n. 9. Imò putat *Dicast.* n. 1161. si liber Catholici, & usque adeo si sacra biblia habeant scholia & annotationes hæretici, quæ adeo crescant, ut volumen ex ipsis potiùs constet, quàm ex doctrina catholica, prohibentur sub pœna Canonis, *Suar. Alter. Pignat.* Quod verum videtur, etiamsi hæc scholia mole suâ non adæquarent librum de se catholicum, quia tales libri non habentur propter textum catholicum, sed propter illas notationes, quæ censentur esse principale contentum, 334.

ergo propter illas censetur liber esse hæretici, & si passim habeat hæreses, etiam censetur hæreticus.

335. §. 8. Si liber Auctoris catholici fusè ad verbum referat textus & errores libri hæretici, non ideo incurritur hæc pœna, quia non est liber hæretici: quod valet, quamvis ex sola curiositate legeret, *Nav. Ugol. Sayr. Rodriq. Sanch. Duard.* & alii: Addunt *Suar. Ugol. Az. Laym. Bonac. Pignat. Krim.* n. 718. quamvis legeret animo discendi & imbibendi errores: attamen tum peccaret mortaliter.

336. §. 9. *Butr. Pegna, Ricciul. Pignat.* suprà putant per Bullam prohiberi etiam libros hæresin continentes, quamvis conscripti sint ante lapsum in hæresin, quia postea sunt libri hominis jam hæretici, & militat idem periculum fidei odium Auctoris, atque si scripti essent in statu hæresis. Si tamen non contineant hæresin, quamvis de religione tractent, docent *Sousa* & *Bonac.* non prohiberi, & ita videtur habere praxis, cùm scripti sint spiritu adhuc catholico.

337. §. 10. Probabilior videtur esse sententia illorum, qui cum *Stoz* n. 536. dicunt per Bullam cœnæ prohiberi lectionem etiam quæstionis, concionis aut epistolæ hæreticæ separatim editæ, quamvis non attingat decem folia (tum enim haberet rationem libri, utì concedunt *Castrop. Dicast.* & *Steph.* n. 55.) Ratio est 1. quia si talis quæstio vel concio esset in libro hæretico, aut si epistola illi esset præfixa, quamvis unum tantùm folium contineret, prohiberetur legi per Bullam cœnæ, utì communiter docent omnes, ergo etiam nunc prohibetur, quando est separata, cùm de se sit apta tali libro inseri. 2. Si talia scri-

ripta hæretica separatim edita legi possent, ergo si quis integrum hæreticum continentem quæstiones conciones & epistolas hæreticas dissolveret, jam singulæ possent legi sine violatione bullæ cœnæ, quod non videtur dici posse, quia aliàs etiam conjunctæ legi possent, cùm sint eædem sive sint separatæ sive conjunctæ. *Nec refert*, quòd separatæ non ita videantur habere nomen & rationem libri, *nam* in utroque casu habent rationem libri saltem aptitudinaliter; deinde quando liber prohibetur, intelligitur omne scriptum aptum constituere librum hæreticum, & ponitur liber veluti principalis species pro genere, præsertim cùm natura hujus legis non videatur esse odiosa, utpote favens fidei & Ecclesiæ cōtra hæreticos, adeóque meritò censeri possit extendenda. Atque ob has rationes dicit *Dicast.* n. 1164. hanc sententiam esse probabilissimam, quamvìs ipse cum *Lugo* de fide d. 21. n. 33. oppositam defendat ut veram, sequuntur *Portel*, *Marchant. Neuss. Sporer* autem & *Krim.* à n. 722. utramque dicunt esse probabilem: *Pignat.* tenet cum rigidiore, quia etiam pro talibus foliolis viget intentio legis, & cum libris censentur etiam expressa illa, quæ ad libros reducuntur, hinc infert cum *Ugol. Fill.* & aliis folia necdum compacta in librum, similiter prohiberi.

§. 11. Si liber hæretici ligatus in una compactura complectatur plures partes, quarum aliquæ non habeant hæresin aūt tractent de religione *Sanch. Bonac. Lugo* de fide d. 21. n. 79. & alii dicunt non incurri censuram per lectionem harum partium, quod verum est, dummodo partes illæ reliquæ habeant aliquo modo rationem libri secundum se distincti, si enim omnes simul 338.

censeantur unus idémque liber, totus censeri debet prohibitus ob unam partem, uti rectè *Pignat.* Et saltem retineri non poterit totus ille liber, cùm in ea compactura sit liber hæreticus.

339. §. 12. Docent cum communi *Suar. Sanch. Dicast.* n. 1178. *Verj.* a. 3. *Stoz*, n. 536. *Steph.* n. 30. *Pignat. Krim.* n. 720. prohiberi libros etiam manu-scriptos, si enim liceret legere manu-scripta, eluderetur omnis prohibitio, quia possent hæretici sola manu-scripta divulgare, aut alii facere sibi describi libros, per quod non evitarentur incommoda: Contradicunt alii cum *Tamb.* n. 14. & *Viva* ad prop. 45. *Alex. VII.* n. 10. quia manu-scripta non sunt in rigore libri, & in odiosis non est facienda extensio. *Sylvius* in Res. varias p. 1. V. *Libri*, post q. 4. citans *Rodriq. Barb. Azor*, ait, *Libri manu-scripti communicari possunt ad legendum, nam tantum prohibentur, ne communicentur ad imprimendum*, uti declaravit S. Congregatio. Hæc sententia videtur probabilis. Neque ideo eluditur prohibitio, nam libri impressi faciliùs habentur & libentiùs leguntur: Prima tamen sententia videtur tenenda, quia communior, neque satis constat de contraria declaratione S. Congregationis. Et quòd manuscripta veniant etiam nomine *libri*, videtur certum, nam ante inventum typum utique erant & ab antiquis Monachis describebantur libri.

340. §. 13. Quantùm legi debeat, ut peccetur mortaliter & incurratur censura, non conveniunt AA. *Toletus* putat sufficere unam vel alteram lineam legi, quia contineri potest hæresis: sed hæc opinio nimis rigida est, quia lex præsertim pœnalis, non spectat, quod rarò, sed quod communiter fit, communiter autem non fit, ut

quis

quis statim in prima linea hæresin inveniat. E contrà *Crousers* apud *Dian.* in summa V. *hæretico-rum libri* n. 39. putat requiri eam libri partem, quæ per se sumpta verè dici possit liber, & quod infra est, dicit esse veniale. Sed hæc sententia nimis laxa est. *Manuel, Vivald. Sa, Sanch.* putant minùs quàm paginam in folio non sufficere ad mortale, quod approbat *Krim.* n. 745. nec reprobat *Laym.* utì nec *Castrop.* tr. 4. d. 2. p. 10. §. 2. n. 6. quamvìs dicat à *Suar.* & *Bonac.* reprobari, *Tamb.* autem in Decal. l. 2. c. 1. §. 7. n. 34. dicit esse probabile. Sed *Marchant.* in trib. tom. 1. tr. 2. tit. 1. q. 2. & *Sporer* in morali tr. 1. c. 5. n. 28. meliùs dicunt in hac re attendendam esse materiam, non secundùm se, sed secundùm finem prohibitionis, qui præcipuè est periculum perversionis, hinc si aperias librum hæreticum, & incidas in rem quæ directè est hæresis vel contra fidem, dicendum est cum *Tolet.* te peccare mortaliter & excommunicari, licèt legas paucas lineas, quia & periculo te exponis & agis contra totum finem legis. Si autem advertas materiam esse indifferentem, dicendum est cum *Sanch.* te non peccare mortaliter, licèt legas paginam & fortè ampliùs. *Dicast.* n. 1196 etiam rectè notat esse attendendum, an liber contineat frequentes hæreses necne, si enim multas in singulis v. g. paginis contineat, contrahetur excommunicatio legendo pauciora, quàm si raras tantùm habeat hinc inde sparsas.

§. 14. Si quis ignorans idiomatis percurrat 341.
talem librum quasi legendo *Anch. Nald. Bonac.* dicunt eum incurrere excommunicationem, quamvìs non intelligat quid legat, quia licèt absit periculum perversionis, revera tamen legit,

deinde quia Ecclesia prohibuit factum & non finem, præterea adhuc manet finis prohibitionis, qui simul est odium authoris hæretici, & ideo etiam tantùm retinens incurrit: E contrà *Suar. Sanch. Fill. Tambur.* n. 31. *Krim.* n. 747. *Pignat. Castrop. Dicast.* n. 1183. *Stoz*, n. 538. probabiliùs dicunt non incurrere, quia propriè non legit, nisi cum addito, materialiter, ad lectionem enim requiritur mente scripta percipere, qualem lectionem Ecclesia prohibet, quia illa sola est communicatio cum hæretico: Rectè autem notat *Dicast* suprà ad lectionem non requiri, ut voces exteriùs ore efformes, sed sufficere, si exteriùs visu & simul mente percipiendo percurras verba, tum enim propriè & sensibiliter diceris legere. Et in hoc etiam consentiunt *Ang. Suar. Sanch. Nald. Bonac. Pignat.* est enim tam lethale venenum hæresis, ut etiam oculis haustum enecet.

842. §. 15. *Suar.* dicit etiam audientem legi incurrere, tum, quia est idem utrobique periculum & odium hæreseos, quæ fuit ratio prohibitionis, adeóque extensio hìc valet, quamvis supponamus esse legem pœnalem, tum etiam, quia legere non tam est ore percurrere voces, quàm eas mente percipere, ita ut hæc perceptio sit præcipua actio & velut complementum in ratione lectionis, ergo qui voces prolatas auditu percipit, etiam physicè censeri potest legere. Hanc sententiam admittunt *Nald. Az. Sayr. Graff. Regin. Sylv. Pignat. Verj.* a. 6. si, ut audiret, induxerit alterum ad legendum, quia tum censetur moraliter legere per alium, cùm enim manet vel fieri velit, lectio fit nomine ipsius. E contrà si non induxerit, non censetur legere, sed tantùm audire: & hæc sententia videtur probabi-

lior;

lor; attamen etiam probabiliter dicunt *Ugol. Sanch. Con. Fill. Portel. Tamb. Castrop.* suprà n. 4. *Dicast.* n. 1187. *Stoz* n. 537. *Krim.* n. 746. nequidem mandantem, ut sibi ad audiendum prælegatur, incurrere, quia ille tantùm dicitur legens, qui visu & mente scripta percurrit: & ideo infert *Leph.* n. 51. probabile esse eum nequidem peccare, qui per alium linguæ ignarum jubet sibi prælegi librum hæreticum. Addit *Sousa*, nec eum peccare, qui jubet sibi prælegi per eum, qui facultatem habet legendi, sed in utroque probabiliùs contradicunt alii cum *Pignat.* quia etsi talis lectio respectu proferentis non sit peccaminosa, tamen est talis, quatenus mediante illâ ille, qui jubet & audit, dicitur per alium legere. E contrà tamen, qui de memoria recitat, quæ aliquando legit in libro hæretico, nullo modo legit nec peccat, *Ugol. Suar. Sanch.* & alii.

§. 16. Docent *Laym.* l. 2. n. 1. c. 15. *Dicast.* n. 343.
1195. virum prudentem & doctum non peccaturum in Germania, si locum aliquem contradictionis quærat in hæretico auctore sperans certò, quod eo exhibito alter ad fidem sit convertendus, tum enim lex charitatis præponderat ecclesiasticæ. Aliud est, si fieret curiositatis causa aut ex animo adhuc hæresin redolente, *Krim.* n. 751.

§. 17. Ludimagistro Catholico licitum non 344.
est admittere pueros discentes legere v. g. ex catechismo hæretico, tum quia ipse docendo & corrigendo reipsa legeret librum hæreticum, tum quia cooperatur ad talem lectionem & instructionem in hæresi.

§. 18. Legentem, retinentem &c. excusat 345.
ignorantia etiam crassa & affectata, communis

cum

cum *Pignat.* suprà, dummodo non sit temeraria, qualis esset, si ignorans moraliter scire præsumatur, quia quando dubitat vel inquirit à viro fide digno vel quando est fama publica de prohibitione libri, aut quid simile, & tamen credere non vult aut ulterius inquirere, tum præsumitur scire, *Bonac. Sanch. Lug. Pelliz. Castrop. Tamb.* n. 29. *Verj.*

346. §. 19. Quando datur facultas legendi libros hæreticos, additur, *ad salutem animarum & ad effectum hæreses & errores redarguendi & confutandi*, unde talis, qui non ex tali fine, sed v. g. ex solâ curiositate passim & communiter legeret, peccare graviter, quia in re gravi ageret contra finem saltem extrinsecum, quem legislator seriò & efficaciter intendit, non tamen incurreret excommunicationem, concessio enim tum manet valida in ordine ad cavendam censuram, saltem tum, quando expressè non adduntur hæ particulæ, *aliàs non, secus totum erit irritum & inane* &c. manet enim finis intrinsecus dispensationis, qui est eximere dispensatum ab obligatione legis, *Verjuys* a. 7.

347. §. 20. Hæc propositio est 45. ab *Alex. VII.* damnata: *libri prohibiti, donec expurgentur, possunt retineri, usque dum adhibitâ diligentiâ corrigantur.* Oppositum itaque est verum, nempe retineri non posse usque dum expurgentur, etiamsi quis legere non velit, sed statim esse extradendos: Et tam deponens librum apud alium, quàm depositarius acceptans excommunicatur, uti cum communi *Pignat.* pag. 481. contrà *Duardum*, qui excusat deponentem; sed contrà est, nam ille censetur apud alium retinere suum librum: Et quod dictum est de depositario, valet etiam de eo

eo, qui commodatò accepit, aut in pignus, nam rerè dicuntur tenere, *Duard. Pignat.*

§. 21. In retentione, ut possit discerni peccatum grave à levi, consideranda est quantitas seu mora temporis, intentio retinentis, & principaliter finis legis prohibentis retentionem, nam retinens per unum vel alterum diem cum proposito postea tradendi excusatur à peccato mortali, *Sanch. Duard. Regin. Castrop. Gordon. Dian. Pignat.* pag. 482. *Sporer* suprà. Si tamen tamdiu exspectaret, ut censeretur non velle tradere, peccaret mortaliter & incurreret censuram, *Verj.* a. 1. si haberet voluntatem absolutè retinendi, & paulò pòst mutaret hanc voluntatem, proponeretque extradere, peccâsset quidem mortaliter, putátque *Suar.* De fide d. 20. s. 1. n. 22. incurrisse censuram, sed probabiliùs negant *Sanch. Regin. Castrop. Spor. Dian.* p. 5. tr. 5. R. 43. *Verj.* suprà, *Dicast.* n. 1203. *Krim.* n. 749. quia censura non incurritur ob voluntatem, sed ob ipsam retentionem, ergo si hæc de se non sit mortalis & longa, non censetur materia sufficiens ad censuram, sicuti licèt habuisses animum graviter vulnerandi Clericum, si tamen Clericus ictum declinans tantùm leviter esset à te percussus, secundùm antea dicta non esses excommunicatus. 348.

§. 22. Incurrit excommunicationem, qui retinet libros hæreticos tantùm ad ornatum suæ bibliothecæ, licèt idioma non intelligat, quia præter periculum perversionis fines prohibendi fuerunt, ut tales libri planè abolerentur, odium authoris hæretici, detestatio hæreseos contentæ &c. *Sanch. Fill. Castrop.* n. 7. & 9. *Dicast.* n. 1200. *Pignat.* pag. 482. *Verj.* a. 8. *Krim.* n. 750. non excusant eos, qui libros illos vel eorum partem 349.

partem retinent ad involvenda in talibus foliis aromata aut medicinas.

350. §. 23. Qui librum, antequam prohiberetur, redegit in compendium, excommunicatur, si hoc suum compendium manu-scriptum legat vel retineat post prohibitionem, est enim moraliter ipse liber compendiatus, *Pignat.* pag. 484. Et idem est de illo, qui composuit, si illum librum suum postmodum legat vel retineat in quavis causa.

351. §. 24. Qui petivit & exspectat licentiam legendi tales libros, potest tantisper retinere, donec licentia data sit vel negata, dummodo responsum quamprimum exspectetur, *Verjuys* suprà, similiter, qui paratus est tradere, potest exspectare occasionem, ut tradat, dummodo non intercurrat longum tempus *Verjuys* suprà, imò *Pignat.* & *Stoz*, n. 539. dicunt, si commoditas tradendi deesset, & illa absque fraude & negligentia diu exspectaretur, non incurrendam censuram, quia non dicitur verè retinere contra præceptum Ecclesiæ, qui exspectat opportunum tempus tradendi.

352. §. 25. Qui tradit alteri habenti potestatem legendi, non abdicans à se dominium, sed tantum deponens ad tempus, incurrit excommunicationem, quia reipsa retinet apud alium, *Ugol. Duard. Graff. Sayr. Fagund. Sanch. Sousa, Bonac. Pignat.* pag. 483. E contrà si tali tradat abdicans à se dominium & possessionem, licitè facit: Religiosi autem, imò & alii sæculares satisfaciunt, si tradant in locum sequestratum, qui solet esse assignatus in singulis monasteriis, & dicitur carcer hæreticorum seu infernus, *Verj.* suprà.

353. §. 26. Bibliopolis non licet hæreticorum librorum

brorum mercaturam facere, eos emendo aut vendendo, quia per hoc moraliter disseminant hæresin, *Less.* in Auctar. V. *Hæreticorum libri*, cas. 17. Et quamvis deceptus sis emendo, non ideo tibi licet revendere, sed potes dissoluto contractu repetere pretium tuum, quia inerat vitium merci, quòd si recipere non possis, attribue casui illud damnum, *Less.* cas. 20. Bibliopegos hæreticorum librorum dicit cas. 18. de jure naturæ excusari posse, quia tales libri etiam non compacti legi possunt, attamen videri agere contra Bullam cœnæ, quæ vetat haberi aut teneri apud se tales libros; & quo ad hoc etiam consentiunt *Ugol. Sanch. Pignat.* pag. 482. notans tamen eum non incurrere censuram, qui compingit, ut statim mittat habenti potestatem legendi, cùm enim hic legere possit, potest etiam sibi eum per alium comparare: Et ideo excusant *Ovied.* & alii famulum, qui jussu domini habentis facultatem legendi, conservat talem librum.

§. 27. Si quis hæreditate acceperit libros hæ- 354.
reticos, putat *Florent. De Cocq.* in princip. Theol. tr. 4. c. 4. s. 3. eum posse commutare cum aliis libris catholicis, vel hæretico bibliopolæ divendere, ne grave damnum incurrat, nam si similium librorum copia ibidem sit sufficiens, causa catholicorum non ideo fit multò deterior; hinc *Less.* in auctar. V. hæreticus cas. 21. dicit convenium posse damni gravis vitandi causa vendere hæreticis bibliopolis, qui talium librorum copiam habent: Et certum videtur, quòd saltem possit illis vendere, qui habent potestatem legendi.

§. 28. Qui librum hæreticum ipsemet com- 355.
purit, non incurrit censuram Bullæ cœnæ, hæc

enim

enim fertur contra retinentes, sed probabiliùs docent *Suar. Barb. Dicast.* n. 1208. *Krim.* n. 752. ubi viget Inquisitio, quod comburens incurrat censuram latam à *Julio III.* & *Pio IV.* mandantibus tales libros tradi Inquisitoribus eo fine, ut libri & auctores fiant noti & prohiberi autem am comprehendi possint. Adhuc tamen probabiliter dicunt *Sanch. Fill. Pignat.* pag. 483. eum non incurrere excommunicationem, qui comburet, quia quando præcipitur, ut Inquisitori vel Episcopo tradatur, est ideo præcipuè, ut retineatur, quod non fit, si comburatur.

356. §. 29. Ille dicitur imprimere librum, qui est dominus officinæ, in qua fit expressio, item qui ponit typum, humectat chartam, imponit atramentum, premit prælum, *Suar. Sanch. Layn. Pignat.* pag. 484. *Arsdekin*, suprà q. 13. §. 4. *Krim.* n. 753. qui autem corrigunt impressionem, aut faciunt sumptus pro impressione, quamvis propriè non dicantur impressores, tamen ex eo capite etiam excommunicantur, vel quod legant, utì corrector, & quidem toties, quoties legit magnam partem, vel quod faveant hæreticis, *Ugol. Sayr. Fill. Dicast.* & alii cum *Pignat.* E contra vendentes chartam, characteres, atramentum aut alia instrumenta ad usum typi necessaria, sunt causæ valde remotæ, nec videntur incurrere censuram, utì innuunt *Castrop. Tamb.* n. 4. *Krim.* n. 754. & expressè *Pignat.* pag. 485. exceptiens, nisi scientes ad istum finem peti, facerent animo favendi hæresi, unde etiam describentes incurrunt, non tanquam impressores, sed tanquam legentes & detinentes librum hæreticum, vel saltem tanquam fautores.

357. §. 30. Qui ex pravo animo, vel ex respectu

Auctio-

Authoris proponit argumenta pro defensione libri hæretici vel hæresis in eo contentæ, censetur defendens & incurrit excommunicationem, *Ferj. a. 9.* Qui autem defendit librum hæreticum non absolutè, sed tantùm ab oppugnationibus illius inefficacibus, v. g. dicens ex his vel illis rationibus malè oppugnari, non incurrit censuram, dummodo simul absolutè dicat esse reprobandum ex aliis rationibus, hoc enim non est propriè defendere librum, sed est impugnare argumenta malè impugnantis, *Dicast. n. 1219.*

§. 31. Hæc defensio fieri potest non tantùm verbo, sed etiam facto, unde qui occultat librum, qui impedit, quò minùs extradatur, comburatur &c. incurrit, quia facto defendit, *Suar. Sanch. Castrop. Tamb. n. 54. Pignat. pag. 489. Krim. n. 755.* 358.

§. 32. Qui laudat stylum vel doctrinam eo animo, ut damnationem impediat, defendit, nec enim opus est defensionem fieri ob hæresin vel auctorem hæreticum, sed ex quavis causa publicè vel occultè, quovis ingenio vel colore, *Pignat.* suprà. Libros hæreticos justè prohiberi ac etiam cumburi, copiosè demonstrat *Pignat.* in novissimis conf. 191. ubi conf. 192. agit contra libros atheos & magicos: conf. 193. contra Thalmudicos, Kabalisticos, Rabbinicos: conf. 194. contra astrologicos, onirocriticos, chiromanticos, divinatorios. Hæc verba notanda esse duxi, quia quandoque posset de libris talibus requiri aliqua notitia, & vix in alio cum ea brevitate repetietur tanta eruditio. 359.

Q. 40. *Quid addendum sit circa libros alios prohibitos.* R. §. 1. Præter libros hæreticorum continentes hæresin, & hæreticorum, qui ex professo agunt de religione, varii alii prohibentur 360.

præsertim in Indice librorum prohibitorum, qui addi solet post *Trid.* & de authoritate illius Indicis dicam n. 373. Sic *Clemens* VIII. prohibet sub excommunicatione latæ sententiæ, sed non reservatâ, libros hæresiarcharum, etiamsi non contineant hæresin, nec agant de religione. *Sixtus V.* sub excommunicatione latæ sententiæ Papæ reservatâ prohibet libros astrologiæ judiciariæ seu divinationis de futuris contingentibus. Etiam prohibentur libri, qui res lascivas ex professo tractant, uti habetur in Indice Regula 1. & 9. Estque hìc notandum, illos libros in Indice dici esse primæ classis, qui sunt vel hæreticorum & aut continent hæresin aut agunt ex professo de religione, vel sunt hæresiarcharum, quamvis hæresin non contineant, nec ex professo agant de religione; è contrà illi dicuntur secundæ classis, qui sunt libri catholicorum & speciatim prohibentur propter materiam vel modum, quo scripti sunt, aut quia sunt de rebus sacris & prodeunt sine nomine auctoris vel impressoris &c. Notat autem *Laym.* l. 2. tr. 1. c. 15. n. 8. per lectionem librorum magicorum & obscœnorum non contrahi excommunicationem; sed tantùm peccari mortaliter, si adsit materiæ gravitas.

361. §. 2. Octodecim Epistolæ Provinciales *Ludovici Montaltii* & aliquæ *Antonii Arnaldi*, itémque alia opuscula prohibita ac damnata sunt ab *Alexandro* VII. anno 1657. sexta Septembris. idem *Alex.* VII. tum damnavit omnes libros defendentes Jansenismum, quales libros esse Epistolas *Montaltii*, notas *Wendrochii*, disquisitionem *Pauli Irenæi* declaravit universitas Parisiensis 6. Septemb. 1660. ideóque libri illi 14. Octobris in-

insequentis publicè combusti sunt Parisiis per manum carnificis jussu Regis Galliæ.

§. 3. Idem *Alex.* VII. eodem tempore prohi- 362.
bit libros edendos tractantes materiam de auxiliis. Postea *Inn.* XII. in brevi ad academiam Lovanienſem 6. Febr. 1694. inhærens decretis *Pauli* V. & *Urb.* VIII. prohibet libros eos imprimi: ſed de iſtis prohibitionibus videri poſſunt *Suar.* Luſitanus De anima tr. 6. d. 2. à num. 292. *Plazel.* De gratia à n. 606. *Henao* de ſcientia media hiſtoricè propugnata in Præfatione, *Paulus Leonardi* in reſp. ad expoſt. p. 3. ſ. 12. *Auguſt. Le Blanc*, in hiſtor. De auxil. ſub initium, *Henr. à S. Ignatio* De Deo diſt. 8. à n. 452. quamvis enim inter eos ſint aliqui, qui rigoriſmum laudant, tamen hanc prohibitionem extenuant.

§. 4. Rituale Aletenſe damnatum eſt à *Cle-* 363.
mente IX. die 9. Aprilis 1668. tanquam tale, in quo continentur doctrinæ quædam & propoſitiones falſæ, ſingulares, in praxi perniciosæ, erroneæ, & conſuetudini in Eccleſia communiter receptæ atque eccleſiaſticis conſtitutionibus oppoſitæ & repugnantes, quarum uſu & lectione Chriſti fideles in jam damnatos errores ſenſim induci ac pravis opinionibus inſici poſſent.

§. 5. Monita ſalutaria B. V. Mariæ ad cultores ſuos indiſcretos damnavit *Clemens* X. anno 1676. velut ſcandaloſa prohibuitque legi. Porrò hunc libellum in hollandicam linguam verterunt hæretici, rurſumque impreſſerunt Middelburgi adjectis hæretis annotationibus, utì refert *Alex. à S. Thereſia* in tempeſt. noviſſ. art. 2. placuit autem libellus mirum in modum quibuſdam Lovanienſibus, utì refert *Hilarius à S. Sepulchro* ad propoſitionem 26. ab *Alex.* VIII.

damnatam, ideóque in Belgio sæpius est recusus.

364. §. 6. Missale gallicum ab *Alex.* VII. 12. Jan. 1661. damnatum est & sub pœna excommunicationis prohibitum imprimi, legi, retineri. Et hanc excommunicationem incurri ipso facto, licèt præfigatur alius titulus, doctè resolvit Universitas Oenipontana apud *Wex* p. 4. Dec. 1. cas. 10.

365. §. 7. *Paulus Episcopus De Chartes* 25. Junii 1708. damnavit pro diœcesi sua opus in 7. tomos distributum sub titulo, *Institutiones Theologicæ ad usum seminariorum, Auctore Gaspare Juenin Oratorii gallicani Presbytero* &c. ostendens in eo contineri 5. propositiones Jansenianas. Idem opus S. *Congregatio* Generalium Inquisitorum de mandato *Clementis* XI. damnavit 9. Octob. 1708. & sub pœnis in Indice contentis vetuit imprimi, apud se retineri, legi, mandans statim & cum effectu extradi Ordinariis & Inquisitoribus.

366. §. 8. *Henricus De Bissy Episcopus Meldensis* dedit luci librum sub hoc titulo: *Mandement & Instruction pastorale de Monseigneur l' Evêque de meaux sur le Jansenisme, portant condemnation des Institutions Theologiques du Pere Juenin. A Paris* 1710. Liber hic speciali Brevi à *Clemente* XI. laudatus est anno 1712. In 1. ejus parte à pag. 1. usque ad 438. exponit Episcopus, quæ sit doctrina *Jansenii* in 5. propositionibus damnatis. In 2. parte à pag. 438. usque ad 622. ostendit Theologiam Patris *Juenin* continere has 5. damnatas hæreses: quare pag. illâ 622. per speciale Edictum die 16. Aprilis 1710. damnat ac prohibet omnibus suis subditis Theologiam illam seu Institutiones Patris *Juenin*. Qui volet compendium illius doctr. Instructio-

ructionis pastoralis ejusque elogium, legat ense Julio 1711. art. 102. pag. 1164. *Memoires ur l'Histoire des sciences & des beaux arts &c. A evoux.*

§. 9. *Clemens* XI. 2. Decemb. 1711. damnavit 367.
& prohibuit sub pœnis in Indice librorum prohibitorum contentis, apud se retinere vel legere brum, *Artes Jesuiticæ in sustinendis pertinaciter notatibus laxitatibusque sociorum S. D. N. Clementi Papæ XI. atque orbi universo denunciatæ per Christianum Aletophilum. Editio secunda mediâ ferè parte auctior. Argentorati apud Amatorem Kerckhoven 1710.* Prima autem editio etiam fuerat damnata jam dudum.

§. 10. *Concilium Tolosanum* anno 1590. prohi- 368.
buit quidem Calendaria, dum continent, prout passim fit, prædictiones rerum à libertate arbitrii dependentium, sed procul dubio ideo fuerit, quòd eo tempore plùs crederetur ejusmodi prædictionibus, quàm nunc fiat saltem in his regionibus, unde solent passim sine scrupulo & sæpe ad risum legi ejusmodi fallentia Calendaria.

§. 11. Plures damnationes librorum plurimo- 369.
rum prodiêrunt, speciatim aliquorum 25. Aprilis 1693. sub *Innoc.* XII. quas omnes hìc referre nimis longum foret.

§. 12. Declaravit & statuit *Clemens* VIII. agens 370.
de prohibitione librorum §. 6. ut libri certâ linguâ primò editi & prohibiti, censeantur prohibiti in quacunque linguâ postmodum edantur, ubi refert *Alex. à S. Theresia* suprà, art. 2.

§. 13. Librum catholici Auctoris Romæ purè 371.
confixum posse in Germania legi, defendit publicè aliquis Professor moralis. Idem censue-

runt interrogati à me tres Doctores Theologiæ. Idem de libris secundæ classis tenent *Becanus*, *Laym.* l. 2. tr. 1. c. 15. n. 4. & 8. aliique cum Wex suprà in append. 1. n. 19. pro locis septentrionalibus, in quibus Bulla cœnæ non est in eo rigore recepta, cùm in eo rigore non observetur à majore parte communitatis. Ratio autem est, quia in locis illis Germaniæ nemo est, qui observationem talium prohibitionum cum potestate urgeat.

372. *Q. 41. Quid notandum sit circa impressionem & lectionem S. Scripturæ.* R. §. 1. *Trid.* Sess. 4. in decreto de editione librorum distinctè mandat, ut impressio S. Scripturæ latina, sit tantùm vetus & *vulgata*, prohibétque imprimi ejus interpretationes non approbatas ab Ordinariis.

373. §. 2. In Regula 4. Indicis sic habetur, *Cum experimento manifestum sit, si sacra biblia vulgari lingua passim sine discrimine permittantur, plus inde ob hominum temeritatem detrimenti, quàm utilitatis oriri, hic in parte judicio Episcopi aut Inquisitoris stetur, ut cum consilio Parochi vel Confessarii, bibliorum à catholicis auctoribus versorum lectionem in vulgari lingua eis concedere possint, quos intellexerint ex hujusmodi lectione non damnum, sed fidei atque pietatis augmentum capere posse, quam facultatem in scriptis habeant.* Porrò est maxima auctoritas illius Indicis, nam jussu *Pii IV.* per delectos à *Trid.* viros ex omni natione præstantissimos, maximo & diuturno labore est factus, à toto *Trid.* comprobatus, postmodum Romæ doctissimis ac probatissimis Prælatis iterum propositus & examinatus, atque ab ipsomet *Pio IV.* lectus, & tandem per expressam Bullam ejusdem auctoritate firmatus est; insuper approbatus est à *Sixto V.* & *Clemento VIII.* s. *Carolus Bo-*

romæus

neus tuba sancti Spiritus, Organum Trid. Adversariis charus, in Synodo anno 1565. ita statuit, *Episcopi regulas Indicis ..... ab omnibus .... servarentur.* Et in Synodo 3. anno 1573. sic habet uniformiter Indici, *de bibliis autem vulgariter redditis & de testamento novo in vulgarem etiam linguam converso .... ea diligens cautio adhibeatur, ut illius usus tantum concedatur, quibus Episcopus permittendum putaverit.*

§. 3. Circa Regulam relatam Indicis notandum est, quòd non peccetur, nec incurratur excommunicatio ab iis, qui sine expressa facultate Ordinarii in Germania legunt Biblia versa à Catholicis & usu publico approbata, utì notant *Hom. & Laym.* l. 2. tr. 1. c. 15. n. 8. Imò sic legentes testatur laudari *Serarius* apud *Gob.* in Clypeo n. 317. Pro Belgio notant *Marchant. & Verj.* a. 10. in multis illius locis consuetudinem jam invaluisse, ut honestis & prudentibus personis sæcularibus Bibliorum lectio permittatur, dissimulatione potiùs quàm concessâ licentiâ, neque in hoc ab Ordinariis contradici. Idem de Gallia satis notum est: Sed id fieri non deberet sine consensu saltem Parochorum vel Confessariorum, sæpe enim sunt corrupta Biblia, quæ priùs examinari deberent à viris intelligentibus. 374.

§. 4. *Clemens IX.* 20. April. 1668. & S. *Congreg.* sub *Inn. XI.* 19. septemb. 1679. damnant & sub pœna excommunicationis latæ sententiæ ipso facto incurrendæ prohibent legere, retinere, vendere, imprimere, imprimi facere librum versionis Gallicæ Montensis novi testamenti tanquam temerarium, damnosum, à vulgata editione difformem & offendicula simplicium continentem: titulus est, *Le nouveau de nostre* 375.

seigneur JESUS *Christ traduit en Francois selon l'edition vulgate, avec les differances du Grec*, Montibus Hannoniæ & Lugduni impressum vel ubicunque imprimendum. Contemnunt quidem Jansenistæ hæc Pontificis mandata, imò Auctur libelli Flandrici, *Korte ende noodighe ondervrijnge*, pag. 25. dicit mandatum hoc non à Deo sed à diabolo profectum esse. Alius Jansenista dicit *Clem. IX.* non sciviſſe latinum, gallicum aut græcum, ideóque non potuisse ferre judicium de libro, quem non intelligebat: sed hæ sunt falsæ, temerariæ ac prorsus impiæ cavillationes, nam imprimis *Clemens IX.* testatur id factum post diligens examen Cardinalium & virorum pietate, doctrinâ ac sapientia præstantium. Deinde S. Congregatio sub *Inn. XI.* caret suspicione ejusmodi ignorantiæ.

Obj. Malè supponi, quòd illa versio sit corrupta. 2. Potest aliquis esse certus, quòd lectio illa non sit sibi obfutura, ergo saltem talis poterit legere. R. *ad* 1. quòd corrupta sit, judicârunt examinatores Romani, pro quibus standum: deinde licèt corrupta non esset, attamen non ea approbata, ergo adhuc prohiberi posset. *Ad* 2. n. conseq. quia quamvìs finis legis in hoc vel illo particulari videatur cessare, non ideo desinit obligare secundùm dicta l. 1. à n. 863.

376. §. 5. Librum edidit *Paschasius Quesnel* oratorius Berullista in plures tomos distributum, sub titulo: *Le nouveau testament en Francois avec des reflexions morales sur Chaque verset &c. à Paris 1699.* Ac aliter. *Abbregé de la morale de l' Evangile, des actes des Apostres, des Epistres de S. Paul, des Epistres Canoniques & de l' Apocalypse ou Pensees Crétiennes sur ces livres sacrez &c. A Paris 1693. & 1694.* Hunc librum

Jan-

Joannes Franciscus Episcopus Lucionensis & *Stephanus* Episcopus Rupellensis per Edictum pro diœcesibus suis impressum Rupellis sub hoc titulo, *Ordonnance & Instruction Pastorale &c.* damnârunt 15. Julii 1710. & sub excommunicatione ipso facto incurrenda sibique reservata prohibuerunt imprimi, transcribi, legi, retineri, mandantes sibi statim extradi. Pro universali autem Ecclesia hic liber à *Clemente* XI. post diligens examen speciali Brevi, quod incipit, *Universi Dominici gregis cura*, 13. Julii 1708. damnatus est, tanquam novi testamenti textum damnabiliter exhibens & temerariè vitians &c. Hinc illum etiam alio idiomate seu quavis editione aut versione hactenus impressum aut imprimendum reprobat, ipsius impressionem, descriptionem, lectionem, retentionem & usum omnibus & singulis etiam specificâ & individuâ mentione & expressione dignis, sub pœna excommunicationis ipso facto absque alia declaratione incurrenda, Papæ reservata prohibet; mandans ut quicunque librum illum penes se habet aut in futurum quandocunque habebit, illum statim locorum Ordinariis vel Inquisitoribus tradat, hi verò exemplaria sibi sic tradita illico flammis aboleri curent. Eandem damnationem & prohibitionem repetivit idem *Clemens XI.* in Constitutione, *Unigenitus Dei filius*, 8. septemb. 1713. ac insuper propositiones 101. ex dicto libro excerptas damnat tanquam falsas, captiosas, malè sonantes, piarum aurium offensivas, scandalosas, perniciosas, temerarias, Ecclesiæ & ejus praxi injuriosas, neque in Ecclesiam solùm sed etiam in potestates sæculi contumeliosas, seditiosas, impias, blasphemas, suspectas de hæresi, ac hæresin ipsam

sam sapientes, nec non hæreticis & hæresibus ac etiam schismati faventes, erroneas, hæresi proximas, pluries damnatas, ac in famosis Jansenii propositionibus, & quidem in eo sensu, in quo hæ damnatæ fuerunt, acceptis continentur, manifestè innovantes, respectivè, declarat & damnat; prohibens eas defendere aut de eis etiam disputativè tractare, nisi impugnando, sub excommunicatione ipso facto absque alia declaratione: non ideo approhando quoad reliqua librum.

377. §. 6. Dictus *Quesnelli* liber contendit malè ab Ecclesia prohiberi ulli homini fideli, etiam laico & fœminæ, lectionem sacræ scripturæ ac præsertim novi testamenti in vulgari lingua, sed *Clemens XI.* in dicta Bulla *Unigenitus*, meritò damnavit Quesnelliani libri seqq. prop. 79. *Utile & necessarium est omni tempore, omni loco, & omni personarum generi studere & cognoscere spiritum, Pietatem, & Mysteria sacræ Scripturæ.* 80. *Lectio S. Scripturæ est pro omnibus.* 81. *Obscuritas sancta Verbi Dei non est laicis ratio dispensandi seipsos ab ejus lectione.* 82. *Dies Dominicus à Christianis debet sanctificari lectionibus piis, & super omnia sanctarum Scripturarum. Damnosum est velle Christianum ab hac lectione retrahere.* 83. *Est illusio sibi persuadere, quod notitia Mysteriorum Religionis non debeat communicari fœminis, lectione sacrorum librorum. Non ex fœminarum simplicitate, sed ex superba virorum scientia ortus est scripturarum abusus & natæ sunt hæreses.* 84. *Abripere è Christianorum manibus novum testamentum, seu eis illud clausum tenere, auferendo illis modum illud intelligendi, est illis Christi os obturare.* 85. *Interdicere Christianis lectionem S. Scripturæ, præsertim Evangelii, est interdicere usum luminis filiis lucis, & facere ut patianeur speciem*

quan-

mandonam excommunicationis. 86. Eripere ſimplici populo hoc ſolatium, jungendi vocem ſuam voci totius Eccleſiæ, eſt uſus contrarius praxi Apoſtolicæ & intentioni Dei.

§. 7. Ut magis intelligatur æquitas harum damnationum, & elidatur temeritas Janſeniſtarum, qui contendunt uſque adeo eſſe etiam obligationem legendi ſaltem novum teſtamentum etiam in vulgari lingua, Nota ſeqq. 1. Lectio Scripturæ ſacræ non eſt neceſſaria ad ſalutem neceſſitate medii, aliàs omnes ignorantes litteras aut non legentes certò damnarentur. 2. Scripturam promiſcuè & paſſim in lingua vulgari legi non præſcribit lex naturæ, alioquin omnes tenerentur diſcere litteras, habere & legere Scripturas, unde infiniti damnati eſſent & etiamnum damnarentur, maximè in eorum ſententia, qui cum Janſeniſtis in jure naturæ non admittunt ignorantiam invincibilem: hinc rectè S. *Auguſtinus* de doctr. Chriſtiana l. 1. c. 29. *homo fide, ſpe & Charitate ſubnixus eáque inconcuſsè retinens non indiget Scripturis, niſi ad alios inſtruendos, itaque multi per hæc tria, etiam in ſolitudine ſine codicibus vivunt.* 3. Nec de hoc eſt præceptum poſitivum divinum vel humanum, nam nullibi exſtat, & aliàs deberet præſupponi etiam præceptum diſcendi litteras, emendi Scripturam & ſimilia. Item eſſet obligatio traducendi Scripturam in omnes linguas vernaculas: præterea teneretur Eccleſia providere de emendata in ſingulis linguis verſione (uti providit de latina, quam tamen non præcipit, ſed permittit tantùm legi) alioquin periculum eſſet, ne per quaſcunque vernaculas plebi corruptum Dei verbum proponeretur, ad illa autem Eccleſia non agnoſcit obligationem. 378.

Præ-

Præterea dicendum esset præcipi lectionem tam veteris quàm novi testamenti, quia utrumque ad nostram institutionem est exaratum, utrumque continet veritates divinas, nemo autem ex Novatoribus hoc asserit de veteri testamento, ergo nec dicendum est de novo. 4. Lectio Scripturæ in lingua vulgari passim sine discrimine justè prohibita est per legem ecclesiasticam, uti patet ex Regula 5ta Indicis jam relata, cujus Indicis quanta sit auctoritas dixi ibidem. 5. Lectio Scripturæ passim permissa in lingua vulgari ordinariè multùm noceret præsertim rudibus, quia Scripturæ sensus est difficilis teste S. Petro de Epistolis Pauli, patétque ex Apocalypsi & multis locis, quæ videntur sibi contradicere, ut autem Scriptura cum fructu legatur, debet legens formare sibi aliquem sensum illius, quod non poterunt rudes & mulierculæ, nisi cum periculo erroris & pertinaciæ ad insistendum sensui, quem primò sibi formaverint. Deinde ut utiliter legatur, debet secundum Adversarios legens antecedenter esse instructus quoad communes fidei veritates, & cordis puritatem habere, plurimi autem sunt è plebeis & mulierculis, quibus alterutrum vel utrumque deest. Præterea si passim sine examine permittatur vernacula lectio Scripturæ, facilè in manus venient versiones corruptæ v. g. Lutherana, Calviniana, Genuensis, Vicleffiana, quod esset periculosissimum. Item fiet, ut Parochianorum conciones negligantur à plebe, quæ ipsa sibi & aliis concionari & in suo sensu abundare volet; ac abutetur Scripturâ ad firmandos errores & privatos sensus proprios. Rectè S. Hieronymus in c. 12. Danielis, *Scripturæ intelligentiam sibi imperitissimi maxi-*

mè

mè vendicant; Addit Epistola ad Paulinum, *hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc universi præsumunt, lacerant, docent antequam discant.* 6. Cum ex dictis constet & experientiâ sit manifestum lectionem Scripturæ in quavis linguâ vulgari, ordinariè plus afferre incommodi, quàm utilitatis, patet justè prohiberi in Germania, quia quod in communi aptum est multum nocere, justè prohibetur, donec videant Superiores, quibus tutò & utiliter permittant. 7. In dubio (quodad minimùm est) an lectio Scripturæ in lingua vulgari aut versione qualicunque sit futura noxia, si prohibeatur, parendum est, quia possessio est pro authoritate Superioris & potestate prohibendi, maximè apud illos, qui dicunt semper tutiora esse sequenda.

Objiciunt plurima, 1. Scriptura ipsa dicit, *scrutamini Scripturas. Ut per consolationem Scripturarum spem habeamus. Solatio habentes libros sacros. Omnis Scriptura divinitus inspirata, utilis est.* 2. S. Paulus scripsit ad rudes populos Epistolas suas, utique ut legerentur ab ipsis. 3. Christus ipse ea, quæ scripserunt Evangelistæ, locutus est rudi plebi. 4. SS. PP. hortantur omnes ad lectionem Scripturæ: S. *Chrysost.* ait, *obsecro sæculares omnes, comparate vobis Biblia.* 5. Doctrina fidei, quam scire debet etiam vulgus fidelissimè continetur & legitur in Bibliis. 6. Etiam ideo S. *Hieron.* Biblia vertit in latinam linguam, quæ tum erat vulgaris. 7. Absurdissimùm est dicere, quòd novum testamentum sit liber prohibitus. 8. Conversio hæreticorum facilitatur, si cum ipsis dicamus plebi licere lectionem Scripturarum. R. Hæc & similia argumenta meritò explodit *Pignat.* tom. 2. cons. 56. altero. Breviter dico, 379.

Ad

Ad 1. Hæc non dicuntur passim ad plebem & mulierculas, sed ad illos, qui erudire debent alios, aut qui habent conditiones ad tutò & utiliter legendum, quòd quinam sint, judicare debent Superiores ecclesiastici. Consolatio Scripturæ tutissimè communicatur plebi per Pastores: Panis est utilis omni homini, sed pueris porrigitur cum lacte, ægris frangitur ad mensuram, aliis secundum necessitatem accommodatur. *Ad* 2. S. Paulus scribebat ea, quæ per se vel alios viros Apostolicos docuerat aut docturus erat, hinc in ecclesiis legebantur ejus Epistolæ ac exponebantur: & ita etiam nunc fieri debet per prædicatores Evangelii. *Ad* 3. Est eadem responsio. *Ad* 4. De SS. PP. dic utì *ad* 1. Quod S. *Chrysostomum* attinet, ipse erat Episcopus & advertebat populum suum meliùs non posse abduci à spectaculis theatrorum, quibus deditus erat. Nunc sunt circumstantiæ, ob quas Episcopi & Ecclesia prohibent omnibus promiscuè lectionem. *Ad* 5. Continetur in Bibliis, sed proponi debet à Pastoribus. *Ad* 6. Tempore S. *Hieronymi* non erat impressio, quæ, utì nunc, redderet versionem communem: & manuscripta à solis doctis habebantur. *Ad* 7. Novum testamentum non est liber prohibitus, cùm permittatur hebraicè, græcè & latinè, sed rudes sunt prohibiti illud legere in quavis alia lingua & versione, non ob vitium libri secundum se, qualia vitia sunt in libris hæreticis, obscœnis aliisque prohibitis, sed ob imbecillitatem vel malam dispositionem eorum, qui legerent. *Ad* 8. Facilitabitur per medium prudens & opportunum, N. per medium imprudens & importunum, transeat. Et si ideo sit cedendum, ergo etiam abrogandæ sunt cerémoniæ

moniæ Missæ, Eucharistia sub utraque specie sumenda, permittendæ Sacerdotibus uxores &c.

§. 8. Huc reducitur solutio sequentis casûs: 380.
Titius Catholicus è Lutherano factus quondam valde psalmorum cantu delectatus, in suo sacello domestico indies dicit Missam, sub qua cum sua ampla familia ad organum canit Davidis psalmos germanicos, quos *Ambrosius Lobwasser* Calvinianus quondam vertit ex gallicis rythmis famosissimi *Marottii Galli*. Titius quidem pro se habet veniam legendi libros hæreticos, sed non ipsius familia: *Quæritur*. An Titius & familia licitè hos psalmos cantent. R. 1. Per hoc quod Titius facultatem habeat legendi libros hæreticos, non ideo habet veniam psalmos illos sub officio divino canendi; nulla enim inter unam & alteram facultatem est connexio, nam omnes facultatem habent legendi v. g. Virgilii carmina, sed non ideo canendi sub divinis. R. 2. Nec Titium nec familiam posse dictos psalmos licitè cantare, quia omnes versiones sacræ Scripturæ (adeoque & versio psalmorum) ab hæreticis factæ jure communi sunt prohibitæ, uti cum aliis *Layman* l. 2. tr. 1. Cap. 5. n. 8. 2. Quia nemo negaverit indecens esse, & Sedi Apostolicæ planè contumeliosum, si talis versio non tantùm privatim legatur, sed etiam publicè, & quidem sub ipso Missæ sacrificio cantetur. 3. Quia *Trid.* sess. 4. in Decreto De editione & usu sacrorum librorum sub pœna anathematis vetat imprimi, aut etiam apud se retineri libros de rebus sacris, nisi primùm examinati probatique fuerint ab Ordinario, qualiter examinatus probatusque non est ille psalmorum liber in linguam vernaculam conversus.

381. *Q. 42. Quid addendum sit circa impressionem & lectionem aliorum librorum, & speciatim controversiarum fidei.* R. §. 1. In Indice, de quo dixi n. 360. Titulo *De impressione librorum* sic habetur: *nullus liber imposterum excudatur, qui non in fronte nomen, cognomen & patriam præferet auctoris: Regulares præter Episcopi licentiam meminerint teneri se facultatem à Prælato, cui subjacent, obtinere. Episcopi advigilabunt summopere, ut in singulorum impressione librorum, nomen impressoris, locus impressionis & annus, quo liber impressus est, in principio ejus atque in fine annotetur.* Hæc decreta passim non observantur, vel eliduntur, ponitur enim sæpe fictum nomen aut suppositum, aut tantùm per anagramma, quod vix cognosci potest: additur v.g. Coloniæ, quando impressus est Antvverpiæ &c. Hæc omnia malè ob gravia inconvenientia, quibus occurrere voluit *Trid.* unde quamvis *Dicast.* n. 1241. dicat se videre, quod viri docti & probi id sine scrupulo faciant, reipsâ tamen non ideo videntur excusari omnino; Si autem addatur verum nomen Academiæ, Collegii vel Ordinis, è quo auctor est, excusat *Tamb.* in Decal. l. 2. c. 1. §. 7. n. 53. quamvis taceatur nomen determinatæ personæ, quia si opus fuerit, poterit inquiri & reperiri determinatè Auctor, aut respondere debebit de hoc talis communitas.

328. §. 2. *Trid.* sess. 4. in Decreto de editione librorum sic statuit: *Nulli liceat imprimere vel imprimi facere quosvis libros de rebus sacris sine nomine Auctoris, neque illos in futurum vendere aut etiam apud se retinere, nisi primum examinati probatique fuerint ab Ordinario, sub pœna anathematis & pecuniæ in Canone Concilii novissimini Lateranensis appositæ ..... Qui autem scripto eos communicant vel vulgant, nisi antea exami-*

examinati probatique fuerint, eisdem pœnis subjaceant, quibus impressores, & qui eos habuerint vel legerint, nisi prodiderint Auctores, pro Auctoribus habeantur. Hinc *Sirsdek.* dicit eos peccare mortaliter, qui legunt libros sine nomine Auctoris editos, si de rebus sacris agant: *Busenb.* dicit, ubi *Trid.* receptū est, incurri excommunicationem ab imprimentibus, imprimi mandantibus, vendentibus, apud se retinentibus, vulgantibus libros de rebus sacris sine nomine Auctoris & approbatione Ordinarii: sed etiam hic rigor *Tridentini* non est ubique in his partibus receptus.

§. 3. Si Regularis curet imprimi librum de rebus sacris cum sola approbatione Ordinarii, & non cum licentia Superioris, docet *Sylvius* p. 1. v. *Libri impressio* concl. 1. quòd peccet graviter, si autem non esset de rebus sacris, quamvis non agat directè contra *Trident.* tamen concl. 2. dicit videri adhuc graviter peccare, quia agit contra notabilem constitutionem sui Ordinis. Attamen nullam incurrit censuram, quia hæc incurritur tantùm, quando omittitur nomen Auctoris, examinatio & approbatio Ordinarii, *Suar. Sylv.* concl. 3. ubi tamen refert Decretum *Urbani* VIII. mandantis omnium Religionum Superioribus, ut sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ præcipiant subditis suis, ne ullos libros de quavis materia tractantes imprimant sine expressa Superiorum revisione & in scriptis approbatione. 383.

§. 4. Si quis curet imprimi librum legitimè approbatum, sed approbationem & licentiam non apponat, peccat, & in rigore, liber est prohibitus, quia *Lateranense* & *Trident.* vetant imprimi sine approbatione, quod explicant *Caj. Nav. Suar.* 384.

sine approbatione adjuncta seu simul impressa, *Sylv.* suprà q. 3., ubi tamen dicit, si talis liber publicè vendatur in loco catholico, ubi est librorum approbator, hoc ipso, quòd permittatur vendi, haberi pro approbato, ac posse præsumi esse approbatum.

385. §. 5. Libros famosos imprimere aut legere est jure naturæ illicitum, non aliter ac eloqui & audire detractionem. Illi autem libri dicuntur famosi, qui alicujus famam injustè lædunt, vel continent infamiam necdum publicam: & si sint contra Ordinem religiosum, incurritur excommunicatio ab *Alex.* IV. lata, *Fill.* tr. 15. n. 126.

386. §. 6. Secluso periculo perversionis putant *Tann.* & *Burgh.* cent. 1. cas. 8. non peccari, si legatur Pasquillus etiam ab hæreticis impressus contra varios status hominum, dummodo fidem catholicam & Papam non tangant, tum, quia vel talia sunt aliunde publicè decantata, vel non creditur ejusmodi nugacibus scriptiunculis, vel ob difficultatem abstinendi & frequentiam contrarii usûs prohibitio, si quæ fuit, videtur desiisse.

387. §. 7. In Indice Regula 6. sic habetur: *Libri vulgari idiomate, de controversiis inter catholicos & hæreticos nostri temporis differentes, non passim permittantur, sed idem de iis servetur, quod de Bibliis vulgari linguâ scriptis statutum est.* Verùm hæc prohibitio in Germania & Belgio non observatur, quamvis fateri oporteat, quòd talis lectio multis sit pernitiosa, præsertim illis, qui non satis firmi sunt in fide, aut sunt simpliciores, & potiùs attendunt ad hoc, quod objicitur ab hæreticis, quàm quod respondetur à Catholicis: maximè autem vi-

tandi

tandi sunt rudibus illi controversistæ, qui subtilia argumenta hæreticorum nervosè & ad plausum proponunt, solutionem autem breviter & frigidè: imò rectè notat *Verj.* a. 11. tales libros meritò non esse permittendos imprimi, præsertim in lingua vulgari.

Q. 43. *Quas pœnas incurrant legentes aut retinentes libros hæreticos vel alios prohibitos.* R. Satis colligitur ex dictis & ex hac Regula 10. Indicis in fine. *Si quis libros hæreticorum vel cujusvis Auctoris scripta ob hæresin vel ob falsi dogmatis suspicionem damnata atque prohibita legerit, sive habuerit, statim in excommunicationis sententiam incurrat; qui verò libros alio nomine interdictos legerit aut habuerit, præter peccati mortalis reatum, quo afficitur, judicio Episcoporum severè puniatur.* Denique notandum est cum *Schiara* l. 4. diff. 21. laicis (quales non sunt primam tonsuram habentes) prohiberi Cap. *Quicunque*, De hæret. in 6. sub pœna excommunicationis ferendæ sententiæ, ne disputent de fide publicè vel privatim cum hæreticis. Idipsum etiam prohibetur Clericis indoctis, L. *Clericus*, Cod. De summa Trin. & fide cath. 388.

Q. 44. *Quis possit dare facultatem legendi vel corrigendi libros hæreticos & prohibitos.* R. §. 1. Superiores regulares posse suis dare facultatem legendi & retinendi libros hæreticos putârunt multi viri docti à me interrogati, ducebantur his rationibus: 1. Quia Patres Provinciales viri pii & docti quorundam Ordinum eam facultatem hactenus semper dare consueverunt, qui communis mos videtur esse sat solidum fundamentum. 2. Quia est justa & rationabilis præsumptio pro sapientibus viris illis, non ignaris eorum, quæ obmoventur, nec tamen difficillibus. 389.

bus in ea potestate danda, éstque semper præsumptio pro Superioribus, argumento Cap. *Quid culpatur*, 23. q. 1. *Laym.* l. 1. tr. 1. c. 5. §. 2. n. 11. & omnes in Cap. *Quoniam contrà*, ubi nominatim *Decius* n. 33. ff. De probat. *Alciatus* Reg. 3. præsump. 9. *Abbas*, concl. 41. n. 2. Præsumptione autem meritò stari in utroque foro adstruit *Sanch.* in Decal. l. 2. c. 10. n. 11. & 13. 3. Quia Bullæ & prohibitiones in contrarium ignotæ sunt, adeóque non receptæ usu apud Germanos. 4. Et præcipuè, quia saltem quòd Societatem JESU attinet & alios participantes ejus privilegia, *Pius* V. & post eum *Greg.* XIII. per Bullam *Exponi nobis*, 1575. concedit, *ut Præpositus Generalis consideratè cum delectu & re consultatâ cum Assistentibus possit concedere facultatem legendi libros hæreticos & alios prohibitos ad oppugnandum*, utì refertur in Compend. privil. v. *Libri prohibiti* §. 1. Et ibidem §. 2. sic habetur: *Possunt nostri uti libris non hæreticis, licèt habeant annotationes & scholia Auctorum hæreticorum, aut Auctores ipsi mali sint, si libri ipsi non sint editi ad stabilienda dogmata hæretica, dummodo nomen Auctoris, si sit hæreticus aut in Indice prohibitus; & si quid inter legendum impium occurreret, deleatur.* Et facultas hæc in dicto comp. communicatur Provincialibus. Similiter in §. 3. & seqq. ejusdem compendii datur facultas eis, qui à Superioribus nostris deputati fuerint, corrigendi aliquos libros prohibitos.

390. §. 2. Alii negant Superiores regulares posse dare facultatem ad legendos aut retinendos, saltem libros hæreticos, quia putant ista esse revocata per sequentes Pontifices, nam *Greg. XV.* 30. *Decemb.* 1622. per Bullam *Apostolatûs officium*, revocavit datas quibuscunque personis cujuscunque

que gradûs & conditionis licentias legendi vel habendi libros hæreticos vel quomodolibet prohibitos: *Urb. VIII.* Bullam illam innovavit 2. April. 1631. expresse addens, libros quoscunque ob hæresin vel falsi dogmatis suspicionem, seu per constitutiones Apostolicas etiam ratione astrologiæ judiciariæ vel aliàs quomodolibet prohibitos, quibuscunque personis, laicis & ecclesiasticis, tam sæcularibus quàm regularibus cujuscunque Ordinis, Societatis & instituti quomodocunque concessos: per quæ verba, *cujuscunque Ordinis, Societatis & Instituti*, quæ *Greg. XV.* omiserat, videtur voluisse etiam nos comprehendere; Hinc *Dicast.* qui in Germania vixit & scripsit hìc d. 3. n. 257. ait: *Urbanus VIII.* 5. Nov. 1631. per constitutionem, quæ incipit, *Cum sicut accepimus*, revocat, quidquid potuerunt omnes etiam de Societate, circa ea, quæ concernunt fidem catholicam illiúsque professionem & officium S. Inquisitionis, qualia sunt ea, quæ ad hæresin spectant, & lectionem librorum prohibitorum. Accedit quoad libros hæreticos difficultas ex verbis concessionis per *Pium V.* & *Greg. XIII.* nam cùm dicat, *cum delectu & re consultatà cum suis Assistentibus*, videtur eligi industria seu requiri determinatè judicium Generalis, adeóque facultas illa non erit communicabilis Provincialibus. Denique quod mihi maximam difficultatem facit circa illam facultatem nostram est, quia in dicto compendio nostro suprà in fine post §. 6. additur: *Adverte, facultatis legendi & habendi libros prohibitos universalem revocationem editam fuisse à Greg. XV. 30. Decemb. 1622. in Bullar. comm. constit. 40. & ab Urb. VIII. 2. April. 1631. ibid. constit. 145.* Atque ideo *Dian. Portel. Delb. Lezan. Pignat.* in

noviſſimis conſ. 196. pag. 492. ſtant pro hac ſententia negante, utì & noviſſimè *Viva* ad prop. 25. *Alex. VII.* n. 11. quamvis contradicat *Peyrinis*, putans Pontifices non derogare Privilegiis Religionum, ſed ſolùm particularibus licentiis; atque ita referunt, ſed nihil ſtatuunt *Baſſæus* V. *Hereſis* n. 17. *Herinx* De fide diſp. 9. n. 82. ſed *Pennafiel*, De fide diſp. 16. n. 69. relatam ſententiam illam *Peyrinis* rejicit dicens, facultatem quoad libros hæreticos tam inquiſitoribus quàm Regularibus olim factam per conſtitutiones illas revocari. *Pelliz.* Tom. 1. tr. 6. c. 5. n. 37. dicit ſpeculativè defendi poſſe, per Pontifices revocatas eſſe licentias, quomodocunque etiam per privilegium datas ad legendum tales libros: item poteſtatem dandi ejuſmodi licentias eſſe reſtrictam ad ſolam Congregationem S. Officii, adeóque ablatam illis, qui illam habebant viâ ordinariâ, utì erant Ordinarii & Inquiſitores, ſed non ideo poteſtatem concedendi facultatem legendi tales libros eſſe ablatam illis, qui privilegium habebant, de hoc enim nulla fit mentio, nihil tamen vult determinare: *Pignat.* autem ſuprà directè contradicit, tantùm id permittens quoad alios libros prohibitos, ſed non hæreticos. Et ſatis eſt mihi iſta retuliſſe: De cætero, quod me attinet, quia non tantùm Nuntii Apoſtolici, ſed etiam Epiſcopi in his partibus habent ſpeciales facultates concedendi poteſtatem legendi & retinendi libros hæreticos, utì retuli l. 6. p. 3. n. 832. & 846. ab illis pro ſecuritate hactenus petii hanc poteſtatem, utì & abſolvendi ab hæreſi & à lectione librorum prohibitorum, quando ſunt caſus cadentes ſub Bullam cœnæ, de quibus omnibus multa etiam dixi l. 6. p. 2. à n. 1613. & 1618.

Oppo-

Opponi potest 1. Quòd alii Regulares sine scrupulo tali facultate utantur, utì & dicuntur absolvere ab hæresi, ergo & nos posse. R. N. conseq. quia nobis deberet facultas illa communicari per Generalem, fortasse id non est opus apud alios. Deinde rectè docet *Less.* in Auct. V. *Bulla Pontificia*, cas. 5. Religiosos diversorum Ordinum in eadem Provincia non facere unum corpus in ordine ad receptionem Constitutionis Pontificiæ generaliter ad Regulares directæ, quia in hoc Ordine possunt esse rationes recipiendi, in altero non recipiendi, cùm vario Jure & modo vivant, nam & sic fit, ut unius regni civitas una recipiat & obligetur lege Principis, alia non.

Objici potest 2. Revocationes illas non esse promulgatas in partibus, ergo non obligant. R. N. conseq. quia sufficit promulgationem esse Romæ factam, utì rectè *Less.* suprà V. *Professio religiosa*, cas. 1. n. 1. Et quamvìs si revocationes tangant contractus & similia, ex quibus sequi posset magna perturbatio Reip. teneant aliqui cum *Less.* V. *Bulla Pontificia*, cas. 3. requiri etiam promulgationem in partibus, tamen si agatur de privilegiis, rectè docet sufficere, quòd revocatio facta sit Romæ, & de ea certò constet in partibus, privilegia enim non sunt leges, & multò faciliùs cadunt.

§. 3. Confessarius sine speciali potestate absolvens ab hæresi, lectione libri hæretici, vel ab alio casu Bullæ cœnæ, facit actum irritum & excommunicatur, utì patet ex §. 23. & seqq. Bullæ cœnæ, quam retuli l. 6. p. 2. n. 1054. 391.

§. 4. Quod attinet ad facultatem corrigendi aliquos libros, & ita correctos relinquendi externis, est tantùm sermo de libris aliquam fortè 392.

hæresin vel alteram continentibus, non autem de libris hæretici tractantibus de religione, hi enim corrigi non possunt: nec ideo prohibentur, quòd contineant hæresin, quæ corrigi possit, sed quia tractant de religione, quali tractationi facilè inspergitur hæresis, uti habet *Sanch.* suprà.

393. §. 5. Circa correctionem libri, cui inspersa est hæresis, sic habet *Laym.* suprà n. 4. *Licet in Reg. VIII. Indicis librorum prohibitorum præcipiatur, ut libri, quorum principale argumentum bonum est, in quibus tamen obiter aliqua inserta sunt, quæ ad hæresin seu impietatem, divinationem seu superstitionem spectant, à Catholicis Theologis Inquisitionis Generalis auctorum expurgentur, quia tamen in Germania nostra Inquisitores non sunt, ideo hoc præceptum in observationem non deducitur, quamvis consultum sit observare, & ejusmodi libros viris Theologis expurgandos tradere.* Less. in Auct. V. *Hæreticorum libri* cas. 16. sic habet: *Episcopus in his locis potest Religiosis & etiam exemtis dare facultatem corrigendi etiam libros externorum, ut patet ex Instructione Clementis VIII. quæ habetur in Indice librorum prohibitorum. Similiter potest Episcopus dare facultatem legendi libros prohibitos viris idoneis, modò tales sint, ut corrigi possint, ut patet ex eadem Instructione: ubi verò est Inquisitor, ab utroque facultas obtinenda.* Sylvius p. 1. V. *Libri*, q. 2. sic habet: *Quamvis de rigore secundum Tit. Indicis de correctione §. 1. & 5. correctio alicujus libri fieri debeat de licentia Episcopi vel Inquisitoris, tamen cum rigor ille non sit in viridi observantia, probabilius est viro docto licere juxta Indicem expurgatorium per seipsum corrigere libros, nam ad Regulam 12. notatur, ut, qui posthac ad libros suos expurgandos idoneus futurus est, idipsum præstare queat, servatis reliqua præscripta.* Addit q. 8. *Si visitator* per Episcopum constitutus aut alius habens potestatem visi-

visitandi aut permittendi , permittat librum, censeri potest approbatus.

Q. 45. An Episcopi possint pro sua Diœcesi prohibere certos libros, vel aliquas propositiones censurare. R. Negant aliqui cum *vindice Gobathi*, 1. Quia *Inn.* XI. in decreto, quo damnavit 65. propositiones, in fine prohibet censurari vel notari ullas propositiones adhuc controversas inter catholicos , & judicium de eis S. Sedi reservat. 2. Quia censura Episcoporum non est infallibilis, & fieri poterit, ut unus pro suo critirio vel passione reprobet librum aut propositionem , quam alius approbabit , & sic nascetur divisio & scandalū aliquod in Ecclesia , ergo decuit hanc potestatem esse reservatam infallibili Romani Pontificis judicio. 3. Quia nemo utiliter damnat propositionem , cujus judicium meritò potest ad crisin vocari & pariformiter damnari. His non obstantibus probabiliùs est posse , 1. Quia Episcopi sunt à Christo constituti Pastores habentes regere suas Ecclesias, ad quod spectat posse ovibus noxia pascua declarare ac prohibere. 2. Quia in Reg. 10. Indicis *Trid.* expressè ita habetur : *Liberum tamen sit Episcopis , aut Inquisitoribus generalibus secundum facultatem, quam habent , eos etiam libros, qui his Regulis permitti videntur , prohibere , si hoc in suis regnis aut provinciis vel diœcesibus expedire judicarint.* Hanc autem potestatem non revocavit *Inn.* XI. cùm nec de illa, nec de Episcopis, nec de libris mentionem faciat. Fatendum tamen est, quòd censura illa Episcoporum nullam habeat certitudinem , nec reddat doctrinam libri improbabilem, nec liget, nisi illius subditos, & si ex nimia promptitudine Episcoporum aliquando nascatur inconveniens , peraccidens hoc est. 384.

Quod particulares Doctores attinet, hi se reddunt deridiculos, si nimis prompti sint in censurandis propositionibus aliorum: dicitque bene *vindex Gobati, quo ferè doctior quisque est, eò parcior esse solet in damnandis aliorum opinionibus, ut in Doctore Angelico, Seraphico, subtili, aliisque licet observavi. Reprehendi non meruit, quod rectè defendi potest* inquit S. *Aug.* Epist. 15. ad Hieronymum.

CAPUT III.

§95.

De suspensione & degradatione.

DUBIUM I.

Quid sit suspensio, quotuplex, & unde dignoscendum qualis & quanta sit.

»RESP. I. Suspensio est censura, quâ Clericus »functiones aliquas ecclesiasticas exercere »prohibetur. *V. Bon. to. 1. d. 3. p. 1. Lay. l. 1. t. 5. p. 1. c. 1. Unde resol.*

» I. Solus Clericus potest suspendi.

» II. Suspendere possunt, qui possunt ferre »censuras.

» III. Ex genere suo, & nisi parvitas materiæ »excuset, est peccatum grave, exercere actum per »suspensionem prohibitum, unde & irregularitatem inducit. Si tamen suspensus toleratus se »non ingerat in tales functiones, sed ab aliis propter utilitatem requiratur, probabiliter non »peccat, cùm alii licitè requirant: imò etsi nominatim sit denunciatus & non toleratus, alii »tamen non tenentur sub mortali eum vitare, »nisi censeantur cooperari actui, à quo suspensus »est: unde audire ejus Missam, non erit peccatum, (saltem mortale) si non inservias. Ita probabiliter *Avila, Henriq. Suar. Sayr.* apud *Bon. p. 4. m. 4.* IV. »etiam *Laym. n. 7.*